This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Slav 8055.1.30

Harvard College Library

THE SLOVAK COLLECTION

GIFT OF

Archibald Cary Coolidge, Ph.D.

ASSISTANT PROFESSOR OF HISTORY

COLLECTED IN THE SUMMER OF 1901 BY

Leo Wiener

ASSISTANT PROFESSOR OF SLAVIC LITERATURE

Received September 23, 1901

MATAJ,

ČINOHRA V 4 DEJOCH.

SPÍSAL

SAMUEL ORMIS.

Čistý výnos k založení slovenského ev. aug. vyzn. Gymnásium ve V.-Revúci.

V Rožnave, 1863.

MATAJ,

ČINOHRA V 4 DEJOCH.

SPÍSAL

SAMUEL ORMIS.

Čistý výnos k založení slovenského evanj. aug. vyzn.
Gymnásium ve Velkej-Revúci.

Tlačou vdovy Killyén v Rožnave.
1862.

College Library,

Slav 8055.1.30

ŠTEFANOVI DAXNEROVI

horlivému Slovákovi

venuje

Spisovatel.

Milý Priatel.

Plešivský súd a národnie shromaždenie v Svatom Martine získali Ti u ľudu meno horlivého Slováka. Odporníci strachom, my Tvoji priatelia radostne prijali sme toto pomenovanie. Tebe samému nebude milé, lebo Ty nechceš svoju chválu, len blaho národa. Podobáš sa hrdinovi v slovenských povestiach, čo sa neobzre ani na pravo, ani na ľavo, ale prosto ide k cielu, a odkľaje zakliate zámky. Bôh Ti pomáhaj celkom odkliat tisíc rokov spiaceho Slováka.

Prvý pokus, povesti naše v rúcho divadelné obliect, venujem Tebe, ako zosobnenej povesti slovenskej. Súď ho zo stanoviska národnieho, a keď sa neočakávané veci dejú, ja očakávam aj to, že mladý náš národ si aj divadlo stvorí, na ktorom Mataj dôstojné predstavenie dosiahne. Podivná vec, za celých 12 rokov nemohol som jedno divadlo složit, navzdor všetkej usilovnosti, a toto pod dvoma týdnama pri iných prácach bolo hotové. Začal som ho písat tedy, keď ste Vy v Sv. Martine rokovali, dňa 6 Junia, a už 20 Junia bolo pred súdom bratov národovcov.

Čítaj ho a potom sa staraj, že keď ja divadla píšem, Ty divadla buduj, na ktorých sa aj moje hry predstavovat budú. Bôh Ti v krásných činoch pomáhaj. Písal som v Nížnej-Slanej 9 mesiaca Julia 1861.

S. O. Z.

MATAJ,

ČINOHRA V 4 DEJOCH.

SPÍSAL

SAMUEL ORMIS.

Čistý výnos k založení slovenského ev. aug. vyzn. Gymnásium ve V.-Revúci.

V Rožnave, 1863.

Zlat. Nezľaknem, len mi ty pákuj preč! (ukiaže mu preč).

Čert. (pre sebä) Šólem odíde a pošle čherta sem! (odide jednou, a príjde druhou stranou, ako Čert oblečený, i hlas čertovský).

Zlat. So židom nič, radšej s čertom. čert len raz dušu vezme, ale žid storáz.

Čert. (z druhej strany) Na rozkaz, Pane!

Zlat. (prefaknutý cúfne tri kroky na zpak, zbläđne, akoby rukou chcel odtisknút) Ani na krok bližšie, ani na krok!

Čert. Pane, volal si ma.

Zlat. Áno volal.

Čert. Dávám sa ti do služby!

Zlat. Do služby, ale jakú plácu chceš?

Čert. Najskôr povedz Pane, čo mám vykonat, potom ja poviem plácu.

Zlat. Chcem pomoc v mojej chudobe, utratil som na ceste pre chorobu, obrali ma Čudáci zbojníci, nemám už nič, krem dlužoby u Lajzera, ten mi predá dom, vyžene ma so ženou, s detmi na ulicu na posmech.

Čert. Žiadaš pane peniaze.

Zlat. Ano peniaze.

Čert. Dostaneš.

Zlat. Ale za jakú plácu?

Čert. Za dušu.

Zlat. Tak z jednačky nič nebude! Ja si dušu nedám.

Čert. Ani ja peniaze nedám.

Zlat. (prechodí sa) Ale, — však ti ja peniaze časom vrátim, aj s úrokami.

Čert. Ja peniaze, ani úroky nepotrebujem.

Zlat. Alebo sa ti dajako odslúžim.

Čert. (ryhoce sa) Ty — a mne sa odslúžiš?

Zlat. Prečo nie? — V takej službe, kde svojej duši neublížim, a tebe dobre urobím.

Čert. Taká služba niet.

Zlat. Ja peniaze potrebujem, a dušu si nepredám, ale pítaj dačo inšie!

Čert. Podpíš svoju ženu.

Zlat. Tu nie.

Čert. Tak tú staršú dcéru.

Zlat. Ani staršú, ani mladšú, ani žiadnu dušu.

Čert. Ja za darmo neslúžim (odchádza)

Zlat. (volá za nim) Vráť sa Čerte, zjednáme sa.

Čert. (vráti sa) Čo slúbiš?

Zlat. Ja neznám vymyslet, ale ty vymysli.

Čert. (mihne plecom) Tak podpiš to, o čom doma nevieš!

Zlat. Čo by to bolo, o čom by ja nevedel? Azdaj poklad zakopaný, o ktorom ja neviem, alebo úroda na poľu, alebo iné šťastie? Nuž dobre, vezmi si to, ale moja duša slobodná?

Čert. Tvoju dušu nepítam, len to, o čom doma nevieš.

Zlat. No dobre, to ti dám, ale mi tolko bohatstva nanosíš, kolko budem žiadat až do mojej smrti.

Čert. Nanosím.

Zlat. No tak rušaj a dones mi poklady.

Čert. Drelej daj podpis, pane!

Zlat. Aký podpis?

Čert. Tu papier i pero, napíš vlastnou krvou, že mi oddávaš, o čom doma nevieš.

Zlat. Ale teraz o čom neviem?

Čert. Ano teraz.

Zlat. A bez podpisu nemôže byt.

Čert. Nemôže:

Zlat. Polož tam na pen i papier i pero. (čert položí, oddiali sa, Zlatomil nareže si malý prst nožíkom a krvou napíše podpis, potom oddá čertovi a rekne) Tu máš, a teraz konaj, čo som ti rozkiazal.

Čert. (skryje podpis) Vďačne. Čo rozkiažeš a kde doniest?

Zlat. Tam na ceste nach ma čaká vôz o štyroch koňoch, napakovaný dukátami a druhým továrom vlněnym a hodvabným.

Čert. Na skutku, Pane. (odbehne)

Zlat. (sám stojí zamyslený) Čo ja to podpisal? Veť len o všetkom viem doma, čo by na dač súco bolo, žena nie, deti nie, polo nie, dom nie, tak čo to môže byt. — Ale netráp sa milý Zlatomilu, nach sa on trápi, čo si vyjednal, len si poslúži. Teraz vyplatím dlužoby, pánom susedom závist gágory zatisne a mojí milí budú opatreni. Poďme teda domov. (odide)

Treti Výstup.

(Izba Zlatomilova, stoly prikrytie.)

Božena, Tekla, Olga. (dievčatá)

Božena. Tekluška moja drahá, pokladz sôleničky na stôl, znáš, že chlieb a sôl a voda sú znaky pohostinstva.

Tekla. (klade na stôl) Mamička, len tatika budú chybet pri krstinách.

Božena. Ach Bože môj, všetko smutno bez neho, aj krstiny smutné. Už som ho čakala před mesiacom, ako slúbil, že najďalej po osem mesiacoch sa vráti, a tu sa už aj deviaty ku koncu blíži, a o ňom ani chýru ani slýchu, len Bože ho uchovaj od nešťastia.

Olga. Mamička, tatika príjdú na krstiny, ale smutný.

Bož. Prečo to hovoríš, Olga?

Olga. Snívalo sa mi k ránu, že som videla tatušku, ako prišli na cifrovanom voze, o štyroch koňoch, a prinesli nám krásne šaty aj dukátov, ale boli smutný.

Tekla. Čo by tam smutný, veď sa tvoj sen nemusí vyplnit.

Olga. Mne sa každý vyplní.

Krstná mat nesie dieťa, Krstný otec, baba (vstúpia dnu)

Krstná mat. Pán Bôh požehnaj domu tomuto, odnesli sme pohana, priniesli sme kresťana, nach pán Bôh živí ponajprvé rodičov, matku prítomnu, a zdialeného Otca, i tohoto pokrsteného Synáčka.

Krstný otec. I ja môj vinš k tomu pripojujem, nach mu pán Bôh dá zrastu a zveľadku na duši a na tele, a po tejto časnosti večnú radost v nebu.

Božena. (vezme decko na ruky) Ďakujem vám za tú kresťanskú službu a vinše prijímam.

Olga. Aha, akie kone! to tatika! (beží von)

Tekla. Otec idú, otec idú (von)

Všetci. Chvala pánu Bohu!

Zlatomil. (vedie Teklu a Olgu za ruke) Bože daj šťastie!

Všetci. Bože daj (vítajú ho)

Tekla. Tatika, čože mne doniesli?

Zlat. Vyberaj si dcéra moja, čo ti len srdce zažiada, máš na voze zo zlata, zo striebra, z vlny a z hodvabu, vyberaj si čo len chceš.

Olga. A kde tie kone kúpili?

Zlat. Kde som tie kone kúpil — hm! — to by dalo veľa rozprávat. Vítam pekne, pán kmotor, vítam pekne, pani kmotra, a kdeže moja ľúba žena?

Božena. (predstúpi) Mužik môj drahý, ťažko som ťa domov čakala, a nechodil si, bála som sa, že ťa nešťastie zachvátilo, ale chvála Pánu Bohu, zdravý si. Na, obzriže si syna, čo ti Pán Bôh od tehdy požehnal.

Zlat. (zadivený) Syna?

Bož. (ukázuje mu tvár decka) Áno Syna, prizri sa mu, že je celkom na tebä udaný, ako by ti z oka vypadnul, oči tvoje, obrvy tvoje, čelo tvoje, nos tvoj, briadka, líca, všetko opravdový Otec.

Zlat. (zalomí rukama) O Bože môj!

Bož. Nuž čože? Azdaj sa ti nepáči? Veď si si vše žiadal syna, len syna, nuž tu ho máš!

Zlat. (zalomí rukama) O Bože môj!

Bož. Či sa mu azdaj nepriznávaš? Ale pozri, sama tvár ti ukiaže, že je tvoj.

Zlat. Prečo si mi to nezjavila, keď som odchádzal?

Bož. Sama som nevedela! ani tehdy, keď sme ťa odprevádzaly, som ešte nevedela, a tomu len včera dva týdne deväť mesiacov minulo, ako si ty odišiel, a práve včera dva týdne sa narodil môj a tvoj dávno žiadaný synáčok. Za dva týdne sme s krstom čakali, a keď si nechodil, tak sme ho dnes pokrstili.

Zlat. (zalamuje rukama) Oh ja nešťastný Otec, ja nešťastný človek! Oh Syn môj, Syn môj. O tebe som ja nevedel, že ťa doma mám. (Čert sa zjaví za dvermi) Oj lacnou sa mi zdala byť tá kúpa, ale drahá je, predrahá!

(Čert sa zryhoce a znizne. Všetci sa obzrú)

Zlat. Hah! vidíte ho? počuli ste ho, ako sa ryhoce?

Všětci. Kto, kto to? tu nikoho niet.

Zlat. On to, on, ryhoce sa mojmu nešťastiu! Oh vrác mi podpis, a ber všecko, nach zostanem chudobným, nach žobrákom, len podpis daj.

(Čert sa za dvermi zryhoce)

Zlat. Oh ja nešťastný nešťastník! Ja o tebe nevedel, syn môj drahý, že ťa doma mám, to moje nešťastie, to moje nešťastie.

Krstný otec. Ale čože vám je pán kmotor, uspokojte sa, vezmite si syna na ruky a tešte sa mu.

Zlat Na tieto ruky, tieto, — čo písať znajú, — podpisovať znajú! Oj nie, na tieto ruky ho nevezmem, to sú nehodné ruky, aby on spočíval na nich, — tá, tá ruka podpísala.

Krstný otec. Čo podpísala?

Zlat. Podpísala, áno podpísala, z tadialto podpísala (ukazuje na malý prst na ľavej ruke) táto dala, a tá podpísala. Nie, na tie ruky ho nevezmem. Ale dajte mi druhé ruky, abych svojho syna k srdcu privinúť mohol! (Čert sa vonku zryhoce) Aha! — slyšíte ho? to je on, to je on!

(Všetci sa obzerajú)

Krstný otec. Ale kto pán kmotor, veď tu nikoho niet?

Zlat. Počuli ste ho, ako sa ryhotal, to on, to on!

Krstný otec. Tu sa nikto neryhotal, to sa vám len tak marí, alebo v ušách hučí od dlúhej cesty, my sme nikoho nepočúli.

Zlat. Oh vy ste nepočúli, vy ste nepočúli, ale ja, ale ja!

Tekla. (k matke) Mamika, pán Otec sú chorý.

Olga. Vidíš Tekla, že sa môj sen vyplnil.

Zlat. Oh keby bol chorý, oh keby bol pomatený, aby to pravda nebola, ale beda mne, to je všetko pravda.

Krstná mat. Pán kmotor, bozkajte si toho synáčka, jeho nevinná tvár zaženie vám všetky zlé myšlienky.

Zlat. Áno, ono je nevinné. Akože ste ho krstit dali?

Krstná mat. Bohusvat!

Zlat. No to je dobre, lebo čo je Bohu svaté, to ten zlý obdržat nesmie. Poď môj zlatý syn Bohusvat (chce ist k nemu, ale zastane) Nie nie, na tieto ruky ťa nevezmem. Ale bez rúk ťa bozkám. Buď Bohu svatý! Bôh ťa opatruj, Bôh ťa sprovádzaj! Svatost tvoja nach odženie toho Zlého. Posvecujem ťa Bohu, jemu slúžit budeš, a tak spasenia dojdeš.

(opona spadne)

Druhý dej.

VÁBEC.

Prvý Výstup.

(krížne cesty, medzi skalinami)

Čert.

(obliečený v čiernych pantalónach, s červeným pásom, kamašne s preckami, červená vesta, šapùdle, frak, vysoký pinč, — s perom v pravej, papier v ľavej ruke)

Už sedemnáct rokov, ako som ten podpis vymohol, a predcaj som posial ani o krok ďalej, ako vtedy. Ten pozlátený Zlatomil zunoval zlato aj poklady, rád by bol chudobným, aby výminky podpisu z mojej strany zrušené boly. Ale sa toho nedožije. Čiernobogovi sluhovia verne zachovávajú svoje sluby. — Hm — len to jedno meno, len to jedno meno, čo my ani počút, ani vyslovit nemôžeme, to ho bráni, či vstáva, či líha, len sa tým menom zakrýva. Hrozné meno! — Tie jeho modlitby odháňajú ma na sto míl, na krížne cesty, na rozpadliny. A moji čierni tovarišove ma vysmievajú aj s mojim podpisom! — Hop, ale poshovenie. Dotial spúšťame vršu do Váhu, kým hlavátku zachytíme. Počkaj hlavatý Zlatomile, ulapím ťa aj s tvojím synom, akọ sa volá? — Hm! — mne je podpísaný, a ja ho pojmenovat nesmiem. Nie, to neztrpím, dám mu druhé meno. Ako že ho budem menovat? Čertudan? to jeho pravé meno, ale to by ho odstrašilo! Tak nie, vymyslím mu krásne meno, čo ho vedľa pravdy do čierneho sveta povedie.

Svetorád, Svetapán, Laskomil, ej keby chcel rád vidiet svet, alebo panovat nad ním, alebo lásku milovat. Obkľúčil by ho najkrásnejšími vilami, Rusalkami, panenkami, dal by mu panovat mečom nad pol svetom. aby hodne, hodne krve vycedil, a kniežatom pekelným sa stal. — Pivoda, i to by dobré meno bolo, aby totiž nepil vodu, ale víno, špiritus, rozolku, absynth, likér, rum, arak, krampampulu! — Aj! pi môj drahý Pivoda, pi víno, pi pálenku, pi hodne, potom kochaj hodne, a tak ďalej, to pôjde potom po mojej vôli. — Ale nechce pit — kochat nechce, — panovat nechce — (prechodí sa) — A predcaj mu meno musím dat, čo by sa i jemu páčilo, i mne poslúžilo. Azdaj Mudroslav! dobre, múdrost sa páči každému, a keď v múdrosti slávu hľadá, už je nemúdry, ergo budeš môj podpísanec Mudroslav.

Sedemnáct rokov! Vek mudrovania! Keď všetko nezvábi k čertovi, zvábi filozofia, ta naša filozofia! Ja celý filozof! Nohavice, frak, pinč! hop! ešte rukavičky, aby mi pazúry nevidel! — Ale jaké rukavičky? Švédska koža — to nie pre čerta. Anglická — tá sa hodí, ale ja ešte lepšú chcem; francúzka, i to dobrá, ale slabá, z tej hned vypáchne, čo je pod ňou. Nemecká, — to najlepšia, tú si vezmem, krem toho sa mi tá k šatám najlepšie hodí. — Tak — už som filozof. Ale z ktorej školy? Zámorský? to pravda bol prvý filozof na Dunaji, od neho sa učil Pythagoras a Gréci. Zámorský tento filozofiu vedel použit, že ho národ v Dácii za kráľa vyvolil a za boha držal! Ale Gréci o ňom zabudli, — lebo ti len svoje chválili. — Pláto — splátaný, — Aristoteles zodraný, — to už starodávne módy, Čert vše musí

nový byť, — jako Epikurus, ten múdry filozof, len že už aj toho meno do podozrenia prichádza. — Pridržal by sa pozdnejších, ale to mená smiešne, Kartáš či Kartes, Deskartes, Lokne, či Locke, v Humne či Hume, — to by ma vysmiali aj deti na ulici. — Kant? — toho nechcem. Fris to len kontrista jeho. Fichte dobrý, ale jednostranný, a kdo len jednou stranou ide, toho ľahko lapja. — Hegel? — ten ho ľahko hegne, jako mnohých hegnul, zvlášte ten jeho vernünftig! — to na náš mlyn! Aj Čert je vernünftig. Nie, Hegela nie! — A ktorého? — Najlepšie zostát v prostriedku, i z toho i z toho, budem eklektikus! to môj istotný pelech, z toho ma nik nevydúri. — Teda som filozof — eklektikus. — Filozofiou napadnem toho mojho podpísanca, a keď syna mám, mám aj Otca. Otec síce nemôže syna zapredat, ale áno sebä, ani syn otca, ale áno sebä, avšak skrze konkatenáciu príčin, — hľa ak to filozoficky zneje — Otec učinkuje na syna, syn na otca; syn padajúci zachytí Otca, a budú obidva moji. — No poďme-že k nemu! — Očakávajte ma skaliny, a kdo tadialto pôjde, len ho na zlú cestu uveďte, na tú širokú, nach víťazí panstvo z temnosti. (odíde)

Druhý Výstup.

Bohusvat, Zlatomil (šedivý, strápený, pri ňom sedí)
Tekla, Olga, Božena.

Bohusvat. Milý otče, povedzte mi, prečo ste tak zarmucený, že sa ničím potešit nedáte?

Božena. Jeho zármutok sa od tvojho narodzenia rozmáha.

Bohus. Od mojho narodzenia?

Bož. Áno, Bohusvat, vlastne len od tvojich krstín, ako ťa z krstu priniesli, práve vtedy prišiel z ďalekej cesty aj tvoj otec, priviezol mnoho bohatstva, ktoré až posial ztrovit neznáme, čo ho ak márnime, ale ak sme mu tebä ukiazali, hned sa laknul, blädnul, zúfal, a pomúteno hovoril o dajakom podpisovaniu a na svoje ruke sa hneval.

Tekla. Olgin sen sa na vlas vyplnil.

Olga. Dalby pán Bôh, aby sa náš dobrý otec obveselil.

Zlat. Nikdá, nikdá!

Bohusvat. Ale prečo, otec môj premilený, preč sa neznáte obveselit? Či ma v nenávisti máte, že som z vašej krve, a vaše meno nosím?

Božena. Ah to nie! Však si on vše žiadal syna mať, čoby rod a meno jeho zachoval.

Bohusvat. Alebo mňa azdaj za nehodného držíte svojim synom menovat, azdaj som nie dost poslušný, pilný, alebo snad na nič hodný? povedzte mi v čom chybný a polepším sa. Ako som pilnoval školy s pochvalou, tak aj za tím rozkazy vaše poslúchati chcem.

Božena. Ani to nie, milý Bohusvat. On je s tebou spokojný, on ťa chváli, miluje, ale čím si poriadnejší, hodnejší, tím jeho zármutok priberá.

Bohusvat. Azdaj Vás otče drahý, svedomie páli za dajaký zlý skutok? — — — Ale dúverujte Bohu, Otec môj, vyznajte, čo vás tlačí, a Bôh milostivý dá vám odpuštenie i pokoj.

Zlatomil. Nie to, syn môj.

Božena. Ah, jeho zlý skutok nepáli, ef on

od predku býval náboţný, spravedlivý, trpelivý, nie ţeby zlý skutok spáchal.

Tekla } (hládkajú ho, hovoriac) Ach, Otecko náš dobrý.
Olga }

Bohusvat. Tak má tvrdé tajemstvo, a to musíme vyzkúmat, jináč pomoce niet. (k Otcovi) Drahý Otče, čo máte na srdcu, povedzte mi, či je dobré, či je zlé, len vyjavte, budeme zpôsoby hľadat, váš nepokoj odstránit.

Zlatomil. Všetko darmo.

Bohusvat. Akby darmo? Na svete nič nemožného. K čomu sa človek s pomocou Boha prichytí, to všetko vykoná.

Zlatomil. hm, hm, toto nie.

Bohusvat. Otec, otec, ak môţete také slovo povedat, ţe toto nie, veď s pomocou Boha vrchy prenesiem, morá vysuším, slunko, mesiac vyhasím a hviezdy z modriny nebeskej natrhám, ba stúpim aj do priepasti pekelnej a Satana zkormútím, — všetko s pomoçou Boha.

Zlatomil. Priepast, priepasť!

Bohusvat. Áno i tú priepast prebrodím, bo kto verí v Boha, ten aj z pekelnej prepasti vymoţen bude.

Zlatomil. Myslíš Synku?

Bohusvat. Nie len myslím, ale aj vykonám, len mi oznámte, čo vám na srdcu leţí.

Zlatomil. (prostejšie si sadne) No, poslyš Synak, poslyš milá Boţeno, poslyšte milé dcéry, čo od 17 rokov, ako ţeravý uhel na srdcu nosím, to vám teraz vyjavím. Robte vy, čo za dobré uznáte, a jestli moţná rata, ratujte. (utiera si tvár) — Pred sedemnáct rokami vracal som sa z cesty bez groša, chudobný,

ošarpaný, a myslel som na vás opuštené a na dlužobu velku u Žida. Lebo som na ceste bol ochorel, a zvyšok mi čudáci zbojníci odobrali. Bál som sa domov prísť, že ma Žid dá eksekvovat, a ja na posmech z domu i s vámi vynst musím. Bolo mi do zúfania. Prišiel ko mne Čert a sľúbil mi pomoc, keď podpíšem to, o čom doma neviem. Ja o tebe, Syn môj ľúbezný, nevedel, ani že sa narodit máš, bo som už tri čtvrte roka bol na ceste, ani že si sa nanarodil, podpísal som teda tebä za t bohatstvo, ktoré vidíš na nás, ktorému ani konca kraja nevidíme. (ukonaný ťahne).

Bohusvat. Tak je to príčina vášho zármutku?

Božena. To je ten podpis?

Zlatomil. (sadne si) To! z ľavej z malého prsta som krev nacedil a pravou podpísal, a podpísal to, o čom doma nevedel. Ja nešťastný.

Tekla } Neborák, Otec dobrý!
Olga }

Zlatomil. (stáva) Odpusť, odpusť, syn môj, srdce moje, duša moja, jediný poklad môj! Odpusť, že som ťa tomu zlochovi čiernému podpísal, Oh! radšej bych sebä samého bol podpísal.

Božena. Aha ty nešťastník, syna, syna si podpísal? Nie nie, to nemôže stát, ty si len svoju čiastku môžeš podpísat, ale moju nie. Ten podpis nestojí, — šak nie, syn môj zlatý, jedinký, ja si tebä nedám.

Bohusvat. Keď je táto príčina vášho zármutku, drahý Otec, tak sa nesmúťte, ja verím v Boha, že ma zachráni a posvätí sebe, jako som mu pri krste menom posvatený. Bôh je všemohúci, moc jeho

presahuje aj peklo, v mene a s pomocou jeho pôjdem ja pre ten podpis do pekla.

Božena. Pre pána Boha, dieťa, čo to hovoríš ty do pekla, k tým čertom jezerným? Ani na krok já ťa nepustím, ten podpis nezatracuje tebä, ale Otca, nach Otec bude tomu v moci, komu sa podpísal, ale ty zostaneš boží a môj.

Bohusvat. Ani môj dobrý Otec nebude tomu v moci, komu sa, ani ja, komu ma podpísal, ale aby ste sa uspokojili, drahý Otče, tajdeň ja pre ten podpis a donesiem vám ho, aby ste ho vlastnou rukou roztrhali, a tak sa uspokojili.

Božena. To nemožná vec, ty nemôžeš tajst, veď si ty ešte mladý, nezkušený, ani si sveta nezažil, a už by si zahynút mal a s peklom sa za pasy pustil, ani cestu neznáš, upadneš medzi lotrov, čo ťa zabijú, — nejdi, ach nejdi, syn môj.

Bohusvat. Mamko lúba, ja musím ist!

Božena. Ale nejdi, veď sa tomu dá iným zpôsobom pomôct.

Bohusvat. Akým?

Božena. Pôjdem ja k tej strige Ježibabe, čo na Babejgore pod skalinou býva, a tú poprosím, tá mi dá radu, že ťa, syn môj, ochráním.

Bohusvat. Striga, Ježibaba, to sú nájomníci Čertoví. A s Čertom sa do jednačky nepúšťaj, on vše vyhrá. Posial som len ja podpísaný, potom by vyklamal od vás, aby ste aj dcéry, aj sebä podpísaly. Nie! mamičko zlatá, nie, rovná cesta najlepšia býva, ač je aj kluzká, príkra a skalnastá, ale pán Bôh i tam s námi, on ochráni nás.

Božena. Ach ja nešťastná mať, nač som ťa porodila, aby ťa otec prvej než ťa videl, už predal. O nešťastný syn, nešťastnejší otec, nešťastná matka, nešťastná celá rodina.

Bohusvat. Milý otče, prvej než sa pustím na cestu, prosím vás, dajte mi otcovské požehnanie. (kľaknc pred Zlatomilom)

Zlatomil. Ja tebe požehnanie? Oh syn môj zlatý, vďačne bych ti dal otcovské požehnanie, ale sa bojím, že z mojích úst ani dobré slovo dobrým byť nemôže. Či z jednoho pramena i sladká i kyslá voda vyviera? Či tieto usta, čo ťa zapredaly, prvej než o tebe znaly, budú v stave ti dat svaté požehnanie? Či táto ruka, čo krev cedila do pera, a táto, čo podpísala tim perom, hodná je, aby skrze ňú požehnanie na tebä vstúpilo?

Bohusvat. Milý otče. Z jednoho pramena nevychádzajú sladká i kyslá voda. Ale ústa ľudské sú taká dvojnatá studnica, hned preklinajú, hned požehnávajú. A ruka ľudská tak je v rozerve so sebou, že dnes bije, zajtra požehnáva. Váš predaj, váš podpis bol len neopatrný, ale nie zo zlého úmysla. Vy ste chceli Čerta prelstit a on prelstil vás, na dosvedčenia toho, že zo zlého nikdy dobré nepošlo ani nebude a že človek skrze zlé ani dobré brati nemá. — Pre mňa sú vaše usta a slova tak svaté, a vaša ruka tak čistá, jakoby ste ma neboli podpísali. Vaše požehnanie bude mi závdavkom bezpečnosti na ceste i v nebezpečenstvách, bude mi podkladom božieho požehnania. Preto prosím vás otče, požehnajte ma.

Zlatomil. Ja tvoj nevedomý zradca, ktorý si mi zorenička života, ja ťa požehnávam požehnaním,

ktoré mám. Sám Hospodin ťa sprovádzaj, kam kolvek pôjdeš, pomedzi ľudí, pomedzi potvory, po horách, po dolách, po starých výmolách. Anjeli Hospodinovi ostríhajte ťa, stupaj smelo, nikomu never, len pánu Bohu, on ťa vychváť z pazúrov pekelných, a pomáhaj ti vyrvat podpis krvavý. Ja ťa budem bolastne očakávat, modlitba moja bude ťa predchádzat i nasledovat, Bože zachovaj ťa od hriecha, od nepravosti, a dovedz ťa šťastne do mojho náručia s Bohom!

(odídu všetci, premení sa scéna)

Treti Výstup.

(Háj, pred nim lúka a krížne cesty.)

Cert. Kdeže ustávajú mladý pán?

Bohusvat. Ja som nie mladý pan, ja som Bohusvat, ani mne neonikajú, ale tykajú, a po slovensky len starším zaslúžilým vykajú.

Čert. (pokašle) Tak sa vy pane hneváte na cudzinské onikanie! to krásna ctnost u vás, ale terajšieho veku človek nevyhoveje. Keď vykám, hnevajú sa mnozí, že či jich azdaj za pospolitých sprostákov pokladám, keď zas onikám, hnevajú sa iní, že je to nie národnia slovenská obyčaj. Odpustite prosím, že som sa proti vašim obyčajom prehrešil, a keď sa smiem opýtat, kdeže ustávate?

Bohusvat. Na ďalekú cestu.

Čert. A meno tej cesty inému neslobodno znat?

Bohusvat. Aj áno, slobodno!

Čert. Tak kdeže idete?

Bohusvat. Do pekla!

Čert. Čo? (prefaknutý)

Bohusvat. Do pekla!

Čert. Do jakého pekla?

Bohusvat. Do toho jezerného pekla na Sitno, kde čerti so svojim kniežatom bývajú.

Čert. Ale vy? taký mladý! a za živa? (pre sebă) kebysi radšej po smrti ta chcel príjst.

Bohusvat. Áno ja taký mladý idem za živa do pekla, aby som po smrti aj s mojim otcom do neba prišiel.

Čert. (pre sebă) už ja znám, prečo ta ideš, ale ho budem odhovárat (k Bohusvatovi) A čože vás pohlo, tento krásny svet zanahat, mladý vek i radost opustit, a do pekla sa pobrat?

Bohusvat. Idem pre podpis.

Čert. (kašle) Aký podpis?

Bohusvat. Môj otec ma podpísal čertovi skorej ako vedel, že som sa narodil, keď podpísal to, o čom doma nevie. O mne nevedel, tak ma podpísal.

Čert. A vy ten podpis chcete nazpak?

Boh. Áno ten.

Čert. To ťažko pôjde.

Bohusvat. Ja ťažké veci chcem premáhat.

Čert. A či sa tých čertov nebojíte?

Bohusvat. Kým čistým srdcom verím v Boha Otca Syna i Ducha Svatého (Čert porád kašle, a nohama prestupuje), dotial sa ani Čerta, ani pekla nebojím.

Čert. (kašlúc) A keď vás do pekla nevpustia?

Bohusvat. Musia.

Čert. A čím jich primusíte?

Bohusvat. Modlitbou!

Čert (kašle, pre sebă) Toto je zle pre mňa, musím ho prehovárat, aby nešiel, alebo mu dajako prekazit. (Bohusvatovi) A či vy znáte kde je peklo?

Bohusvat. To ja neznám, ale mi ľudia povedia, a keď ľudia nebudú vedieť, privedie ma pán Bôh na dobrú cestu!

Čert. Tá smelosť sa mi u vás páči, tak mladý a do pekla sa vybrať! (pre seba) kolko mladších ešte, ale inou cestou idú do pekla. (k Bohusvatovi) Tolkú rozvahu a múdrosť som ešte nevidel pri mladom človekovi, škoda že vás nepozvali po múdrosti Mudroslavom, lebo vy múdrosť a múdrosť vás oslávi. A čože si na zemi vzácnejšieho žiadať máme, ako múdrosť? Či ste sa vy učil filozofiu, pane Mudroslav?

Bohusvat. Ja som nie Mudroslav, ale Bohusvat.

Čert. Čo by tam také novoreké mená, ja vás len Mudroslavom menovať budem.

Bohusvat. Ale ja nechcem byť Mudroslavom, ani múdrym po svetu, ale po Bohu, ja chcem byť statočný človek a moje meno Bohusvat.

Čert. (kašle) Ach keď sa ja to naučiť nemôžem, nach len bude Mudroslav. Či ste prosím chodili do školy?

Bohusvat. Chodil.

Čert. Akých že ste mali Professorov?

Bohusvat. Ludských.

Čert. (usmieva sa) Ako to prosím mám rozumeť? ľudských? znám že len ľudia boli, ti professorovia.

Bohusvat. To oni znajú najlepšie, či ľudia boli či nie, ale ja to znám o nich, že múdrosť len ľúdskú učili, a nie božskú.

Čert. A čomu že vás učili.

Bohusvat. Všeličomu, učenie by obstálo, ale životom svojim refutovali svoje nauky. Tak jedon z

nich podobal sa horárovi, čo všetky stromy hubí, len Brezinu seje. Jeho slova sme brali za zlato, ale život jeho bolo blato, lebo iné zamlčiac, len to pripomeniem, že bol neverný svojmu národu, ba prenasledoval nás, že sme materinský jazyk svoj jemu podobne zapriet nechceli. My sme si tak mysleli, že nás vo všetkom len mámi, lebo kto môže svoj národ zapredat, zradit, opustit, ten môže aj pravdu, mrav, nevinu, ba samého Boha zapret, zatajit.

Čert. To je ten, čo ho Wunderman nazvali!

Bohusvat. Ten. A druhý mal výrečnost znamenitú a stúdia najkrajšie, ale na tvári ukazoval, aby sme mu neverili, čo vraví. Tak kedy kolvek zpomenul pána Boha, za každým vzdychnul, kolier si potiahnul a zaplul na zem. Či ho poznáte?

Čert. Aj poznám, to z našej kompánii, učená hlava!

Bohusvat. Áno učená, ale som vyzkúmat nemohol jeho vieru.

Čert. Jeho viera krásna, ale len pre vzdelaných. Tak na príklad on neverí, že jesto peklo.

Bohusvat. No keby prišiel so mnou, ja by ho presvedčil, že jesto!

Čert. A kdeže je?

Bohusvat. To ja neviem, ale pán Bôh vie, kde zatratil čertov, aj čerti vedia, kde sú zatraceni.

Čert. (kašle) Vy ste orthodoks. Ale terajšia filozofia dokiazala, že človek len to verit má, čo rozumom pochopí, a čo rozum nepochopí, to je nepravda, to sú len pletky a výmysly kňazov.

Bohusvat. Tak vravia ti, čo neveria v Boha, ti nechápajú peklo, a tak nemôžu pochopit ani nebo,

ani slávu božú; ale ja verím, že jesto Bôh živý na nebu (udrihne klobuk) ktorý odplatí dobrým dobré a zlým zlé, a tak musí byt nebo pre dobrých a peklo pre zlých. A ja idem do toho pekla pre môj podpis.

Čert. (kašle, pre sebä) Toto je hrozný človek, musím ho z inej strany chytat. (k Bohusvatovi) Ale ja nemôžem pochopit, že vy tomu podpisu veríte, však otec syna podpísat nemôže, a čoby aj podpísal, to len dajaký žart bude, veď Plank dokiazal, že ani čertov niet. Akože sa mohol váš otec podpísat?

Bohusvat. Plank sebä tak mámil, ako iných, že čert jesto, dokazuje môj otec, čo ma čertovi podpísal a teraz bez konca je zármucený a potešit sa nedá.

Čert. To bude len duševná choroba.

Bohusvat. Áno duševná, bo dušu trápi, a liek jediný proti nej od Čerta podpis vymôct, a či vy veríte pane, že čert jesto?

Čert. I verím, i neverím.

Bohusvat. To vy akurátne tak odpovedáte, ako naši professorovia. No len ďalej.

Čert. Verím, na kolko to ľudia menujú, neverím nakolko (kašle) ani jednu osobu preukiazat neznajú.

Bohusvat. Šťastný, kdo čerta poznat nemusel, ale ja sa musím s nim pasovat.

Čert. Tvrdé pasy?

Bohusvat. Čo aj tvrdé, ale ja podniknem s pomocou Boha!

Čert. Prosím (kašle) — jakého že vy filozofa nasledujete.

Bohusvat. Žiadneho, ja len Krysta nasledujem.

Čert. (kašle, až sa drhne) Tak vy celkom zatracujete filozofiu?

Bohusvat. Nezatracujem, ale jej to nepripisujem, čo nemá! Filozofia je tuoňa pravdy, obraz ohraničený a predcaj bez konca, ona je chládok pred úpekom svetla božieho, kde si od bójov oddychujeme, nie aby sme novú silu nabrali, bo chládok to nedá, ale sa uchránili pred strovením od úpeku života!

Čert. Zmúteno hovoríte, čo ja nerozumiem! A či sa vám nepáči veda alebo krásouma? Mohol by ste krásne skladat zpevy, ako Lumír čo pohýnal Velehrad, moholby ste zpievat slávu vifazov slovenských, Rostislava, Svatopluka, Matúša trenčianského, alebo spisovat historiu, jaké zásluhy ma národ slovenský o spoločnú vlast!

Bohusvat. Nach iní zpievajú a spisujú, ja budem radšej slávne veci robit.

Čert. I to pekne. Tak by ste mohol práva študovat, a na rákoši porážajúcim hlasom rokovat o blahých zákonoch národa, ku spravedlivosti pomáhat ukrivdenému, a pri jasnom trúne kráľovskom jako radca, jako minister millionom sladké dni pripravovat.

Bohusvat. Tak vraví naše národnie porekadlo, aby človek najskorej pred svojím domom zametal, a tak susedovi šiel zametat. Mne treba najskôr dušu vymôct z podpisu, a Otcovi pokoj urobit zármucenému. Nie menšia práca, jednu, ako tisci duší šťastnou urobit! Nach iní rokujú, nach rozkazujú, ja budem konat moju povinnost!

Čert. Chápem už vášho orlolety ducha. Čo jiným ťažkost, to pre vás len hračka. Mysel hlboká všepreníkajúca krášli kvetavý veniec vaších ctností. Staňte medzi nás. čo ku blahu ľudstva svatej zkumáme pravdy pôvod, základ, zjavy na svete, a tých prabyt-

ností podstaty, diela, pomery. A z toho všetkého mravy, osvetu, spravedlnost vytáčame pre ľudstvo. Staňte medzi nás, myseľ vaša tú pravdu jistotne vyzkúma, a tím spasíte národy, bránu blaženstva millionom otvoríte, a sám večitej na vďak pamiatky v historii sveta ligotat sa budete, jako slunce múdrosti, učenosti a slávy.

Bohusvat. Neznám, kto ste vy, ani vaších spolumudrcov, — ale divná vec, že hľadáte, čo dávno na bielom dni svieti, — pravdu božú, tú devicu nebeskú, čo každému Adama potomkovi hned od narodenia v srdci, v svedomí kraľuje, len slova a hlas jej poslúchat a nesledovat treba, a blaženost hotová.

Čert. Hm — ale to ťažká vec vyslovit.

Bohusvat. Ťažká? — Však je dávno vyslovená: Miluj pána Boha z celej duše, a bližnieho, jako sebä samého, — to je všetka múdrost.

Čert. Pri takéj mudrosti zostanete bez slávy, bez mena, bez pamiatky!

Bohusvat. Moja sláva je u Boha, a moje meno dost velkú pamiatku bude mat, čo aj ľudia ho nezpomnú, keď ho len Všemohúci pán Bôh v pamäti bude mat.

Čert. (kašle) Porúčám sa, moja cesta ide na ľavo — do videnia (odide)

Bohusvat. (sám) Divný filozof, všetko tají, a božie meno nechce zpomenút, — a za každým kašle, keď svaté meno počuje! Bože zachovaj ma verného slovu tvojmu, až do smrti! — A teraz stupajte nožky moje ďalej, — ďaleká cesta má — ale nebude „márné volání“, verím verím v Pána Boha. No ale ktorou že sa cestou pustit, na pravo po skalách, po-

medzi trnia a bodliaky, po zlomgrgoch a priepadiskách, pomedzi pelechy divých zverov? — či na ľavo cestou ubitou? — Poznať, že na ľavo viacej chodia! — Ja síce idem do pekla, ale nie pekelnou cestou, cesta moja musí nebom zprevádzaná byť, aby z pekla podpis doniesol a do neba prišiel! — Stupaj tedy na pravo! — Ja pravdu hľadám, pravá cesta musí istotne ku pravde viesť, a keď hrúzy a návaly prijdú na mňa, neboj sa, — nič ti nezpravia, kto v Boha verí, tomu neuškodia ani divé zvery! (odide na pravo)

Štvrtý výstup.

(Krčma, prijdu Cigáni s hudbou a cimbalom, posadajú do kúta a hrajú, za nimi vystúpia tancujúci verbunkoši dvanásti husári, v prostriedku kaprál, každý fľašku v ruke tancujú a zpievajú)

To je život, to je svet,
To sú chlapci, jako kvet! (tľapkajú rukama do taktu, krčmár vyzuhuje, mládenci sa na dverooch dívajú, na stole čákov a sklenice vínom plné)

Kaprál. (zpieva) Sem sa chlapci do kola
Husárom dobrá vôľa,
Dajú koňa i šatý,
I klobúčok pernatý,
Na klobúku pantličku,
A ku boku šabličku,
K tomu ješte karabín,
Už ťa milá zochabím. hip! hop!

Cert. (jako filozof vstúpi dnu, klania sa) slúžebník, slúžebník, (sadne k stolu)

Kaprál. Sem sa pane Čiernokňažník medzi nás, otraste ten prach múdrosti a budzte husárom.

Čert. Učený človek, jako ja, nesúci za husára, skorej z husára budem ja, ako zo mňa husár.

Kaprál. To by čert rozumel, čo vravíte. Z husára statočného nebude Čiernokňažník, čo by v knihách sedel, a na drakoch lietal. Husárovi len kôň miláčok, a šablička verná žena. Napíte sa.

Čert. Ďakujem. Prosím, pán kaprál, či prijdú ti páni?

Kaprál. Len z tolko, že sú nie tu. (stúpi medzi verbunkošov)

Čert. Keď ho filozofia nechytila, chytí ho ctižiadosť. Dám ho tu za kráľa vyvolit, tak len odstúpi od ťažkej cesty do pekla.

Kapitán. (vstúpi dnu) Áči more! (cigáni prestanú hrat, husári pozdravujú kapitána a kaprál predstúpi pred neho) Kaprál, každému chlapovi po holbe vína a tajdite hore dolu ulicamí verbujúc. Pozor! V pravo v bok! Rušaj! (verbunk odíde, cigáni za ním hrajú, kapitán a ľud odíde)

Čert. (samotný) Divný ten môj podpísanec! Mudroslavom nechcel byt, na filozofiu a slávu mena učeného nedal nič. Pochybovat tiež nechcel, o Pochyba, Pochyba, len teraz si ma zklamala. — Čo mám robit? (dupne nohou) — hm — (prechodiac myslí) — Čo zvádza človeka? — pýcha múdrosti! — na to sa nedal lapit. — Druhá ctižiadosť, panovitosť — hm — to podpísanča moje nechce žiadnej chvály ani panovania. No ale probujme ďačo hodne mu ponúknut! Dobre! Dám ho zvolit za kráľa. Azdaj ho blesk trónu a koruny zvábi. Práve teráz z krajiny tejto vyhnali kráľa a druhého si volit chcejú, a sem sa majú zíst najprednejši na poradu. Dám jim mojho Mudroslava vyvolit! Hop! ale už nesmie byt Mudroslavom, lebo kráľom netreba sa múdrosťou oslávit. Kráľom treba vládnut, panovat, mocne rozkazovat, — takého kráľa miluje

ľud. — Jakéže mu teda meno dám? — Svetobor? to pekné meno! Ale on nechce bořit, bárby boril, búral, rúcal všetko! — Pravobran? čo bude právo bránit? to zase ja nechcem. On nach svetom vládne, svet celý podmaní, potlačí a panuje nad nim. Nach bude Svetovlad! — Akože ho odporúčat? Musím sa preobliect za súsedného kráľa a s celým zástupom prist. Ale tie rožky, tie rožky musím veneami poprikrývat (odíde)

Piaty Výstup.

Traja Velmoži, potom Čert a Krčmárka.

Prvý Velmož. Pánove, kráľa sme šťastne vyhnali, ale koho teraz na jeho miesto?

Druhý Velmož. Krajina bez spravy nemôže byt.

Prvý Velmož. Tak je, a ľud kričí, larmuje, aby sme volili nového kráľa.

Tretí Velmož. Všeobecné blaho žiada, aby sa čim skorej volba diala, aby snad ľud obanujúc, nepokoril sa starému panovníkovi.

Druhý Velmož. To by bola smrť naša.

Prvý Velmož. Ale komu ponúknuť korunu?

Druhý Velmož. Stránkam a rozervám ani času ku zrastu nedajme, nevoliac z domácich, ponúknime niektorému zo súsedných kráľov korunu.

Prvý Velmož. Dobre. Čo Vy na to pane?

Treti Velmož. Pristávam.

Prvý } Velmož. Dobre, dobre.
Druhý }

Krčmárka. (vstúpi) Páni Velkomožní, kráľ z Achantu ide s celým dvorom, a u mňa zastaví sa.

Prvý Velmož. Čo vravíte?

Krčmárka. To vravím, že kráľ z

Achantu ide cestou s celým dvorom, a tu je štácia od hranici. Tak páni Velkomožní, aby nehľadeli len tak zpoľ pleca na úbohú krčmárku, u mňa sa aj kráľ staví. (von)

Tretí Velmož. To velké šťastie pre nás, hned mu prednesme úmysel náš, a keď prislúbi, tim ľahšie u ľudu vykonáme, keď je sám král tu, môže hned trún zaujat.

(slyšet trúbit general marš.)

Čert. (vstúpi, jako král z Achantu, rožky si vencom zakrývajúc, za nim dvaja zbrojnoši.) Dobrý den, Pánove.

Prvý Velmož. Vaša Jasnost, kráľ z Achantu slávny a mocný, ráčte preslyšat moju poníženú reč, ktorú menom Velmožov krajiny tejto, a menom celej krajiny prerečiem. Ráčite znat zmatky v krajine našej. Trún i koruna je prázdna. A my jednomyslne chceme Vašu Jasnost za svojho kráľa.

Čert. Milí Velmožovia! Vaše slová ma prekvapujú a dôvera mi radost pôsobí. Ale ja som už starý pre tolké bremeno, dve krajiny zpravovat. Vám treba mladý, rezký kráľ, čo Vás aj do bója povedie a meno Vášho národa oslávi a takého vám ja chcem odporúčat, mládenca, ktorého i ja, jako bezdetný za nástupca svojho vymenovat chcem. Ten práve teraz cestuje cez vašu krajinu pod vymysleným menom, ale vlastne sa menuje Svetovlad, a hned prijde sem na hospodu.

Tretí Velmoz. Ak vaša Jasnost nepríjme korunu, tak my prijmeme Vašu radu a Svetovlada, jako Vášho nástupca vyvolíme.

(Bohusvat vstupuje)

Čert. Hla, práve dnu ide.

Bohusvat. Bože daj šťastie pánove. (Čert kašle)

Velmoži. Bože daj!

Druhý Velmož. Nám neznámy a predcaj známy pane, slávny mládenče, skorej, ako sem prišiel si, predbehla povesť na brkách vetra o tvojej sláve k nám, jako žiare ranajšie predzvestujú blesk a moc slunka, kráľa oblohy. Ale povesť je len tien, a tien lhárom pravdy. Tvoj pohľad, tvoja postava zvestujú nám, že si ty k velkým veciam stvorený a súci nad jinými panovat. Vitaj tedy v našej krajine, požehnaná hodina, v ktorú si k nám vkročil, my sa tebe koríme, a za kráľa svojho ťa volíme.

Bohusvst. To je právda, že som k velkým veciam stvorený, pasovat sa s peklom a nájomníkami jeho. A práve preto kým peklo a diabla nepremôžem, jinú povinnost na sebä nevezmem, ani kráľovstvo vaše!

Prvý Velmož. Azdaj myslíš, slávny mládenče, že to len žiadost naša a nie celého ľudu, aj poďme a doveďme ľud sem (Velmoži odídu)

Čert. (k Bohusvatovi) Prijmite vinš môj, slávny mládenče, ku tak neslýchanému šťastiu. Vítam vás, ako brata a spolupanovníka, priatelstvo a vzájomnú pomoc ponúkajúc, aby naše krajiny v blahom míru a jednosti zkvétaly, vaša tunajšia, a moja susedná Achantská. A že ja žiadných deti nemám, a od mojej vôli očakáva ľud vymenovanie nástupca, preto vás, samú krásu, zmužilost a šlechetnost, chcem za syna a dediča prijat. Podajte mi ruku na znak priatelstva. (podává ruku)

Bohusvat. (ruku nepodá) Teší ma slávny králu z Achantu, vás vidiet, ale jako som poklonu a moc mi núkanú od velmožov neprijal, tak ani od vás

nástupníctvo neprijímam, za dôveru sa slušne poďakujúc.

Čert. To nemožné, svehlavý mládenče, to nemožné, by ste odeprel! Alebo azdaj za žart berete moje slova, aj prisahám na slunko, mesiac, a zem ktorú nohami tlačím, na môj život, moju česť, na na všetky poklady zeme, že pravdu hovorím, a to môj pevný úmysel.

Šiesty Výstup.

Predešlí. Traja Velmoži, pozdejši Starec (Tam vonku hudba, bubny, strelba, ľud volá: sláva nášmu kráľovi Svetovládovi)

Prvý Velmož. Jako vlny morské, valia sa zástupy ľudstva, sám hlas jich slyšíte, slávny panovníče náš vyvolený. Nieto jednej duše v celom kráľovstve, ktorá by vás nechcela, vás neprosila: buďte naším kráľom, naplňte žiadosti, nádeje naše, voďte na pole bojovnej slávy, alebo k palmám pokoja, všadial za vami pôjdeme, vás poslúchat budeme, za vás krev svoju vycedíme, a keď chcete, celý svet podmaníme, aby ste vladáril nad nim, jako prvý král na svete, nepremožený Svetovlad, prijmite korunu (kľakne pred nim, podávajúc mu korunu, ľud z vonku volá: Sláva, ať žije Svetovlad!)

Bohusvat. Slávne Vyslanstvo! Nezaslúženú korunu, čo jako vábivá a stkvelých klenótov plná je, prijat nemôžem, staňte hore a preslyšte moju výmluvu (velmož stane) — Pokial som v dome otcovskom rostnul a po školách chodil, horelo srdce moje za slávou a bohatstvom. Víťazstva krvavé, vence vavrínové, hlučné triumfy a národov poklona ligotali sa v dúhových farbách na obzore nádej mojich, tehdy bych

sa bol za šťastného pokladal, korunu túto z ruky vašej prijat a na hlavu svoju položit. Ale teraz ťažší, trpkejši úkon mi je naložen, slyšte ho národy!

Velmoži. Slyšme! (ľud z vonka: slyšme, slyšme!)

Bohusvat. Otec môj v krajine Slávii bývajúci menuje sa Zlatomil, mňa svojho syna krstil Bohusvatom a nie, jako vy chcete, Svetovládom. Ale ješte pred krstom potkalo nešťastie i mňa i mojho Otca. V pokušaňú diabelskom podpísal ma Otec Čertovi vlastnou krvou! (ľud volá: slyšme, slyšme!) Otec môj z ďalekej cesty sa vracajúc v biede, olúpený, podpísal Čertovi to, o čom doma nevie. O mne nevedel, že som sa mu narodil, a tak mňa syna svojho podpísal. Od tých čias v bohatstve a rozkošiach nemá pokoja, ale v zúfalstve hynie a trápi sa. Zbavit ho zúfalstva, vybral som sa, moji milí, do pekla pre ten podpis, abych čerta premohol a podpis odňal. — Teraz som na ceste — a Vy mi korunu ponúkáte! — (pausa ticho) — Nemôžem teda korunu túto prijat, dajte ju hodnejšiemu. A mne radšej ukiažte cestu, ktorá vedie k bránam pekelným.

(L'ud volá: nezname!)

Jedon Starec. (z ľudu vystúpi) Podivný mládenče! Velký úkon na sebä berieš. Nach ti bude páu Bôh na pomoci. Z nás ani jedon pri tých bránach nebol, ale povesť stará, jako tie hory dávna, vypravuje, že k pekelným bránam cesta vedie dolu k juhu, cez velkú pustatinu, kde velký zbojník Mataj z ľudských hláv palotu stavia. Tuto pustatinu prejst musíš a bojovat s tým Matajom, ale kdeže tvoja mladosť proti jeho ukrutnej sile. Zostaň radšej s námi a kraľuj nad námi, a my sa všetci za tebä, i za tvojho

Otca modlit budeme, nejdi istej smrti v ústretia.

(Ľud volá: nejdi, nejdi)

Bohusvat. Ďakujem ti, veľazkúsený Starče, za povesť sdelenú a za radu dobrú. Bója sa nebojím, keď mi pán Bôh pomôže, tak zvíťazím, jako pevne verím, že ani voda, ani divá zver, ani divejší človek neublíži mne, ktorý s pomocou božou putujem. Bôh vás požehnaj a modlite sa za mňa, modlitba vaša ma posilní na ceste, v bóji, víťazstve. (odchádza, ľud volá: Sláva mu! Velmoži i ľud odchádza)

Čert. (sám, pokašláva) Tak som zas prehral, ani pochyba ani ctižiadost ho nezvábi. — Nezúfaj — ešte jesto zpôsob, ktorému ani mládenec, ani muž, ani starec neujde. A to bude: láska. Krajšie nad krásnejšie dievča k nemu pošlem, že sa mu oči rozlejú, srdce upeče, a stoj čo stoj, v láske zahynie. A keď by aj z toho vyviaznul, tak ho Mataj zabije a pre podpis nepustí. — (pokašle) Čuri a Muri (k svojim zbrojnošom) oblečiete sa za vážne matróny, znáte? (zbrojnoši odpovedia: (Aha!) i ja sa tak oblečiem, a rozchýrime jeho krásu pred paničkami, že sa drelej do neho zalúbia, nežli ho uvidia. Rozumiete? (zbrojnoši pokývajú, on si vence a rožky napravuje) No teraz stupaj!

(odídu)

Siedmy Výstup.

(Izba kráľovej dcery, kvety, kužel pozlátená, stolík k šitiu)

Jelena (kňahynina komorna upratuje po izbe, pozdejšie) Trulo a Miláda.

Jelena. Našej kňahne sa každú noc sníva o mládencovi. Za včasu! ešte len 15 rokov má, na šestnácty a už o mládencoch sní! Keby to ja, čo mi už

od Mateja na devetnácty rok ide. Mne by sa už nedivili, ale takej mladej, ako naša kňahna. A čert nespí. — Ozaj, čože sa jej snívalo? — Ona mne všetko vyrozprávia, — že vraj pletla venčok z nezábudkov pri potôčku, a druhou stranou šiel pustovník mladý, jako dnešný puk na ruži, sivé oči, rusie vlasy, čelo nevinné, ako polročného dieťata, — no veď ho náš Trulo má to čelo, samá vráska, samý fígel! — a že mal líčka červené, jako zralá čerešňa! — A že sa na ňu obzrel a chcel hovorit, ale sa v tom prebudila. — Šťastná kňahina, keď sa jej tak sníva. Mne sa jinak sníva. Mňa naháňajú a ja utekám a kričím, tak že ma často aj na ulicu počujú. — (utiera stolce) Šťastná kňahina, už ona len dostane muža, a mne kdo zná, či sa dôjde, aj to len kasnár, pisár alebo výsluha kráľova! — Ach prečo sme nie všetky kňahne

Trulo. (vstúpi) Kde mladá kňahyna?

Jelena. Aha ty Trulo, či sa to tak prihovárajú komornej?

Trulo. Akože?

Jelena. Máš povedat: Slúžebník ponížený vaša milost panna Jelena!

Trulo. Slúžebník ponížený moja panna mílost Jelena.

Jelena. Nie moja panna, ale vaša milost, alebo ak chceš: Moja milost panna Jelena! No povedz ešte raz.

Trulo. Nie vera ja.

Jelena. Musíš.

Trulo. Moja panna milost duša Jelena.

Jelena. Ty si celý Trulo, načo si doložil duša.

Trulo. Nuž takto lepšie bude: Moja milá duša panna Jelena!

Jelena. Hľadže tiho, jako prekrúca moju reč.

Trulo. Veď som len tvoje slová opakoval.

Jelena. Štyri kúty, dva vrzúty! Nuž či mne ty budeš tykat?

Trulo. Veď si mi sama kázala, aby ti medzi štýrma očima len tykal.

Jelena. Ani medzi štýrma očima, len keď pekne hovoríš.

Trulo. Nuž jakože mám krajšie hovorit?

Jelena. Sám vymysli!

Trulo. No takto: Moja sladká duša krásna Jelena! (bazká jú)

Jelena. Hľa hľa, ja ti bozkávat nedozvolila, ty Jelenčok!

Trulo. S Jelenou Jelenčok!

(z druhej izby volá Miláda: Jelena.)

Jelena. No ty Trulo, už som sa zapozdila, a kňahna ma volá (pacne ho)

Trulo. Ale prijdi zas.

Jelena. Neprijdem, tam ostanem.

Trulo. Pôjdem za tebou oznámit.

Jelena. Čo oznámit? (počút zas: Jelena!)

Miláda. (kňahina vstúpi dnu) Čože robí moja milá Jelena, že môj hlas nepočuje?

Jelena. Milost kňahyna, počula som váš krásny hlas, ale od tohoto Trula nemôžem vyzvediet, čo chce vašej milosti oznámit.

Miláda. Mne chceš čo oznámit?

Trulo. Áno milost kňahyna.

Miláda. Či je dobré, či je zlé.

Trulo. Ja neviem. Azdaj ani dobré, ani zlé.

Jelena. Tak si ho mohol ani nedoniest.

Trulo. Ale keď ma poslaly.

Miláda. Kdo ťa poslal?

Trulo. Nuž čo tam dolu stoja.

Miláda. A kdože stojí?

Jelena. (sa smeje) Vaša milost ani do večera nevyzviete z neho.

Trulo. Čo by nevyzvedely, vyzvedia!

Miláda. Tak povedz.

Trulo. Tak prosím ponížene, poslaly ma, že či sa bude páčit dačo kúpit.

Jelena. (sa smeje) Ach Trulo, Trulo, beda tej, čo sa za tebä dostane.

Trulo. Ba beda tomu, čo tento jazyčok do vena dostane.

Miládo. Takže povedz, kdo ťa poslal?

Trulo. Tri ženy.

Miláda. Aké ženy!

Trulo. S batohami.

Miláda. A čo predávajú?

Trulo. Rozmajríny!

Miláda. Ah! to pukančianky, no zavolaj jich hore (Trulo odchádza)

Jelena. O ty rozmajrín (na Trula ukazujúc)

Osmý Výstup.

Predešlí. Čert jako žena a s nim dve čerfice, v košiarach rozmajríny a iné kvety nesú.

Čert. (vstupujúc dnu) Ponýžená služebkyna Vašej Jasnosty (ukloňuje sa a za ňou obé čertice) Keby sa lúbylo z tychto kvyetkov nyečo vybrat, máme krásne rozmajríny,

tulýpánove cibule, hyacinty, štepenye ruže, klynce, fialke (všetko to hovorí štyavnickým podrečím, ň ď a ť všadiaľ tvrdo vyslovujúc, a kde i e príjde, to vypovie ako y e tvrdo, ako dve hlásky, a a nie ako diphtong i e) aj všetky chýrečnye sorty, či myrtu rozkýažu (vykladá kvety), myrta dobrá do svadobney párty, to vraj muža dobryeho robí, — hla nach sa lúbi, — Alebo tuto „Netýkaj sa ma“, tú by každuo dyevča malo chovať, lebo má tú dobrú vlastnosť, — čo aj vlasy nemá — že ak sa jej mládenec dotkne, hned sa zalúbi do toho dyevčata.

Jelena. Pozoruj Trulo, že sa nedotkneš, boby si sa do tej starej zalúbil, kým sú ešte kvety jej.

Čert. Mám aj takú, čo vyžene lásku zo srdca, volá sa Myšý piepor, ináč u ludý Všivec. Ale mám aj takú zelinu, čo prezradý tajnye myšlyenky druhyeho a volá sa Vševed, hla tu je, ked sa mládenec dotkne alebo popácha tuto zelinu, a potom ju dyevča popácha, tak uhádne, čo si myslý mládenec.

Jelena. To len pre múdrych mládencov. Ja Trulovi uhádnem na tvári, čo myslí, a keď aj sám nechce, vytáre svoje tajnosti.

Trulo. A či to aj mládenec uhádne, čo myslí dievča?

Čert. Na to je druhá zelyna, volá sa Záraza, ale tú práve teraz nemám, bo som len pre Osvyetenú milost kvety hotovila.

Jelena. A či aj takú zelinu máte, čo je od nej dobrý muž?

Čert. Áno, na službu.

Miláda. To bych rada vidiet, žeby muž od zeliny dobrý bol.

Čert. Áno Vaša Osvyetena krásna Milost, to je

Vstávač, táto zelina sa menuje Vstávač, z tej treba každý večer jedon lýstok mužovi do postely položit, a z jej prášku na konec noža mu do jedla večer dat, lebo je to zelina vstávač. Ale žena any dýe vča nesmie z toho jest.

Jelena. To aby včasne stával z posteli!

Čert. Áno aby vstával.

Miláda. A tá druhá?

Čert. Toto je všedobr, lebo robí všetko dobre, z tej treba mužovi ráno do kávy ako mak hodyt, ale žena nach nepije, lebo by aj ona musela dobrá byt.

Trulo. No to by dievčatá maly píjat, aby boly dobré, aj ženy!

Miláda. (sa smeje) Ašak Jelenu rozumieš?

Jelena. A takú zelinu máte, čo sa od nej pekne sníva?

Čert. Áno, ukáž sem (hovorí k druhej čertici) ten kuoš. Tu je hla, volá sa dobrámysel, inde ju aj červenou lebedkou menujú, tu musi panyčka večer zapáchnut, aby červenye líčka mala, tak sa jej bude snývat o samých krásnych mládencoch, akyeho sme aj my videly, šak? (spitajúc sa druhých čertic)

Oba čertice. (odrazu) Áno, áno.

Miláda. Čo ste to videly?

Čert. Ah krásna hnahyno, krásneho mládenca sme videly. My už deset týžnov ideme z domu, už do tretej krajiny vstupujeme, ale sme takyého krásneho mládenca nevidely, ako včera.

Miláda. Kde?

Čert. Práve vchádzal do vašej krajiny, tam na hranyci pri ryeke stal zadumený, akoby oddychoval, oči má sivye, vlasy rusye, čelo nevinnuo ako polroč-

nuo dyeta, líca červenye, ako zralá čerešna krupinská tá najvybranejšia, a mladušký, ako čo by sa dnes bol na ružovom púčku narodyl.

Jelena. Akurátne taký, ako sa Milost kňahyne snívalo.

Miláda. (hanblivo zapálená) A kdože je to? zkadial je?

Čert. To musí byt zkrálovskyeho rodu (zakašle), lebo ho v susednej krajine, vet znajú, kde toho krála vyhnali, tý ho na silu za krála zvolili, aj král z Achantu ho za svojho nástupca vymenoval. Šak znáte vaša Jasnost, že ten král nemá dety od svojej ženy, any syna, čo by za nym kraloval, ale tá knahyna z Beskyda, to vraj jeho dyevka, tyež mladuo dyevča, to by chcel král z Achantu vydat za toho krásneho.

Miláda. A on prijal to kráľovstvo a sľúbil ju vziat?

Čert. Oj nye, Vaša osvyetenost, bezpochyby sa mu dyevča nepáčilo, — a malo by sa aj čo páčit — chi chi chi! (smeje sa a za ňou obe čertice)

Miláda. Čože má za chybu?

Čert. Ja nevidela, ale ludia vravia, že má pod kolenom hostec.

Miláda. Hostec?

Čert. Áno hostec, čo sa vše otvára, a gamby naduté, a hlas hrubý, ako basy.

Miláda. A ďalej?

Čert. Tak on zadakoval aj za korunu, a cestuje dalej krásnu ženu hladat. Aj k vám prijde, tak sa mi zdá, bo ked chce najkrajšú, musí k vám prist.

Jelena. Keby chcel prist na dnešný sviatok rusalky.

Čert. Istotne prijde. Bude sa lúbit z tych kvietkov?

Miláda. Jelena odber a cenu odnes komorníkovi, nech vyplatí. (odíde)

Jelena. Vy ste opravdová čertica, tak ošialit moju kňahyňu.

Čert. (sa chychoce) To bude dobrý pán, dobrý král a bohatý!

Jelena. Bohatý? A jak že sa volá?

Čert. Ludia ho volajú Svetovlad, ale on si inakšie čudnye meno dáva! (pre seba) čo ja nemuožem vyslovit.

Trulo. Dajte že mne takú zelinu, čo ma od nej dievča milovat bude.

Čert. Na tu máš, to sa menuje Dukátnýk, to kým si mládenec, tak ty postačí, ale ked už budeš ženatý, tak si musiš z toho dvojnásobne v priečinku držat a k tomu tretú zelinu Dehyl priložit, hla tu je lebo od Dukátnyka a Dehylu sú ženy dobrye.

Trulo. Ďakujem.

Jelena. A mne čo dáte, aby som nad mužom panovala?

Čert. Tu je jazyčnýk, zapáchny aj vonya, od toho je muž, ako hlina mekky, a dá sa i tak i tak zhybovat, a musíš aj takú so žlutým kvetom brat, aby mužovi vždy neverila, ale nye dlho, aby nezunoval. A potom pozoruj, či tato zelina (ukazuje) nerastye po dvore, tú vykaz do ostatnyeho stebla, lebo to najhoršia pre ženy.

Jelena. Akože sa menuje?

Čert. Menuje sa Lomihnát!

Trulo. Hahaha! to je dobré pre ženy!

Jelena. A chlapom dobrý Mátonoh a Rozchodník a Pupkovica a Rožec, vieš Trulo!

Trulo. (k čertici) Ako sa menuje ta zelina, ak?

Čert. Lomihnát ináč aj kvet svatého Jakuba.

Trulo. Oho! hnáty lámu nie len o Jakube, ale od Jakuba do Jakuba.

Jelena. Budeš ticho, ty Trulo! (ženie ho a bije, Trulo a Jelena odbehnú)

Čert. (odšmarí ženské šaty, a za nim aj druhí dvaja) Už je kňahyna zaľúbená, teraz poďme jeho do sieti nahnat.

Čerti dvaja. Poďme, poďme (odbehnú, za nim tresk, škrek)

Deviaty Výstup.

(Zelený háj) Bohusvat. (prichádza)

Bohusvat. Úpek hrozný od rána, ješte slunko nevystúpilo na vrch neba, a už páli nesnesitedlne, ſakoby dnes celú moc vydat chcelo, a na zajtra si nič nahat. Starší hovorievali, že po takom úpeku búrka a príval prichodí. Ale ja sa nebojím ani búrky, ani prívalu, mne vätšie búrky očakávajú. Oj keby už len skorej došiel na tú pustatinu Matajovu, a z tadial k bránam tých zlých duchov, nach začnem ten bôj, podpis odnínem, Otca uspokojím. (sadne si do chládku na skalu) Oddýchnem si, blízko už mesto, azdaj mi tu budú znat povedat, kadial vede cesta k Matajovi, a od Mataja do pekla. I tu kráľ býva — ale čo mňa do kráľa! Žiadosť moja, účel mnoj: podpis!

Deviaty Výstup.

Predešlý. Miláda s Jelenou za ňou chór zpievajúci dievčat: zpievajú:

Roj roj roj vychádza k májovinám zo školy
Raj, raj, raj sa zjavil dneska žiačkam na poli,
A vy milé dievčence
Pre vence
Hop hop!
Po trávniku
Po hájiku
Poskakujme hop hop!

(zastanú a rozdelia sa na dve retaze, a ihrajú)

1 Chor. Hoja Ďunďa hoja
Poslala nás kráľovna
Hoja Ďunďa hoja,
2-hý Chor. Hoja Ďunďa hoja
Načože vás poslala,
Hoja Ďunďa hoja,
1-vý Chor. Hoja Ďunďa hoja
Zlatie mosty stavati,
Hoja Ďunďa hoja,
2-hý Chor. Hoja Ďunďa hoja

(kým toto hrajú, príjde kráľ, kráľovna a dvorstvo, či dievčatá zastanú)

Bohusvat. (pre sebă) O krása anjelská!
Prvé dievča. (zavolá) Čo budeme hrat?
Miláda. Prepeľa.

(pulapajú sa dievčatá za ruky do retaze, a krutiace sa spievajú, Miláda kolovodí)

Sial Petor proso i pšeničku
Našli sme my v ňom prepeličku,
Prepelička peje
Novno proso seje

Hraj s námi,
Kdo nebude hráti
Budeme ho kvákati,
Prepeličku máme,
Prepela nemáme
Málo nás veľa nás
Choď ty Lépa het od nás.

(Lépa dievča odíde ku hájiku a chtiac sadnúť na skalu, sadne Bohusvatovi do lona, zhýkne, skočí, dievčatá sa obzrú a skríknu Čo to? Miláda odbehne k matke kráľovnej.)

Bohusvat. (stane a vystúpi) Prosím, odpustite slečinky! (chce odísť)

Král. Aha prepel! Neznámy mládenče nevzďaluj sa od nás, právom pohostinstva si medzi námi tak doma, jako ktorý kolvek z nás. Pristúp bližšie k nám a zabávaj sa s námi. Tvoje meno a vlasť nám bude milo poznať, ale to nežiadáme od tebä, abys nám oznámil, len keď ti vďaka bude.

Bohusvat. Jasný kráľ, tak ťa musím pozvať. lebo na prvý pohľad dôstojnosť tvojho zraku prezrádzuje hodnosť kráľovskú, odpusť, že prítomnosť moja krásnu hru týchto Anjelov prekazila. Pocestný som a pred úpekom odpočinok hľadám v tomto radostnom háju, netušiac že tak krásna společnosť čarovný život v ňom zobudí.

Král. Buď nám vítaný, spaniły mládenče, odkial si, kdo si kolvek, my ťa srdečne vítame. Toto moja společaica trónu, kráľovna (Bohusvat poklonu urobí), toto moja jediná dcera kňahyna Miláda (Bohusvat sa hanblivo ukloní a zapáli.)

Miláda. (prikloniac sa ku kráľovnej rekne) Mamička!

Kráľovna. (pohláska Miládu) Duša moja.

Kráľ. A toto sú spoločnice kňahynine a moje dvoranstvo.

Bohusvat. Najjasnejšia kráľovno, hodná aby ti závidelo Slunko aj Mesiac, krásna matko najkrásnejšej kňahyni prijmi moju hlbokú poklonu.

Kráľovna. Teší ma, teší, ťa vidiet.

Bohusvat. I ty najjasnejšia hviezdo medzi hviezdami, najspanilejšia ružo medzi ružami, prenajspanilejšia kňahyno, prijmi mojú hlbokú srdečnú poklonu.

Miláda. (sa zapáli a ukloní)

Kráľovna. Spanilý mládenče, milý náš hosti, vezmi ruku mojej kňahyni a ihraj spolu májove plesy. (podá Miládinu ruku Bohusvatovi, Bohusvat a Miláda vstupia v kolo a hrajú „kačora“ pár za párom ihrá (tancuje), čo prvý pár zpraví figúru, to každý nasledujúci, zprvu zvolna, potom chytro, z lúky odbehnú do háju, odtiaľ sa vrátia, preskakujú skalu na ktorej Bohusvat sedel, ručník vystretý preskakujú atd. Hudba prehráda.)

Kráľ. Utešená hra.

Kráľovna. Utešený hráč.

(hrmí)

Kráľ. Moje dietky, hrmí, bude dážď padat, aby ste nezmokly, podte za mnou do blízkeho letohrádku, tam budete ihrat, kým búrka prejde (odíde, za ním všetci.)

Jedenásty Výstup.

Ten istý háj. Čert a jeho dva pomocníci.

Čert. Hah! už sa chytil ptáčok na lep, ty zprepadený podpísanec! (hrmí, blíska sa, hrmí) Čertudan, Čertudan, tak ťa budem volat, — a tvojho Otca krvopísal! (bliskne udre, hrmí) len sa tam postískajte a popáchajte tie zeliny, že sa rozpálite jedon do druhého. Keď všetko nepomôže, láska pomôže!

2-hý Čert. Už zapáchnul na tej zlej zeline.

3-tý Čert. Videl si ho?

2-hý Čert. Videl, podala mu pierco ružové a pri ruži sme vstrčili Čertkus, jak ten zapáchne, tak sa do zblázenia zaľúbi.

Čert. Podpis, podpis, drahý podpis, za ktorý ja už 17 rokov slúžim jeho Otcovi, on chce na silu vyvrat. Tu máš kňahynu, to ti bude podpis i nápis, i zápis, tu písaj, hlivej, hni, a na svojho Otca zapomní.

Oba Čerti. Tak je, tak je (všetci odbehnú, škrek za nimi.)

Dvanáctý Výstup.

Miláda a Bohusvat, vedú sa za ruke.

Bohusvat. O krásna kňahyna Miláda! Anjel mojej duše! nevymyslená myšlienka mojej mysle! Skôr ak som ťa tu zazrel, maľoval som ťa v mysli, obliekal ťa do závojov dúhových, kúpal ťa v moru raňajšej zory, a večer, keď sadalo slunko za hory, vídal ťa brodit po zlatých oblakoch. Tie hviezdy iskrosypné v tvojích očiach, ten háj hodvabný zlatých vláskov tvojich, ten jasný blankyt tvojho nevinného čela, ktorý zármutok ešte nepoznal, ani sa hnevom zamračil, ale jako Cherub hľadí v tvár Hospodina, tak ty hľadíš anjel môj, a kde hľadíš, radost, veselia ztvoruješ. Jako ten Ural báječný predeluje východ a západ bez konca Slávie, tak puky ružové tvojích líc majú hrdú priehradu nošťoka od medziočia po nektarovonné vereje pýšťoka, kde jahodové gamby a plot perlový sňehobielych zúbkov utrimujú serafinské hlasy duše tvojej, jako prahy Dnepra, čo zpenené

vluny odrážajú na pravo na ľavo! — Všetká, všetká si mi anjelom! — Nie neverím že si na zemi, aj teraz sa bojím, že sa mi to len sníva, ty si nie zemská obyvatelkyňa, ale nebešťanka. O! prerieč, prerieč slovo ko mne, prvej lež ma spáli oheň v srdcu dútnajúci! — Keď som ťa tu na tej skale oddychujúc prvýraz zhliadnul, radosť, strach preháňali srdce moje, jako vichor studený prehána sňah po teplých bleskoch slunkových. Oh poteš Miláda, poteš ma a preriekni slovo, Anjel môj!

Miláda. Z neba poslaný mládenče, krásnejši nad všetky tulipány, hyacinty i ľalije, padnul si do túživeho srdca mojho, jako rosa nebeská do žížnivej zeme. Prvej nežli som ťa zazrela a zjavu tvojho sa uľakla, tu na tomto mieste, už som ťa vídela vo snách tam dolu u potôčka chodit, už som ťa milovala, už za tebou horela! Odpusť, že som ťa vlídnejšie neprijala, bola som uľakaná, že sa sen v život, túžba v skutočnosť, nádeja v pravdu obrátila. Na znak mojej lásky prijmi ružový puk, nevinný jako moje srdce, ktoré len za tebou bije a biť bude na veky.

Bohusvat. Oh Anjel boží, oh holúbku nebeský, keď ma nikto, ty si ma premohla, ja som tvoj oddanec, nakladaj so mňou, jako chceš! O hlava moja, srdce moje! — Puk tento bude mi zálohom tvojej milosti, ochranou, posilou v nešťastú, a pomník toho, čo som ti povinnen! Prijmi aj ty tieto dva kvietky odo mňa, myrtu večnej oddanosti a vernosti, že len pri tebe veselosť mám a stokrásu nevadnúcu, ktorá ti dokiaže, že v storakých najhorších smrtiach za tebä hotový som život položit, a vždy ten istý ostanem!

Miláda. Tvoja na veky!

Bohusvat. Tvoj na veky! (objímu sa)

(Zahrmí, Čerti sa z hája rihocú)

(Opona spadne)

Treti Dej.

MATAJ.

Prvý Výstup.

Kráľ, a Bohusvat (sedia za stolom pri víne a fajčia)
Kráľovna a Miláda (sújú) potom Žobrák.

Král. Milý synu, tak ťa už budem menovat, lebo syna vlastného nemajúc, tebä za syna prijímam, a dávam ti dcéru moju jedinu za choť, ktorej si tak chytro lásku získal, jako aj nás rodičov. L'ud celý ťa schvaluje a vyvyšuje a túžobne očakáva den slávny, v ktorom ťa verejne vyhlásim za nástupca svojho a sňatok s dcerou mojou uzavreš.

Bohusvat. Najjasnejší králi, keď milost tvoja mňa nie len jako hosťa laskavo prijat, ale najšlechetnejšou rukou najkrásnejšej kňahyni obdarovat, a synostva svaté meno mi udelit ráčí, za to ja v hlubokej pokore predcaj nikdy sa dost poďakovat nebudem môct. Neznám, čo sa to so mňou stalo! Vybral som sa pre podpis do pekla, neznali ma filozofi do pochybnosti, neznal kráľ Achantu za syna získat, a u tebä všetko šťastie v láske nalezám.

Král. Nezpomínaj námahy mladosti nezkušenej. Živý človek ani do pekla, ani z pekla nepríšiel, aspon jako svetskí mudrci hovoria. Ale teš sa tu, osláv

sa na zemi, a keď s dobrým svedomím umreš, Bohu poruč budúci svet.

Žobrák. (vstúpi dnu a začne zpievat:)

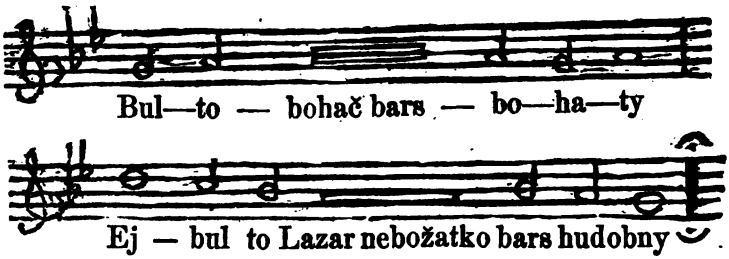

Bul to bohač bars bohatý
Ej bul to Lazar nobožátko bars hudobný
Pošol Lazár do boháča
Ej pítac sebie vody i hľeba.
Oj boháču bratre muoj
Ej nademnú še rozmiluoj.
Daj mi vody i hľeba,
Ej zaplací ci milý pán Boh z ňeba.
Načo ty mne bratom zveš,
Ej však ty si horší, jak muoj pes.
Boháčovo psi lepše buli
Ej Lazárovi kuorky hľeba nošeli
Jeho rany lízali.
Neminula temu hodzina ani dva,
Ej prišli po Lazára Anďeli z ňeba.
No Lazáru ber še, bo ci čas,
Ej bo ci prišol z ňeba hlas.
Jak oni ho vžiali široko,
Ej tak ho niesli až do ňeba vysoko.

Neminula temu hodzina ani dva,
Ej prišli po boháča czerňe ďabli z pekla.

No boháču ber še, bo ci čas,
Ej bo ci prišol z pekla hlas.
Jak ja še mam pobirac,
Ej jak ja mam strebro zlato zanahac?
Len ty strebro zlato zanahaj
Ej a s nami še posbiraj.
Jak oni ho vžiali široko
Ej tak ho niesli až do pekla hliboko.
Posadzeli ho za stoly
Ej naľali mu pohár smoly.
Pi bohaču to víno,
Ej nepil ši ho jak živo
Čo by to bulo za víno,
Ej čo by ho ja nepil jak živo
Vypil bohač smolu z pohara.
Ej volá on še na Lazára.
Oj Lazaru bratre muoj
Ej nademnú še rozmiluoj!
Zamoč palec do moria,
Ej ochladz jazyk muoj, bo mi čreva horia.
Načo ty mne bratrom zveš
Ej šak ja horši bul, jak tvoj pes.
Hodz by ja ci spuščel i morio
Ej to už cebie ňeskoro.
Pohvalen pan Ježiš Krystus!

Král. Z kadial si?

Žobrák. Od Košíc, proším poníženě.

Král. Čo myslíš, či každý, čo Lazárovi nedá vody i chleba do pekla príjde?

Žobrak. Každy, bo chto povinnosci nevykona, do pekla prijdze.

Miláda. (ide ku královi, vezme peniaze od neho a dá žobrákovi)

Na pomodli sa za mojích milých rodíčov, i za jejích deti.

Žobrák. Dzenkujem ponižene.

Bohusvat. (dá žobrákovi peniaze) Na, modli sa i za mňa, i za mojich rodičov.

Žobrák. Nech pan Boh zaplaci, poželma a poceši i tu i na veky (odíde)

Bohusvat. O hlava moja, hlava!

(kráľovna a Miláda priskočia k nemu)

Kráľovna. Čo ti je syn môj!

Miláda. Čo ti je anjel môj!

Kráľovna. To mu iste z očí prišlo od toho žobráka. Jelena! Jelena!

Jelena. (prihehne dnu) Na rozkaz, Jasnost!

Kráľovna. Prines vody studenej na mise a žeravé uhlie na lopate. (Jelena preč) z očí mu prišlo, musíme ho umyt žeravým uhlím.

Miláda. Oh duša moja!

Bohusvat. Ďakujem, ďakujem Jasná kráľovno, milostivá matko, ďakujem anjelská kňahyno milá moja!

Král. (bere ho za ruku) Ale čo sa ti stalo?

Bohusvat. Ten zpev, ten zpev —, pripomenul mi sľub, povinnosť, úlohu, ktorú som mal vykonat a nevykonal.

Král. Zase ten podpis!

Kráľovna. Podpis! ľutuje neborák za Otcom;

Miláda. Vysvetli mi milý môj, čo ťa trápi, čo ťa sužuje! Tu máš srdce moje verné, ktoré ťa miluje čisto, svate! Neboj sa, netaj predomnou nič, ja pre tebä všetko obetujem, len to jedno nepovedz, že ma neľúbiš.

Bohusvat. Oj ľúbim, ľúbim nad všetko, nad

poklady, nad slávu, nad život. Ale jedno jest, čo ma usmrtí, čo je mocnejšie nad život i nad lásku — to je povinnost! Počuj, Anjel môj, pozri do srdca mojho, že je čisté, jako ten éter nebeský, že krem lásky k tebe, tam nič niet, — ale i tá láska zkameneje, keď povinnost opustím. Počuj, skôr, nežli som dokonal úlohu, očarila ma láska tvoja, ach a jak sladká blaženost pre mňa! Ale hromový hlas povinnosti volá ma: stupaj ďalej! A tak sa mi zdá, že ja umrem, jestli od tebä na krok odídem! Život môj, duša moja! (položí si hlavu do jej rúk)

Král. Veď mu to prejde! Smädná zem slábne na rose nebeskej, i po dlúhej zime slunko ostrejši opáli, nežli v drieku leta. Čas, čas zahojí rany srdca jeho.

(Jelena donese vody na mise a velký žeravý uhel na pokryvke)

Kráľovna. Sem tú vodu (hodí uhel do vody) sem milý syn, daj tú boľavú hlávku, umyjem ti ju žeravým uhlím, to ti z očí prišlo, a to ho vytiahne. (umýva mu čelo a utierakom utiera)

Bohusvat. Ďakujem Jasná kráľovno! (k Miláde) — Anjel môj, panovnica moja, nebeská Miládo, čoch ti sľúbil, to splním, tvojej moci sa korím, naložso mňou, jak ráčiš, slovo dané nezruším, ale dovoľ mi vykonat povinnost. Slyš koren boľasti mojej, a mysľou nad dech boží čistejšou, a láskou nad modlitbu svätejšou súď, raď, pomahaj! — Znaj, že mňa Otec podpísal čertovi, podpisujúc to, o čom doma nevie. Otec môj drahý nad tím sa do smrti rmúti. Ja sa vydal na cestu do pekla podpis ten vybojovat. Neodstrašily ma hrozby, nie pochyby mudrcov, nie ponúkaná dvojkoruna, ale jako sa pripútal sám, sám v tej najčistejšej láske k tebe, zabudnul som na Otca, na plač,

na očakávanie jeho, na peklo, na podpis. Tu slyším žobráka o Boháčovi a Lazárovi. Otec muoj Lazár, ja boháč. Otec volá na mňa: Synu muoj nadomnou sa rozmiluoj! A ja tu sa bavím, tu stojím, jako zakliaty, jakoby žiadnej povinnosti nemal! Povinnost a láska bój vedú na život i smrt. Láska radostná, pri tebe bych zostal, ale mi Lazár v nebu po predku zpieva tie hrozné slová: Načo ty mňa Otcom zveš! — (pauza) — Odpusť odpusť Miláda, ja ťa ľúbim, ja ti verným zostanem až do smrti — ale ja tajdem do bója, do pekla pre podpis! Bôh mi pomôže, pevne verím, jako víťaz k tebe sa navrátim a potom celý tvoj budem!

Miláda. (objíme ho) Vždycky vznešenejší mládenče! Syn dobrý, milenec lepší! Znám, cítim bolasti tvoje! Jakžeby sme sa my radovati mohli, kým Otec tvoj a tak náš Otec v zúfalstve sa rmúti. Nach vravia čo ľudia chcú, že to len duševná choroba, ale on trpí a treba mu zpomôct! Slyš teda majmilejší priatel môj! Ač horí, ač mrie srdce moje za tebou, a jedno okamženie bez tebä je pre mňa večnost bolastí a žialov, predcaj radšej tie horkie žiale pit budem, nežliby si ty pre mňa povinnost svoju zanedbat, na svojom srdcu hryzy a trapy svedomia cítit a vo večnosti od Otca, odo mňa, od Krysta odlúčen byt mal! Povinnost je pani, láska jej slúžka! Láska v povinnostiach neverná je zrada, samovražda, hriech, pitvor do pekla! Choď a vykonaj povinnost svoju, splň najprú Otcovi dané slovo, a tak priď, aby mne dané vyplnil. Vezmi aj mňa so sebou (plačlivo) pôjdem, pôjdem na kraj světa, do prepastí, do vlun morských s tebou, len si spolu umreme, milý môj!

Bohusvat. O duša vznešenejšia nad zemských duchov vznešenosti! V tebe duch boží prebýva! Ukrývaš trpké srdca tvojho bóle a povinnostiam obetuješ svatý plamen lásky. I mňa tak bolí, a ľadový stíska strach rozervané srdce, že jak z tialto na vlas odložím nohy, raj, veselost, šťastie, život môj na veky ztracený. Ale povinnost volá! Já tedy pôjdem, tajdem! a ty milá modli sa za mňa vzdialeného!

Miláda. Budem sa modlit. Choď ty do strašného boja, vykonaj povinnost. Ja dotial v samotnosti na tebä mysliet, selzy ronit a za tebä sa modlievat budem. Ak sa vrátiš, začne sa z novu sľub tvoj, — ach já (klesá)

Bohusvat. (zachytí ju) Nezúfaj, nezúfaj Anjel môj! Živ je Bôh! neopustí veriacich!

Kráľovna. Ale dietky, majte rozum! Či vám obom z očí prišlo?

Jelena. To od toho Čertkusa.

Král. Milý syn, milá dcero! Šlechetnejšie duše nemohly z neba prísť na zem, ako vaše! Božia moc toto priviedla, Boha poslúchajme. Hlasom svedomia volá ťa Bôh k výkonu ťažkej povinnosti. Choď tedy a osláv sa, a tak príjď kralovať s dcerou mojou! Neboj sa ani ty Anjel môj, dcero moja! Nezhynie milý tvoj, lebo ho Bôh volá, Bôh ho aj ochráni. Niet rozdiel či s ľudmí, či s čertami bojovat, ješte čert lahši k zmoženú, lebo nesmie prestúpit hranice jemu vymerané. A tak choď milý synu, vybojuj peklo a dones podpis, potom zavoláme aj tvojho Otca na svatbu a budcte šťastni! Moje požehnanie na cestu!

Miláda. (klakne a zopne ruke) Všemohúci Hospodine! Moc tvoja aj peklo pokorí! Ochraňuj milenca

mojho na pravo i na ľavo, vo dne i v noci, na zemi i na vode, nad zemou i pod zemou! Zaviaž usta divej zveri, aby ho nehryzla, zapchaj brány škodným vetrom, aby ho nezviali, obmekč srdcá zlostným ľudom, by ho neranili. Zpravuj ty sám jeho kroky, hovor, srdco, vieru, a priveď ho víťazného do mojho náručia! Ja sa k tebe modlím, Otče môj nebeský, a verím že mi to urobíš!

Král a Kráľovna. Uslyš Bôh!

Bohusvat. S Bohom tedy do videnia! (podáva jim ruku)

Král. Pojdeme ťa odprevadit až na hranicu! (odídu)

Jelena. (sama) Krátka láska. To znamená mäd v sklemici lízat, — ja by na tom nepristála (odbehne)

Druhý Výstup.

(Skaliny pusté, bez zeliny, bez stroma)

Čert. Nikdy som takú ženu nevidel, muža si prepustit! Pravda, ješte nebol muž, to bola chyba! Od muža by tak ľahko neodvikla! — hm! — aj v tej som sa zklamal. Druhá nepustí milenca ani na krok od sebä, aby jej vždy na rúbku sedel, — a hľadí za ním všadial, či sa inde neobzre, — a táto — sama ho pošle do pekla! — Veť keby do pekla! s ňou by ho rád prijal, — ale proti peklu!

Čože ješte za zpôsob? — Nič, len Mataj! Ale tak málo vyhrám, len Mataja, ktorý je krem toho už tam, chyma jedon vlások mu z kačky ešte tuvon! Ak ješte jednoho zabije, klesne i ten vlások do pekla, a bude celý celučičký Mataj náš. — Ten Otec podpísaný aj skalu roztopí svojím modlením — (dupne nohou) modlením — neznal radšej hrat, pit, ľúbit,

harovat! — A tento Čertudan mi ujde, lebo ješte vše nemám moc nad ním. Ale už aspon dačo získam. Nach Mataj zabije Čertudana, a podpis zostane! tak, tak (zvrtne sa na päte trikrat a obdehne)

Treti Výstup.

Mataj (s hrubým velikým kyjakom, opasok pod pazuchy, vlasy rozjažené) pozdejšie Bohusvat.

Mataj. (sám) Dakto tu bol? — Smrad! — pekelný smrad! — Azdaj už Čert pre mňa prišiel. A tento kyjak! (buchne kyjakom o zem) pol pekla jednym razom zabijem, sto hrmených jasných okovaných v jich pekelnú Matera! — Toto už tridciaty rok zbíjam, — hodný čas! dlúhy čas! ozaj či je tomu nábožnému mníchovi kratší? — Ale mu nemusí byt kratší, veď mi rozprával tam ten, hľa čo mu hlava na rohu, kým som ho nezabil, rozprával mi, jako sa unujú. — To bola hlava, trista prabohov! ješte mi taká jedna treba t — Prvý rok, keď som začal zbíjat, len sa tak mleli tadialto ludia, jako mravce, hláv tolko bolo, že ma chuť napadla, z nich dom vystavet, a v tom dome napokom sebä zabit! — Kolko jich bolo? Ja počty neviem! — Nach číta čert randavý z pekla, mne dost, keď mu jich nabijem (buchne kyjakom o zem) Milvon krivých hromov do neho! — Ver to pekný dom, Nach obzre, kdo chce, či je nie dobre stavaný. Fundamenty z ludských hláv, steny z ludských hláv, dach z ludských hláv, — ješte mi jedna chybí na hálku, tak bude už dokončený, — potom len sebä! — Ale toho jednoho nemôžem dočkat! — Už sedem rokov čakám na neho!

a čert ho nevie dovliect! (zem sa trasie) Čo to, peklo sa búri? (buchne kyjakom na zem) ticho Čerti, že mi nezvalíte dom, bo vás všetkých na kolimaž pomlátim (zase trasenie zeme) — Či sám Lucifer ide? — Azdaj pre mňa? — Nemá právo, kým ješte jednoho nedobijem. A ten jedon, jedon, keby už taký prišiel, čo by sa pasovat vedel (zeme trasenie)

Bohusvat. (vystúpi) Bože daj šťastie.

Mataj. Bože daj i tebe! predcaj si už raz prišiel, už ťa sedem rokov čakám.

Bohusvat. Ale mňa?

Mataj. Áno tebä.

Bohusvat. Ako to myslíte? Ja vás neznám, ani vy mňa neznáte, a predcaj ma čakáte.

Mataj. Neznám ťa, ani ty mňa, a predcej ťa čakám.

Bohusvat. A kdo ste Vy?

Mataj. Ja som Mataj, hrmen bohov prabohov (dupne)

Bohusvat. Ten chýrečný zbojník?

Mataj. Ten, sto bohov. Šak si slyšel o mne?

Bohusvat. Slyšel, a teším ša, že som vás našiel, lebo vás hľadám.

Mataj. Mňa?

Bohusvat. Ano vás!

Mataj. Ako to mám rozumieť.

Bohusvat. Ja hľadám cestu do pekla.

Mataj. Tu je pod nama, počuješ ak hurtujú ti čierni psi? (zeme trasenie)

Bohusvat. Počujem, a tomu sa radujem, že som už blížko ciela. Lebo mi tak povedali ľudia, že musím isť cez jednu pustatinu, kde chýrečný zbojník

Mataj býva, a za tou pustatinou že prijdem, ak mi Mataj ukiaže, ku bránam pekelným.

Mataj. Áno ja znám, kde sú brány do pekla.

Bohusvat. Prosím ťa tedy, ukiaž mi cestu k nim, bo ja idem bojovat s peklom.

Mataj. Hahaha! Ale ty chlapčisko? bojovat? a s peklom? Vidíš, ja som chlap, ako buk! Mňa sa celý svet bojí, ale pekla sa aj ja bojím.

Bohusvat. A ja sa nebojím.

Mataj. Tak čo mu zpravíš?

Bohusvat. Znaj, že som ja podpísaný Čertovi!

Mataj. Tak ako ja?

Bohusvat. To neznám, ako si ty zapísaný, ale ja som! Môj otec raz vo velikej núdzi volal Čerta na pomoc, ten prišiel, ale pomoc len tak sľuboval, keď otec môj podpíše to, o čom doma nevie. O mne nevedel, že som sa mu narodil, a tak podpísal mňa. Ja teda tajdem pre ten podpis!

Mataj. Ty sa mi páčiš! ty budeš chýrečnejši odo mňa, — ja premohol svet, ty premôžeš peklo, — ale to zas moja sláva, keď tak slávneho mládencovou hlavou dokončím svoj dom.

Bohusvat. Myslíš mňa zabit?

Mataj. Áno! Za to čakám už sedem rokov, že človeka dochytím a zabijem, a jeho hlavu na hálku položím.

Bohusvat. Na akú hálku?

Mataj. Ja staviam dom z ľudských hláv, pozri ho, tam stojí na tom vrchu. Čo nikdo nevystavel, žiadon výbojný mocnár, to ja vystavel, ešte jedna hlava na vrch chybí, a to bude tvoja.

Bohusvat. Dobre, ja ti ju vďačne dám, keď ma premôžeš, ale ma najprú preveď k peklu, nach čerta premôžem ja a podpis donesiem, potom sa dáme za pasy, keď budeš chciet, a keď ja padnem, ty podpis odošleš alebo odnesieš mojmu Otcovi, a chýr tvoj veliký bude.

Mataj. Pristávam, keď mi na tvoju statočnost sľúbiš, že sa z pekla sem navrátiš.

Bohusvat. Sľubujem.

Mataj. Hm! — hm!

Bohusvat. Čo žiadaš ešte?

Mataj. Ah! to len zvedavost. Prišlo mi na um, aby si sa zpýtal v tom pekle, čo mne tam prihotovili, a či by sa ja mohol z tadial ešte vyslobodit?

Bohusvat. Dobre opítam sa. Ale kým sa ja vrátim, viacej ľudí nezabí, aby si na moje miesto iného nepoložil!

Mataj. Dobre, pristávam.

Bohusvat. No a teraz ve jmeno Boha, ukiaž mi cestu do pekla!

Mataj. Poď, zašikujem ťa na hranicu, ale za hranicu neprekročím, lebo sa ja velmi bojím tých černochov! Aj tebe tú radu dávam, keď pôjdeš k peklu alebo do pekla, neobzri sa, lebo zostaneš zakliaty! To si zamerkuj!

(odídu)

Štvrtý Výstup.

(Predpeklie, v zadu očadené skaliny, na pravom boku bíny brány pekelné, škárami plamen vyblkuje. Pred bránami cesta široká, pustá, bez zelinky a stroma.)

Čert. (vystúpi z pomedzi skalín a za nim viacej čertí kráčajú)

Čert. Už sa blíži, už je hned tu! O prekliaty podpísanec! ješte nám aj Mataja obmekčil, Mataja, čo nám samým hrúzu naháňa. Kamaráti, čo zpravíme? Aspon mu tu predpalácom naších temností prekážku položme! Oh to meno, to meno, ktorým nás aj to najslabšie dieťa porazí. — Ale znáte čo, neztracme nádeju do konca, ješte je nie tu, ješte nás netrápi svojim modlením a tým menom! ješte nemá podpis krvavý, — ješte ho môžeme vše odstrašit, odohnat, alebo opravdove do pekla vovliect! — oj takých ptáčkov my nechceme, čo dobrovolne idú za živá k nám, aby nás trápili, ale takých čo jich po smrti na silu dnu taháme. — Ešte aj tento môže od toho hrozného mena odpadnút a náš byt! Náš, naš! — Ale čo nám je z jednej duše? — A predcaj, jaká to radost jednoho odtrhnút od toho mena! Ako ten lakomec má plné stodoly zbožia, a ješte zodvihne klások na susedovej roli! A dukátov má plné skryne, a ješte otroví si brata, aby jeho zlato zdedil, a zultán má čriedu krások, a predcaj pukajúce sa ruže pannenské skupuje! O peklo nenasytné! ty sitno bez sýtosti! Azdaj by ťa zasýtil tento mládenec! — hah! — už sa blíži! — Ty (na prvého Čerta) premeníš sa na draka, a plamenom sypiac, predbehneš mu cestu, — ty zas (na druhého Čerta) premeň sa na ropuchu a lez pred nim, — ty zas (na tretieho Čerta) buď jelenom so zlatýma rohama, a pobežíš pred nim cez cestu,

— a ty (na štvrtého Čerta) budeš kopta ptákom a rozháňat sa budeš do neho. — A ty (na piateho) premeň sa na Lazára ranavého, zbitého a stonaj volajúc o pomoc, a keď by sa predcaj neobzrel, tak zaspievaj

O bohaču bratre muoj
Oj nademnú še rozmiluoj!

Na ten zpev sa istotne obzre! — každý na svoje mesto a každý konaj svoje, na mňa sa neobzerajte, čo ja budem robit. (Čerti odídu)

Ak ho to nepohne, tak mu ja za hrbtom pôjdem a blýskat, hrmet budem, jako s vozom a volat Vystup! A hlasom jeho Otca, a keď sa na to neobzre, hlasom jeho Milády naň zavolám. Oj na to sa istotne obzre a ja zavolám Viktoria!

(odbehne)

Piaty Výstup.

Bohusvat (vystúpi od ľavého boka, bokom k divadlu, tvárou k bráne)

Tu má už peklo byt, jako mi vysvetloval Mataj! hľa tam sú brány, tam vyblkuje plamen mučiaci. (kľakne a modli sa)

Chvála Tebe Bože trojjediný
Chvála Tvojej večnej dobrote,
Tys ma vodil v tejto pravote,
Ty uchránil úpadku a viny.
Bože Otče pomahaj mi nyní,
Proti zlého duha vzteklote,
Bože Synu, mrtvých živote
Ty ztrotkotal pekla rozpadliny,
Pomáhaj mi premôct toho vraha
Tvojim svatým menom Ježiši!
Čo i nebo i peklo premáha.

Bože Duchu Tešiteli Svatý
Milost tvoja bóle utíší,
Pomáhaj mi podpis vymáhati! Amen.

Modlitba (stane) posilňuje srdco. Smelo, smelo Bohusvate! Veríš v toho Ukrižovaného, ktorý premohol čerta a moc jeho znivočil! Ten povedal, kdo verí vo mne, bude čertov vyháňat, hady brat, a keďby aj dačo jedovatého vypil, ani to mu nezaškodí. Smelo tedy v menu Ježiša! (kročí ďalej)

Starec. (vystúpi) Kdeže sa ponáhlaš, poctivý mládenče, lebo ti poctivost už na tvári poznat.

Bohusvat. Velebný starče, ďakujem za opýtanie, aj za pochvalu, ač to i žiadna pochvala, len povinnost, poctivým byt, lebo bez poctivosti mládencom byt nemožno.

Starec. Tak by malo byt, ale krivé nauky sveta mnohých otrovujú, tak že duchom sú mládenci a telom nie.

Bohusvat. Telo vše slabé, keby ho duch netrímal, dávno by zhnilo.

Starec. Pravdu máš, aj duch tvoj musí byt silný, keď sa nebojíš po týchto stranách chodit, či vieš kde si?

Bohusvat. Viem, na ceste do pekla, ale nie aby čertovi do moci padnul, lež od neho podpis vymohol, ktorym som od Otca zaviazaný.

Starec. Znám umysel tvoj. Chýr už ďaleký behajúci po krajinách, i mojich uší sa dotknul. Preto prichádzam, aby ťa videl hrdého a smelého mládenca, jakých málo jesto, a krem vinša i dobrú radu ti dal na cestu!

Bohusvat. Oh dobrý starče, nezaslúžil som

taký chýr, ale prosím vás dajte mi dobrú radu, ak zvíťazit nad peklom?

Starec. Jediný zpôsob zvíťazit je: smelo choď na pred a neobzri sa, čo kolvek by sa pred tobou, za tóbou, okolo tebä robilo! sila telesná nezvíťazí, keď nemá silu duchovnú, čo sa neobzrie. Tam ťa budú strašit. vábit, klamat, volat, známe hlasy napodobnovat, a jestli sa ohliadneš, tak alebo hned zkameneješ, alebo ťa povedú do hriecha a z hriecha na silu do pekla. Oj milý mládenče! Veľa storokov preletelo nad touto hlavou! Pamätám veky! A znám, jak mnozí nádejní mládenci zkämeneli na ceste slávy preto, že sa obzreli. Jednomu sľuboval svet bohatstvo, on si myslel, že skrze bohatstvo ľahšie prijde do slávy, — obzrel sa, — a zkämenel aj s bohatstvom! — Druhému sľubovali pohodlný život a vysmievali ho, že za márnym chýrom utráca jistotu. Obzrel sa a z kamenel i s jedlom a nápojom. — Tretiemu priviedli krásno dievča, zaľubil sa mysliac, že so ženou ešte lahšie pobeží do slávy. Ovšem dobrá žena posilní muža k velkým činom, — ale takú len Bôh dá, — čo svet dá, taká ťa priviaže, jako orla na reťaz, a tam zkämeneješ. — Neobzri sa teda, ani na hrozby, ani na prosby, ani čoby ťa otec, mať, alebo snúbenica tvoja volala, — a keďby ťa slabost podchytávala, volaj Boha na pomoc. — Putuj šťastne — ciel krásny ťa neminie. — A po trpkom víťazstve, viac nežli očakávaš nahrnie sa ti pokladov, pohodlnosti, lásky a hodnosti — a sláva dá korunu. S Bohom! (odíde preč)

Bohusvat. Kdo si o starče! Ty si ten duch dobrý, od Boha poslaný, by si ma potešil a posilnil!

Tvoju radu zachovám: Neobzri sa! — Raz som sa obzrel na Miládu, a už som kämenel a keby mi Bôh zpev žobrákov nebol poslal a zo sladkých dúm lásky nezobudil, tam bych bol ztracený, teda neobzri sa!

(V tom vybehne chlapec z boku jajkajúci a volajúci: rata rata! a za nim sa vali drak plamen z dvanáctych hlav sypajúci)

Bohusvat. Potvoro odstup sa (drak frkne na ncho plamen a odbehne na druhý bok a zmizne) Už sa počínajú zjavy pekelné — Pozor Bohusvat, aby sa neobzrel! Lebo osúdna rečba, ak sa obzreš, ciela nodosiahneš. Aj spasitel povedal, kdo stane ku pluhu a obzerá sa, nie súci do kráľovstva božieho. Ach už som aj ja uviaznul. Raz v mojom živote obzrel som sa, a hynul, kamenel! Miláda, Miláda moja!

(Leze ropucha a frkajúc naň zastane)

Hah kdo si, čo si? Ropucha pekelná, otrovy tvojej sa nebojím, vystúp z cesty! Nevystúpiš? (tahá šablu) (Ropucha brizgne a odleze) Utroby sa mi zbúrily nad hnusotou Ropuchou, vravia, že zuby začituje! Ale pozor! Nesmie sa ti hnusit, ani strach ťa prekvapit, ani slabost, nevera nijako sa zmocnit. Peklo má tisicoraké nástroje, aby zviedlo nevinného a odviedlo veriaceho. Jedlo, nápoj, čest, poklady, pýcha, múdrost-sloboda, vlastenectvo, priatelstvo, a láska, to všecko zodrané nástroje, ktorými peklo verbuje. Aj náboženstvo za nástroj chce užit, neveru pochybu doňho vnášajúc. Učinkuje na miloserdenstvo, aby od vätších úkonov odviedlo.

(mladý lovec flintu na plecu beží cez cestu, za nim horiac jelen so zlatýma rohama, lovec volá: rata, rata!)

Hop, neobzri sa! neobzri sa ani za zlatým jelenom! Darobné tvoje úklady, zlostný Rárochu! Neobzrem sa, neobzrem! O Ježiši pomahaj mi!

(Ztrepoce koptapták na skaline a zobákom seká do Bohusvata)

Ty pekelný ptáku, odletni do bahien večitých a zhor tam a mne sa vystúp, a keď nechceš vystúpit — (šablu tahá — koptapták odletí.) Už odletel, tak teraz smelo až ku bránam a tluč kým neotvoria! (pokročí dakolko krokov, za hrbtom mu zpieva žobrák

Oj bohaču bratre muoj
Ej nademnú še rozmiluoj!)

(Bohusvat sa zľakne) Kde som, či i pred peklom jesto žobráci? Či sa obzriet? Či žobráka opustit? Nie neobzrem sa! Kdo si?

Žobrák. Ja šem Lazar ňebožatko, proším ponižeňe alamužnu!

Bohusvat. (hodí peniaze za sebă) tu máš.

Žobrák. Ach ale keby doniešli vody, bo ja polamany nemožem stac, ani hodzic, a od šmedu mušim umirac.

Bohusvat. Obzriet? — Nie neobzrem sa! i to bude len mámenie Čertovo. — Pozor — Bohusvat, — Bože pomáhaj!

(Čert letí za ním na voze o 4 koňoch a volá: Vystúp, vystúp!

Nie, nevystúpim, ani sa neobzriem! Už samé nešťastie naučí nešťastím povrhovat. Keď som sa na Lazára neobzrel, tvojim koňom sa iste nevystúpim.

(Čert podľa neho preletí a zmizne)

No, čím viacej váham, tim viac pokušenia! Smelo, Bohusvat, pristúp ku bránam (kročí ďalej)

(Čert spoza hrbta premenený na Zlatomila, o palici ide a volá: Postoj synu môj, postoj, postoj!)

Kdo to? to mojho Otcov hlas? Čo chce tu? — Nie neobzrem sa! keď on bol slabý Čertovi sa podpísat, slabý je aj teraz, Čertovi sa dat naviest, aby za mnou bežal a mňa odvolal! Mlč zrádny hlasu, pre tebä stúpam do týchto prepasti!

(Čert volá: Syn môj, Syn môj!)

Mlč, utíchni, ak si mi Otec, tak ma neodvolávaj od najťažšieho úkona, ak si šalba pekelná, v ménu Ježiša prepadni sa!

(čert v podobe Zlatomilovej sa prepadne)

Otvor teda brány ruko junácka. Ale či sa ozaj tak horúce jako sa zdajú? — Horúce nevernému, ale vernému ani oheň nie horúci. — Udri teda na bránu (zažene sä päsťou)

(V tom za hrbtom vystúpi Miláda a volá: Počkaj, milý môj počkaj, počkaj, to ja tvoja Miláda. idem ti na pomoc!)

(Bohusvat sa trhne) Kdo to? to hlas Miládin! O duša moja jediná, potešenie moje, poď, poď mi na pomoc! kde si, pristúp bližej, vidíš, ja sa obzriet nesmiem.

Čert. (v podobe Milády) Ach ale ja bojím sa ďalej isť, poď ma ulapit.

Bohusvat. — Ja sa obzret nesmiem!,

Čert. (v podobe Milády) Tak aspoň pozri na mňa!

Bohusvat. Ty si čert a nie Miláda, keď sa mi kážeš obzriet! Miláda by ma utvrdila na ceste, ona modlí sa za mňa a ty len pokúšaš! — Už už málo chybelo, že som sa neobzrel! pokušenie — ve jmeno Ježiša — prepadni sa (Miláda se prepadne)

Šiesty Výstup.

Bohusvat, Lucifer.

Bohusvat. (pristúpi k brane a buchne päsťou na ňu) Otvor starý čert to peklo! (lomoz a hrmot v pekle, otvorí sa malý oblôčok, plamen vyblkne a Lucifer hlavu ukiaže)

Lucifer. (hrubým hlasom) Kdo si?

Bohusvat. Ja som Bohusvat Zlatomilov syn, ktorého ma Otec Čertovi podpísal, nevediac o mne a podpísajúc to, o čom doma nevedel, a podpísal dušu nevinnú, vlastnú krev vlastnou krvou svojou!

Lucifer. Čo chceš?

Bohusvat. Chcem, aby si mi, či si to ty ten zlý duch, ktorému som predaný, či nie, ale iste si pekelný duch, chcem aby si mi vydal ten podpis.

Lucifer. Ja ťa neznám, ani tvoj podpis, ani ja ťa kúpil, hľadaj si toho, komu si predaný (zatvorí oblok, v pekle ryhot veliký)

Bohusvat. Pre živého Boha! otvor! (buchne na bránu až sa ztrasie, tam dnu lomoz a hrmot)

Lucifer. (otvorí oblôčok, plamen vybuchne) Čo chceš?

Bohusvat. Zaklínam ťa na Boha živého a na jeho jednorozeného Syna Ježiša Krysta, vydaj mi ten podpis! (v pekle jajkot a stonanie)

Lucifer. Nezpomínaj to meno, to my nechceme počúť, a keď cheš podpis, musíš čakat, kým ten prijde, čo ho má.

Bohusvat. Ja nebudem čakat, ani ten zvoditel dušokupec nečakal, kým o mne Otec zvie, alebo kým ja narostnem, vydaj ho hned!

Lucifer. Doveď svedkov, čo podpíšu pojistenie, že si ho prijal!

Bohusvat. Tu pojistenie netreba, ani svedkove, on nevolal svedkov, keď moju dušu kupoval, ale habal, a bral, a chytal a krvou dal podpísat, preto ješte raz ti rozkazujem, vydaj mi podpis!

Lucifer. Nevydám (zatvorí oblok)

Bohusvat. (kľakne) O ty všemohúci a všudyprítomný Bože Otče, stvoritel neba i zemi, Bože Synu rozboritel pekla a vykupitel náš z múk týchto, Bože Duchu Svatý posvetitel k životu večnému, Bože v Trojici jediný, smiluj sa nado mnou, znivoč ten podpis, aby duša moja len bola tvoja, o Bože, a nie

jiného, obráť tú krev na tom podpisu na rieku žeravú, aby pálila satana i holomkov jeho! Bože Bože môj!

Lucifer. (otvorí oblok) Aváj! (bolestne) tu máš podpis, utekaj, utekaj a nezpomínaj to hrozné meno, čo my počut nechceme, nemôžeme, nesmieme! (šmarí podpis a zavre oblok, v pekle lomoz, jajkot, hrmenie)

Bohusvat. (zodvihne podpis a stane) Tak si to ty, to písmo, pre ktoré môj drahý Otec už osemnáct rokov bolastí a zármutok znáša? pre ktoré ja konec sveta putovat, a tolké strachy preniest musel? — Čítaj Bohusvat, či je opravdový ten Otcov podpis, lebo Čert je lhár a klamár od počiatku. (číta)

Ja nižepodpísaný vlastnou krvou podpisujem Čertovi Raráchovi to, o čom doma neviem, a dávam mu všetku moc a právo k tomu od dneška na potom, aby celkom celkom vládal nad nim, a za to mne z núdzi spomohol. Dáno v Háju na krížnych cestách na den Lucii roku 7

Zlatomil.

On je, to je Otcova ruka, to jeho krev! poznat ak sa mu ruka triasla. (zapáchne) Ono je, i vôňa jeho, tej poctivej dobrej duše!

(kľakne)

Ďakujem ti milosrdný Bože, Otče Synu Duchu Svatý! až posial si mi pomohol! pomáhaj mi za tím, verným byt až do smrti, aby svojou vinou neztratil tvoju milost, a neprišiel do tohoto mesta múk. Pre Ježiša Krysta. Amen.

Lucifer. (s hrmotom otvorí oblok) Utekaj a nezpomínaj to hrozné meno, už si dostal podpis, netráp nás.

Bohusvat. Podpis som dostal z pomocou Boha, preto som jemu ďakoval. Modlitba je pokrm a

posila moja! O by ste sa aj vy modlili! (v pekle jajkot, hrmot) Ale ješte neodídem, kým mi jedno nepovieš.

Lucifer. Čo chceš?

Bohusvat.. Znáš Mataja, čo dom vystavel z ľudských hláv, ješte moju chce na hálku položit.

Lucifer. Mohol ju už dávno položit.

Bohusvat. Nemohol, bo mňa Bôh nebeský chránil (Lucifer zjajkne) tento Mataj chce zvediet, čo ho čaká tu v pekle, a jakoby sa mohol ješte z tadialto vyslobodit!

Lucifer. Jedno pítaš, a už sú dve, aj čo aj ako!

Bohusvat. Nach budú dve jedno.

Lucifer. Darmo sa ustávaš za Matajom, tomu už len jedon vlások von trčí z pekla, ostatné všetko je naše. Aby si nás dlúho netrápil tým menom a modlitbámi, tam pozri na pravo, tam sa hned otorí, čo je Matajovi pripravené! (zrúkne do pekla) Mataja von! (zrazu sa v pravo od brány z bíny otvor zpraví, a tam v plamenu stojí postel zo štyr hadov zpravená, ktorým z driekov zpravené sú štyry nohy posteli, a hlavámi sypia nad postel, spájace žerďky a krížne palice sú hadmi opletené, ktoré všetky hlavami nad postel sa skláňajú, jazykami sypot vydávajú, a miesto priečných dasok britvy sa hýbajúce, a všetko v plameni horí) pozri, to je Matajova postel, ješte jedna hlava padne rukou jeho a hned je tu.

Bohusvat. Hrúza, hrúza, a z toho výkupa niet?

Lucifer. Tedy sa on vykúpi odtialto, keď ten tridcaťročný kyjak na ten suchý vrch zasadí, kde ten hlavový dom vystavil, a v ústoch bude naň vodu kolenačky nosit, a keď sa ten kyjak príjme, zazelená a ovocia donese, tedy bude Mataj slobodný! (zmizne postel, Lucifer oblok zatvorí)

Bohusvat. Bože milostivý! (Opona padne)

Štvrtý Dej.

POKÁNIE.

Motto: Väčšia milosť božia, nežli naše hriechy!

Prvý Výstup.

Mataj (na pustatine) pozdejšie Bohusvat.

Mataj. (podoprený na svoj kyjak stojí) Kdeže môj mládenčok! Ostatná hlava! — Jeho meno — Bohusvat! pekné meno, to znamená, že je Bohu posvätený. — A moje meno Mataj! či já mátam, či mňa mátajú? mňa, mňa! — hrmen do neho! — Ak to chlapčisko odišlo, každú moc ma mátajú — kdo? — hah! — ti čo mi to meno dali — otec — mat — juj — (bolestne) — načo ste mi také meno dali, mali ste ma menovat Bohusvat, tak by azdaj i ja bol svatý býval — a teraz, teraz! — (buchne kyjakom) — Nedaj sa Mataj, čo si aj zbojník, ale najchýrečnejší! Radšej prvý medzi zlými, ako — no! — všetko to chlapčisko vo mne zbúrilo. — Ozaj kde je (vyzerá) ani ptáčka, ani letáčka! tam ten zahynul, i moja hlava! škoda, že som mu nešiel na pomoc! — ale ja sa čertov bojím, — a to chlapčisko taký smelý. Neborák, tam ho zagniavili! kdeže by nie, celé peklo jednoho mládenca! No máte za vífazstvo (dupne) sto bohov do vás zprepadení! mne pokonú hlavu odňat, a to svatu hlavu, to by pekne bolo bývalo, dom z hláv ľudských zavŕšit hlavou z Bohu-svata. (prechodí sa)

Bohusvat. (vystúpi) Bože daj šťastie!

Mataj. (zadivený vyvalí oči, usta otvorí a hľadí)

Bohusvat. Či ma nepoznáš, Mataj!

Mataj. Ale si to ty Bohusvat?

Bohusvat. Ja s dušou aj s telom! Obzri ma, keď neveríš. Ale čože ti tak divno, že ani k sebe prísť nemôžeš?

Mataj. O Bože môj! Ale si to ty opravdivý? A nezedli ťa Čerti?

Bohusvat. Bohusvat je nie pre čertov žalúdok, čert sa trasie, keď len počuje svaté meno, jako list na osike. Zpomeň Boha, zpomeň Krysta, a bľadne celé peklo, jajkot neslýchaný a ohéň nesmesítedlný rozrýva tých zatracencov!

Mataj. Ale si bol skutočne v pekle!

Bohusvat. V pekle nie, len pri pekle, či pred peklom!

Mataj. Bál si sa!

Bohusvat. Nebál, ale ma nechceli pustit, znáš do pekla len toho pustia, čo zaslúži, nezaslúženému neotvoria.

Mataj. Tak si nevidel, čo mne pripravili?

Bohusvat. Videl, to mi museli ukiazat.

Mataj. Rozprávaj!

Bohusvat. Keď som už môj podpis dostal — s velkou biedou — len spomocou Svatosvatého mena Ježiša, buď jemu večná sláva na nebu aj na zemi! — keď som sa poďakoval všemohúcemu za pomoc, vykuknul Lucifer odháňajúc ma preč, — lebo znaj Mataj, že Čert modlitbu pravdivú vystát nemôže, — vykuknúl, jako vravím a odháňal ma preč. Ale ja sa pohnút nechcel, kým mi neukiaže muky, jaké Matajovi pripravila pekelná rôta. Oj to ti vďačne

ukiažeme, odvetil Lucifer, Mataja nám neodmodlíš, lebo ten je celý v pekle, chyma jedon vlások mu ešte von trčí! — Jedon vlások? myslím si, aj jedon vlások veľa robí. A čože, keby ho za ten vlások ulapil a vytiahnul z bahna toho večného ohňa? — No dobre, tu myšlienku pre sebä zadržiac, žiadal som vidiet hostinu pre tebä, chýrečný Mataj, prípravenú.

Mataj. No len ďalej!

Bohusvat. Z razu sa otvorí jedon bok pekla, jako dnu ideš, na ľavom, a keď von ideš z pekla, tak na pravom boku. Aha myslím si, pravý bok, šťastný bok, môže z Mataja dačo byt!

Mataj. A čo si videl?

Bohusvat. Ako sa bok pekla otvoril, plamen jezerný vyplanúl, že červenost jeho až k tebe zažiarit mohla!

Mataj. Zbadal som dač takého, a bolo mi úzko na srdcu!

Bohusvat. A v tom plamenu postel, nohy má z driekov hadových, ktorým hlavy nad posteľou prehnuté visia, sypiac dvojnatýma jazykama, žltý jed kvapkajúc na prúhy plamenné. Spájace dasky sú ohnivé britvy hadmi prepletané, jakoby listím hroznovým a hlavy hadacie, jako hroznové strapce okrášľujú boky aj ohlavia. Priečne dasky nieto, ale miesto nich britvy sem i tam sa mikajúce, od ohňa žeravé, nad postelou jako baldachyn zhybujú sa hadové hlavami sypiaci a jed frkajúci. Okolo posteli v plameni stojacej vystavené sú steny zo samých ľudských hláv, pri samej ale posteli dve hlavy ustavične očima krútia, jakoby hľadaly toho Mataja, kedy už príjde. Len samým vrchom ešte vetrík chladný veje,

ochladzujúc muky, ale čert povedal, že ta ještе chybí jedna hlava! — Na tú postel ukiazal Lucifer a zrúknul: tu bude ležat Mataj:

Mataj. (vypadne mu kyjak) Bože, Bože môj!

Bohusvat. Potom sa zpýtam, či by sa ozaj Mataj mohol ešte vyslobodit z týchto múk?

Mataj. (trasúcima rukama k nemu) No a čo?

Bohusvat. S ryhotom odvetil Lucifer, že áno!

Mataj. (oddýchne) Áno!

Bohusvat. Áno, môže sa vyslobodit, keď tridcat ročný kyjak na tom suchom vrchu zasadí, kde najviac ľudí pobil, a na ten kyjak bude vodu nosit kolenačky v ústach z potoka z doliny a keď sa ten kyjak prijme, zazelená a ovocia prinese, tedy sa Mataj vyslobodí!

Mataj. (kľakne na kolena) O Bože Bože môj! už som ja večne, večne zatracený, ani som inšie, inšie nezaslúžil. Oh ja nešťastník, nešťastná hodina. v ktorú ma — huh! (trasie sa) — matka (trasie sa) — matka — porodila! — Oh matka! (padne tvárou na zem, — po chvili skočí, dupne nohou) to nepravda, povedz, to nepravda? ty ma klameš! — povedz, povedz, povedz! (zakryje si tvár rukama) — Oh! a prečo by to nebola pravda! — Ja, ja, já! — ja som sa nazdal, že nebo, peklo to len vábce kňazské, také osídla, čo vrabcov lapajú, háčky s červíčkom, by ryba zahryzla. — Oh ja zahryznul! — skleněné perly dievčatá oklamat, mädový koláč, slabé deti vábit — a ty vravíš, že to pravda? že peklo jesto a v ňom moja postel? — postel? — pre mňa? (schytí kyjak) Podte za pasy, všetci Čertovia! Poď, čierny Lucifer, poď krivý Tasan, kdo je mocnejši, tu vás podrúzgam na

prach! Já Mataj, a pre mňa postel? Vy červi podlé, vy zmije hnusné, vy blato, sadze, smrad pekelný, vy mňa na tú postel položíte, mňa Mataja?! — (zamyslí sa) Oh ja nešťastný, povedz Bohusvat, šak jesto aj nebo!

Bohusvat. Jesto!

Mataj. Oh a to ja ztratil, (vlasy si trhá) ztratil, — ztratil! O Bože môj, Bože môj! — (strasie sa a zubami klepoce) — huh! (ruky vyťahuje) — čo si mi nevbila do hlavy, že jesto nebo! teraz by mi tam postel pripravovali, (tichšie) pravda a spravedlnost boly by za nohy, viera bočnýma daskama, láska a milosrdenstvo, jako mäkké city, mäkšie nad peria, nad moh, nad hmlu mäkkejšie, boly ky duchnami, nado mnou by sa vznášali anjeli, zvestujúc pochvalu Hospodina (ruke zopne) oh Hospodina! — a kvety blahovonné sypali by na mňa. Okolo postele stáliby svedkovia mojej almužny a vetríkom by previevali žalmy a modlitby moje! O Bože Bože, čo som ja neveril, že si ty Bôh! a že máš nebo! Bože, Bože! (padne na zem tvárou)

Bohusvat. Mataj! — (a keď sa Mataj nepohne) — Mataj, — Mataj — (potrasie ho) žiješ snad?

Mataj. (slzavý zodvihne hlavu) to si ty?

Bohusvat. Mataj, pomysli na ten vlások.

Mataj. Ach vlások, jedon vlások! pohľadaj mi ho milý Bohusvat, ktorý je to ten vlások, — ach keby aspon jedon vlások zo mňa do neba prišiel! — Hľadaj, hľadaj môj Anjel Bohusvat, hľadaj ten vlások, — a potom chyc ho, oddel od tých druhých — bo je to boží, a tie sú (zdrhne sa) čertove! —

Oddel li , oddel, nach ho nezačadí
Smrad tých bezbožných, by aspon ten jedon —
Aspon ten jedon — oh prečo nie viacej! —
Videl tú krásu, čo v nebi utratil.
Pohľadaj mi ho, že si ho omakám,
Pritisnem k srdcu — k srdcu boľavému.
Bože Bože môj (skryje si tvár k zemi)

Bohus. Mataj, ten vlások, ten koren nebeský,
Môže obživit celého Mataja.
Jako zkrehnutý na sibirskej stepe
Verný v kybitke leží v mrazu kozák,
podošva, hlava, dlaň i hrdlo zmrzlé,
nehne, nekyvne, nepoddá sa tlaku,
len v stredu srdca jedna kvapka krve
hýbe sa, jako iskra pod popelom,
žeravá, živá, a z tej jednej kvapky.
keď prijde lekár, zahreje, nakrmí,
nápoj kriesivý vleje do žalúdka,
do celučičkej údov pokrevnosti —
rozleje život a verný zo sna
skočí do zbroja službu konat kozák.
Tvoj vlások práve je tá kvapka živá,
Tá živá iskra, zavolaj lekára,
aby cit svatý i vôľu dal duši
a zpekla mocným ťahal ťa ramenom.

Mataj. (stane) Kde je, oh kde je ten všemocný lekár,
menuj ho, menuj, že pobežím k nemu,
hory preskočím, velmorá preplávam,
letom orlovým postavím sa k nemu,
a prosit budem, slúžit budem verne
či boj, či tryzeň, či do ohňa skákat —
všetko vykonám, len nach ma uzdraví.

Bohus. Mataj, já poznám takého lekára,
čo ťa za vlások ten tichо vytiahne
a vyslobodí z pazúrov Černocha.
Mataj. Ale já ťažký, — a jedinký vlások
či sa mu v rukách ťahom neodtrhne,
a já by spadnul do bahna ohnivá,
a môj by viacej už nevidel vlások!
A znáš ten vlások? — to som ja, to som ja!
ten vlások!
Bohus. Čo bys tisíc raz viac vážil, ak vážiš,
pretlačil Holu kráľovu aj Kriván
aj Biele Hory s Beskydami spolu,
všetka tá ťarcha v jednej sbitá hluze
len na tom vláska viselaby v rukách
toho kriesivých Lekára lekárov:
Ešte sa vlások tento neodtrhne,
keď ho on zmocní, obživí, obtúži.
Nebeský vlások! Čo nebu určeno,
By storáz tenšie pavučiny bolo
a zatracencov čiernych zakvačila
i s jich kniežatom naň celá sa rôta,
Neotrhnú to!
Mataj. Ach povedz, povedz, kde je už ten lekár,
Dárca života, pekla premáhatel,
nech mi ulapí ten vlások jediný,
a nech ma ťahá z tej, tej — o hrúza! —
z tej tam posteli — k sebe — k Bohu —
k nebu!
Bohus. Lekár ten boží hojí bez bolasti,
on nalomenú od vetra trstinu
nedolomí, — ale pevným stĺpom
mocne podopre a lykom priviaže,

slzou pokropí a k zdraviu privedie!
On jedom hriecha otrovenú dušu,
čo nad prepasťou zúfalstva už stojí
a jednu dvíha ku skočeniu nohu;
aby sa vrhla večnej do hrdla
zkáze, zachytí, slovom potešuje,
svým telom krmí, svojou krvou pojí. —
Odrazu stichne hrom a búrka duše,
obloha čelom jasná roztiahne sa,
dvojslnce žiari očima veselost,
a viera srdco ku zpevu, modlitbe
mocne poháňa. Duch svatý lká v nej,
a z pekla vedie do nebies radosti.

Mataj. Oh ten, oh ten mne želaný je lekár!
prijď o lekáru! — menuj ho, volaj ho!
povedz, kde býva, povedz v ktorú stranu
letet mám, abych už pozde neprišiel,
kým ten jediný vlások svojim životom.

Bohus. Lekár ten mocný jestiť sám Syn boží,
jednorodzený Syn Boha živého,
ktorého Otec dobrý, milostivý
poslal na ten svet, aby spasil hriešných,
z pazúrov čertom vyrval holubicu,
roztrieskal strojby múk pekla hotové
a verné duše niesol do radosti!
svatý Syn boží, ktorý umrel za nás,
za naše hriechy, a z mrtvých vzkriesený
peklo premohol, a vstúpil na nebo,
Otcu večnému sedí na pravici.
Presvaté meno, pred ktorým kľakáme
anjel i človek, a čerti sa trasú,
presvaté toto Jmeno — slyš — jest Ježiš!

Mataj. (hrokáš) O Ježišu! smiluj sa nado mnou!
Bohus. Ver v toho Ježiša, a on ťa vykúpi,
chytí ten vlások dobrý, nezkazený,
a ťahat bude, pokým ťa vytiahne
z pekla, z postelí tam ti pripravenej,
Postel tu zničí, hady tie rozšliape,
britvy zatupí, a zabitých hlavy
ukrotí, smierí, by ti odpustily.
Ver v toho Ježiša, a čiň pokánie,
zasaď ten kyjak na ten vrch skalnatý,
a polievaj ho vodámi, slzámi.
Pros, volaj k Bohu, modli sa bez konca,
volaj Ježiša na pomoc ku sebe!
volaj len, volaj, pros len a pros vždycky,
on ťa uslyší, zpomôže, poteší,
kyják zeleným urobí, a tebä
vezme ku sebe! —
Mataj. Nemožno, nemožno!
kyják ten hrozný schne rokov už tridcat,
ak som ho vyťal od zpodku koreňa. (ukazuje kyjak)
Kôra na hlavách ľudských obdrvená,
puky vyschnuté, — nemožno, nemožno!
Bohus. Biedný Mataju, posial si len zlý bol,
teraz si biedny, keď už pochybuješ
o všemocnosti Boha nebeského.
Pozri, svet tento z ničoho on stvoril,
aj tvoju dušu z ničoho vyviedol,
a ty, ty predcaj o tom pochybuješ,
žeby suchého listím, kvet, ovocím
ozdobit mohol Hospodin kyjáka!
Dobre sa mávaj, ubohý Mataju
mals jedon vlások, i ten sám si trháš,

a nechceš ho dat Bohu k obživeniú,
keď pochybuješ o všemoci Boha!

Mataj. Odpusť, odpusť mi, môj drahý Bohusvat.
Mojej slabosti, to ja viem, že môže
i z tejto skaly Pán stvoriť človeka,
ale či chce, — či chce! — či na mňa pohliadne!
Bo ja nehodný, — ja — Mataj, — Mataj
— Mataj!

Bohus. On chce, večne chce, aby všetci ľudia
spaseni boli uveriac Ježiša
a s ním v nebeskej sláve účasť mali.
Aj tebä priviesť chce ku Ježišovi,
za to ti nahal ten vlások nebeský,
ktorým ťa vyrvę z kriecha, z muky, z pekla,
a jak zakvitnul suchý prút Árona
keď Hospodin ho vyvolil za kňaza,
i tvoj zakvitne zhluzavený kyjáh,
keď ťa Hospodin vyvolí k životu!
Posaď, len posaď, daj sa na pokánie,
a ver, pevne ver, viera tvoja spása! —
Ja už odchádzam — nie odísť nemôžem,
však som ti slúbil zápasiť o hlavu!
Slovo som splnil, no Mataj!

Mataj. Neraň, neraň ma, keď si ma potešil,
slúbils zápasit o hlavu s Matajom.
Ale nie s tímto, nie so mňou, to nie ja!
slúbils starému tomu Matajovi,
čo vlk nesytý, strebal krev baránkov,
jastrab, krahulec, koptapták pažravý,
letom roznášal smrt na všetky strany,
hyena, tiger, vykopával hroby,
aby z pokoja búril kosti spiacich.

Tomu si slúbil hlavu Matajovi.
Lež nie mne, ja som nie ten starý Mataj.
Ja som baránok slabý, krotký, biedny,
môže ma dieťa zahlušit bez zbrani,
ja holúb s krídlom perutov zbaveným,
laňka poslušná, bez žluči, pazúrov.
Neraň ma prosím, nepripomínaj mi
moju ukrutnost! O by mi svedomie
nepripomínalo moje nepravosti.
Choj šťastne drahý milý Bohusvate!
Choj ku rodičom, poteš jich, ži šťastne
na lone Vily, na lokťach Rusalky,
spávaj na mäkkých perinách a chovaj
štebotné dietky. — Ja tu chcem stonat,
na tvrdých skalách kolená odrvat,
modlit sa, plakat, môj kyják polievat,
suché korienky hrízt a hlad utláčat,
v ustach vodičku z tej doliny nosit
a Boha prosit aj toho Lekára.
Ak sa menuje?

Bohuš. — — — Ježiš!

Mataj. — — — Ježiša unúvat,
by prišiel ko mne, uzdravil mi dušu,
a za ten vlások vytiahol von z pekla,
a roztroskotal tú postel ohavnú!
Príď, príď o Jezu!
Nezabudni na mňa
milý Bohusvat, keď sa budeš modlit,
a vôkol tebä nevinné dietočky
ručičky zopnú k oslave Večného,
zpomni i hrozné menisko Mataja,
azdaj keď z jich ust nevinných počuje

Pán Bôh, tak skorej odpustí mé viny!
Čuješ Bohusvat! Tridcat rokov zbíjam,
a tridcat rokov Bohu protivím sa,
ale pred tebou teraz ten sľub robím,
čo tisíc od dnes rokov dýchať budem,
neoddialim sa od toho kyjáka,
kým sa nezjaví na ňom milosť božia,
list, kvet, ovocia na ňom neobrodí!
Ale sám — sám — sám, — na tom šírom svete!
O príjď ma niekdy navštíviť!

Bohus. Bôh ti pomáhaj v tomto predsavzatú,
ja nezabudnem nikdy na Mataja,
a kým budem žit, modlím sa za tebä.
Aj prijdem k tebe, čas ale neurčím,
bo človek nezná, čo ho kde zachváti.
Ale ta prijdem istotne navštíviť.
A teraz s Bohom! ver, kájaj sa, modli.
Bôh ti spomôže! (odide)

Mataj. (sám) Tak už odišiel ten môj anjel dobrý,
a ja sám, — čo sám? — a pán Boh nie
so mnou? — —
So mnou je, — so mnou! On ma neopustí!
Poď môj kyjáku, ty zá to nemôžeš,
čo si porobil, teraz sa navrátiš
do zeme nazpak. Poď že ta zahádim,
zrostaj, zelenaj, zákvitni, ty buď môj
družba pokánia, jako si vždy býval
pri hriechu. Vedno čakajme spasenie!
V tom menu svatém Ježiš Ježiš Ježiš!

(odide kolenačky)

Druhý Výstup.

(Zahrada)

Miláda, Jelena.

Miláda. (kvet-králikove lupeny obtrháva ričkajúc)

Živ, neživ, živ, neživ, živ!
Chvala Pánu Bohu, len si mi je živý,
že na hluk pekla tvrdý nezkamenel
ako premnozí odvažní kamenom
keď sa obzreli zostáli junáci.
Neobzri že sa Bohusvat môj milý,
len sa neobzri, čo ak budú kričat,
strašit, preklínat, prosit, lásku dávat,
krásy, obludy pred oči prevádzat.
Ty sa neobzri, ni v pravo, ni v ľavo,
lež kráčaj cestou zrakom vymeranou,
a k cielu ťažkým vzdialenému losom
chvátaj Bohusvat, nezmožený víťaz!
Nuž ak sa obzre? — O ja nešťastná,
trikrát nešťastná! Jedno že som v slunko
jeho hrdinskej veleby pozrela,
a tým jediným najsladším pozorom
ztratila rozum, pamät, mysel, srdco!
O sladká ztrata! Vrác mi ju a sama
pôjdem druhýraz zase ju utratit!
Druhé, že som ho — o hlavo súžená —
sama, sama ja — pustila od sebä
neborák cítil povinnost i lásku,
láska, povinnost! povinnost je vätšia.
putuj mi s Bohom, Radost mojej duše!
a vráť sa, vráť sa na krídlach orlových. —

Tretie, — ach ale to nemôž, nesmie byt!
Aby sa obzrel a večne večne tam
usnul — o nie, nie, on žije, on žije!

Jelena. Istotne žije, spanilá kňahino!
Žije a rýchlym sem ponáhľa krokom.
To ja znám, ó znám, tušenie neklame!

Miláda. Aké tušenie? Z čoho to zavieraš?

Jelena. Straka prilietla hneď z rána ku dvoru,
sadla na vráta, a radostným hlasom
zarapotala do tretieho razu,
hlavou kývajúc na kňahyninom oblok,
a z vrát vyletúc sadla na vrch dachu
na všetky strany obtáčajúc zraky,
v posled radostným odletela rapotom! —
Potom tej noci už pred samým svitom
snívalo sa mi, že kňahyna v ružiach
v zelenom stála viganu a párik
bielych krmila holúbkov ručkama.
I z toho starká veštila veselosť
a blízke šťastie!

Miláda. Pre mňa najväčšie,
zo všetkých šťastí je šťastím Bohusvat.
O prijdi prijdi jediný miláčenec!
(k Jelene) Podaj mi kvietok!

Jelena. Aký rozkvitnutý?

Miláda. Daj mi červený — to je znak radosti.
(podá jej ruže)
Keď vraviš, radosť že sa mi približuje.
Radosť bez neho je oddych bez spania,
jedenie vo sne, sen popretrhaný,
hluk vody v diaľke dumne šumejúci,
slyší ho smädný, napne sluch a leti

kým vládze letet, za šumom, až prijde
najde bystrého v doline tok Váhu
u tvrdej päty nezlomnej Margity.
Nie, neskoč tadnu žížnivče, zahynieš,
to nie pre tebä vluna rozzlobená,
i zbehlých hádže na mohutnej plti
Tatier junákov do hroba mokrého:
Nie nechcem, nechcem z tej farby čiervenej
(odśmarí)
i krú červená, o Bože zachovaj
aby krev jeho cedená byt mala.
Daj mi zelenú ratolest, zelená
farba tá budí kriesivú nádeju,
čo v nedohľadných mrakoch obzorníka
meňavé rúcho na sebä oblieka,
postavu mení a miesto premiena,
a vše tá istá zostáva.
Hned dúhu vypne stropamí blankytu,
hned hrady stavia z čiernych mrákav hrozné,
a zas tenunkým, ako tá myšlienka
zaobalená závojom si pláva.
Daj mi zelenú, tú farbu nádeje,
nach mi pošepce: už ide, už ide.
Ide? — (obzerá sa) klamná nádeja, bez tela,
bez kosti.
Lákaš, nadávaš ľahkoverné deti,
zahasíš smädy, aby zas prudkejsím
storaz obživli k bolasti zápalom,
tešíš a krotíš žiale zapozdilé,
ale keď prejde klam tvojich obrazov
znovu sa kľuje žial storozmnožený,
jak pen zoťatý z boku a korienkov
tisíc na silu pňov vyháňa nových.

Preč tú zelenú — (odšmari) — ja z klamu
nežijem,
Ani z laskotných vábenia obrazov.
Daj mi kvet modrý s belasým lupenkom,
modré je nebo, tá istota naša,
modrá znamená farba i dôveru.
Dôvera v Boha to je môj hrad pevný,
Bôh ťa nezklame, Bôh ťa neopustí,
v neho samého dúfaj vše Miláda.
On štítom chráni gulám neprebitným
v ohňu, v zápasu — a čo toho horšie —
v zlom pokušeňú mojho Bohusvata.
Ty modrá farba, farba mojho rodu,
môj rod slovenský v Bohu všetko skladá,
zmizlú minulost, čest, panstvo, majetok,
i tú potupu, čo závist neľudská
v podlejšej žluči na neho kydáva.
Bôh zpravuje svet, zpravuje národy,
i nás zpravuje a vedie ku sláve.
My nestaviame na bludných nádejach,
naša veç jistá, ako Bôh na nebu!
Zostaň dôvero, ty božská devico,
mojou družicou, mojou sestrou, matkou! —
Podaj mi ešte k nej bielu ľaluju,
znak nevinnosti, ako ten sňah bielu.
Biela pristane ku modrej; bá asdaj
jedna bez druhej ani byt nemôže,
dôvera v Boha keď nevinnost nemá,
je strom v koreňu už ranu majúci.
Nevinnost pevnej bez dôvery v Boha,
je stofarbový sem tam lietajúci,
bez strachu, ciela, rozkoší dychtivý

motýl. Až príjde nelútostný strakoš
ten pánsky, deveť čo najprvé zopchne
na suchý trník premožencov, kým si
sadne k večeri, a zchytí motýla.
Božia dôvera a nevinnosť svätá
ty buď môj poklad, má koruna zlatá.

Tretí Výstup.

Predošlé. Kráľ, Kráľovná, potom Bohusvat.

Kráľ. Už tak zavčasu, premilená dcéro
nad všetky perly vzácnejšia kniežno,
nevinný kvietok s krásnymi kvietkami
sa bavíš? Dobré ráno! či sú tóto
sestry či milé chovaníce tvoje,
tie lúbovonné ruže a lalúje?
Miláda. Ďakujem Otče!
Kráľovna. Bolí ťa hlavička
radostná Dcerko? Pod nach ťa pobozkám
sladká útecho! V žialoch dlhých čákach
Pozdných nádejach celá mi uvadneš!
Miláda. Žiaľ môj verný brat, túžba mi sestrica,
sedza mi nápoj, a čáka korenie,
nádeje sladké myšlienok horkyne.
Ale nevádnem, žiak nevádnem mámko?
ohliadla som sa v kamennej studničke,
a tá mi rekla, že som nie uvadlá,
len bladá. Ťažko síce očakávat
ale zhrešila by som proti Bohu
kebych dôveru v neho utratila.
Kráľ. Netrať ju dieťa, Pán Boh nám je verný,

on neopustí svojho veriaceho.
Poslovia prišli z poza hraníc, divý
kde vzdoru tropil bez pomstenia Mataj
a mužných k temnej slal nežitia noci
junákov, — vojská ba celé uvádzal
v púšte žížnivé a tak hrozne hubil.
O ňom už viacej, ak zaniklej búrke
chýru, ni slýchu. Lud vraví že jiste
Chrabrý Bohusvat pokoril divocha.

Bohus. (vstúpi dnu) Pokoril divocha — ale nie Bohusvat,
lež sám Hospodin!

Všetcí. Bohusvat!

Miláda. Drahý Bohusvat, či si ty sám živý
a či len tvoj Duch smutnú mi prichádza
o tvém záhynu zvestovat novinu?
Aby aj moje hned uvädlo srdce
a s tebou v krásnom nebu sa shliedalo?
Mluv, mluv Bohusvat!

Bohus. Prekrásna kňahyno!
Na púti tvrdej, jedná mi útecho!
Ja som, ja živý, tu s dušou i s telom,
víťaz nad peklom, vymáhač podpisu!
Tu je ten podpis, pokoj duše mojej
i mojho Otcov! Však tebe víťazstva
čiastka náleží, spanilá Miládo.
Ty sladkým lásky spútanému vencom
tvrdú nastúpit velela si cestu
ctnej Povinnosti. Ty čistých súzvukom
rtov požehnanie vydala na cestu,
ty v nebezpečiach, pokušaňú, v búre
sladkých myšlienok ohňom silnovala
k vytrvalosti ducha mojho sama!

Už som naplnil podané octovi
slovo, prichádzam naplniť i Tebe!
Vďaku víťazstva k nohám tvojim skladám
rozkazuj ďalej vernému sluhovi (klakne pred ňou na jedno koleno)

Miláda. (objíme ho klačiac) Mlč, mlč, rekovský nad všetky mládenče,
nepripisuj mne, čo tvoja zásluha.
Ty obdiv, sila, krása, moc, spanilosť,
ty vzor mladosti, spanilý jonáku,
ja šťastná, nebo že ťa k nám poslalo,
Padám ti k nohám, tvoja služobkyňa,
ty môj pán!

Kráľ. Dietky premilé, sebä šľachetnejšie
pokoj tym rečiam, žehnané manželstvo,
kde sa muž žene, a žena mužovi
vďačne pokorí, a jeden druhého
vzáctnejším robí. Nach vás Bôh požehná
(položí ruke na nich)
a dá i rozkvet rodu, vlasti k sláve! (stane hore)
Teraz poďme dnu, víťazný Bohusvat
strápený bojom žiada si oddychu.
A potom nach nám príhody a bóje
svoje vypráva.

(odíde)

Štvrtý výstup.

(chudobná izba)

Zlatomil. (mizerne oblečený) Božena, Tekla, Olga (blädé a mizerne oblečené)

Olga. Mamička, čože budeme jiest?

Božena. Odnesem toto šitie, dajú mi plácu, kúpim dačo na vingu.

Olga. Ale ja by jedla!

Tekla. Hanbi sa.

Zlatomil. Nehreš ju, dcéro, ťažký je hlad, radšej ju poteš, obvesel v dobrej nádeji.

Božena. Ale mužu, či to všetko tak musí prepadnúť!

Zlatomil. Manželko moja, trpelive snášajme núdzu tuto, ja verím v Pána Boha že nám k dobrému poslúži a ztratu našu vynahradí.

Božena. Ale tu treba žiť, a my nevládzeme tolko vyrobiť, kolko potrebujeme. Tych dlužníkov by si mal pohľadávat.

Zlatomil. K chudobe ťažko privykat, ale ja sa tomu velmi radujem, že sme schudobneli, lebo mi to pojistenie dáva, že náš milý Bohusvat je pri živote a podpis vymohol.

Tekla. Oh keby sa už navrátil.

Olga. Môj dobrý brat.

Zlatomil. Kaštiel ten ozdobný, v ktorom ste vychované boly, vystavil som z bohatstva za podpis dostalého, a keď sme prešli do neho bývat, na šťastie chalupu tuto starodedovskú nedovolila mi predat úcta naproti dedom. Všetko mi šlo podľa vôli, kaž-

dý podnik, každá kúpa, každý predaj užitok storaký prinášal, na polu sme mávali najväčšie úrody aj tedy, keď susedom pochybilo. To všetko bola cena podpisu, a kým slúžilo šťastie, videl som, že Bohusvat ciela nedošiel. Ale ak náhle nad hlavou nám zblkhul kaštiel, poklady zbojníci ukradli, dlužnici moji poutekali, a veritelia mä napadli od razu, už som citil, že Bohusvat premáha čerta. Nádeju o výživu našu skladal som v úrodách poľných. Ale znáte, aká hrúza prišla na ne, oblak sa nad nimi roztrhnul, odvliekol nie len úrodu, ale aj zem, holý štrk a kamenec zanechal! Nám všetko popredali, len dedovský dom nám zostal. Nič za to, myslel som si, chudobní sme, ale Bohu milí, a Bohusvat zvíťazil, ja pracovať budem, a dvoma rukama hľadať chlieb každodenný. Ale prišla na mňa nemoc, ktorá ma posiaľ trápi, pracovať nemôžem, a to mi najväčšmi ľúto, že som vám na ťarchu.

Tekla. Nie tatiko, nie ste nám na ťarchu, ja rada pracujem, len si ste pokojný a veselý, a ten podpis nám hlavu nemúti.

Olga. Ale kedy ten brat príde.

Božena. Veru sa už mohol navrátiť, od troch rokov celý svet prechodiť mohol.

Tekla. A či tomu už tri roky?

Božena. No tri dlúhe dlúhe roky!

Tekla. A mne sa tak krátkymi zdajú, to pre tú robotu, lebo človek robotný nemá dlúhu chvíľu.

Božena. No len sa nechváľ svojou prácou, to aj druhá zná pracovať a nechvastá sa. Dosť potupa, že ty necítiš našu poníženosť, kde sme pred tým prvši boli v päť chotároch, teraz poslední v meste. Ach

ja biedna!

Tekla. Ale tedy Otec boľ nespokojný, chorý a bál sa večného zatratenia. A teraz je už pokojný.

Božena. To len jeho fantázie.

Trulo. (vkročí dnu) Dobrý deň! — Či tu býva pán Zlatomil?

Zlatomil. Tu.

Božena. Kdo že ste vy?

Trulo. Ja som sluha kráľa mladého z krajiny Veneda, posiela ma kráľ náš mladý, lebo musíte znať, že aj starého máme, teda ten mladý ma poslela, sa zpytať, či tu býva pán Zlatomil.

Zlatomil. Áno ja som Zlatomil, ale čo že to znamená, či dobré či zlé, že ma slávny kráľ hľadať dá?

Trulo. Azdaj len dobré, lebo prichádza aj s kňahynou — ba už kráľovnou bude po otcovej smrti, — ale za života jeho nechcela jej mať prepustit titul kráľovny. Ale odpustite, musím sa ponáhlat.

Božena. Prosím, Pane, ešte za slovo, jakže sa volá ten váš kráľ?

Trulo. Bohusvat (odíde)

Všetci. Bohusvat?!

Piaty Výstup.

Predešlí. Bohusvat, Miláda, Jelena, Trulo.

Bohus. Pokoj, spasenie dnes domu tomuto
premilý Otče, aj vaších bolastí
pôvod, príčinu, ťažko vymožený

prinášam tu to — vezmite váš podpis. (oddá mu pòdpis)
Slobodný ste vy, slobodný som i ja
od krvavého k zátrate na veky
v rukách Zloducha podpisu tohoto.
Najprvšia vďaka Bohu Hospodinu,
a vzkríšenému buď jeho Synovi,
ktorého menom zatriaslo sa peklo,
vydalo korist dvadcat liet hájenú.
Druhejšia vďaka tu najspanilejšej
v kráse i ctnosti anjelskej pannence,
kňahni Miláde, slávneho z Venedy
krála jedinej Dcere, a od teraz
mojej budúcej manželke.

Miláda. Prijmite mojú milovaný Otče
úprimým srdcom podanú poklonu!
Šťastná ja tohto pri boku hrdiny,
šťastná vás nazvat milovaným Otcom!

Zlatomil. Odpust milý Syn, prejasná kňahyno,
v tak ošarpanom že musím príbytku
prijat vás slávy a skvosu vladárov.
Pokial ten podpis mal nepriatel v rukách
môj dom oplíval slávou a pokladmi,
teraz v rozpustlej trváme hladoví
chalupe tejto starých dedov práci:
lež Bohu vďaka, že podpis vymožen,
Duše slobodné i moja, i tvoja.
Vďaka premilý Synu druhá tebe,
tretia prejasnej knahyni! Akže vás
uvítat zlatí blaženej radosti
zvestovatelia? — Budte mi vítani!

Bohus. To moja matka! — to moje sestričky!

Miléda. Prijmite i mňa milená matička
za dceru! (bozká Boženu) — Milé prijmite tiez vy
za svoju sestru. (bozká Teklu a Olgu)

Bohus. Po ťažkom boji s duchy odpornými
Bôh ma oblažil kňahyni Milády
vznešenou láskou! Svatý nás manželstva
svazok má spojit, ku ktorému od vás
jak poslušný syn pítam dovolenie,
spolu k radosti viem že vám poslúži,
že mňa jasný král za svojho dediča
k vôli národa verejne vyvolil,
abych s Miládou blažene panoval!
Podte, Otec môj z chudoby a núdzi
do pokojného kráľovstva Venedy,
hybajte ku nám s vašími dietkami,
a mieru slasti doplnte v radosti
u nás bývaním.

Zlatomil. Ja ťa mal Synu, bohatým urobit,
a ty mňa robíš. Lež lepšie od syna
ak od zloducha prijímat podporu.
Poberte dietky, čo máte so sebou,
nahajme toto smútku biedy mesto,
a s milým podme ďalej Bohusvatom.
(odídu všetci)

Šiesty Výstup.

(kyjak suchý zasadený)

Mataj. (šedivý, starý, vlasy šedivé mu visia a zakrívajú hrbat, brada tiež šedivá, dlúha, kolenačky pri kyjáku)
Kyják môj drahý, zazelenaj sa mi,
pusť tie konáre, pust zelené listy,
listy nádeje o mojom spaseňú.

Veť už tridciaty ak tuto kľačím rok,
v ústach z ďalekej nosím rieky vodu,
a k Ježišovi dobrému sa modlím,
aby ma vykúpil — z pekelnej posteli!
Jezu! kdeže si? — či si tak ďaleko
že plač a kvíle neuslyšíš moje?
Ach ale slyšíš, slyšíš Boží Synu,
slyšíš volanie velkého hriešníka,
čo tridcat rokov odpadlý od Boha
nevinných bratov krev cedil červenú.
I tú, čo z nej vzal život svoj, rodičov! —
Nehodnýs Mataj, by hlas tvoj siného,
krásni kde slávu zpievajú duchové,
kde pravda, láska panuje, do neba
preniknul, — a zlým trasavením hubil
milé cherubov pred trúnom súzvuky.
Horší ja onej hriešnici, čo sedem
v svojom chovala bruchu pekelníkov,
horši, na krížu čo si mu odpustil,
lotra, a v krásny hned ho ráj povolal.
Tým si odpustil, odpusť i mně pane! —
Ovšem nehodné nohy tieto, aby
kľakaly tebe k úcte presvatého,
nehodné ruky, aby jich pozdvihnul
žialný sprevádzat nima hlas modlitby,
nehodné oči zpatrit tvoju slávu
ani tie uši hlas tvoj uslyšeti.
A predcaj sa modlím, — predcaj ruky zpínam,
na tebä volám, Ježišu smiluj sa!
smiluj sa, smiluj, a odpusť mi! —
Oh ja to verím, pevne verím tomu,
žes mi odpustil už — —!

Však si ty hriešnym najsladkejšie ráčil
sám prereknúti slova: Viera tvoja
uzdravila ťa! Áno uzdravila
i mňa tá viera! Ale prosím ešte,
daj znak milosti tvojej oku zrejmý!
Ty stvoril mocne nebesá i tú zem,
čo nám storaké k životu, zábave
úrody plodí, a my ju prznime
den po dni hriechom, — len kde tu Bohusvat
a jemu rovní česť ratujú našu
poctivých mravov milovní jonáci.
Ty rozmanité urostil zeliny,
sladkým zhýbané ovocím konáre
i tento kyják na tej rostnul zemi,
majúc donášat červené jablčká,
aby jich chlapci ráňali kančúrmi,
a suché šťavou zvlažovali ústa.
Ja som ho vyťal s hluzou od koreňa,
a miesto jablk červených, červené
hlavy krvavým výbrizgom maľoval.
O ja nešťastný! Rozmiluj sa pane,
a pretrhnutý daj zrost kyjákovi,
nech zase rostne, zelená sa, kvitne
a červenuške dozrieva jablka.
Ty môžeš, ty chceš — oh prosím ťa vrúcne,
pre tvoje svaté Hospodina méno
pre najsvatejšie za nás trpelého
Ježiša meno, smiluj sa nado mnou!
O Jezu, Jezu, pastýru ztracených,
aj já zblúdilá ovca, pohľadaj ma,
pohľadaj, vezmi na svoje ramená,
a nes ku spáse! — Zelenaj, zelenaj

už raz sa kyják, Pán Ježiš ti káže!
(kyjak sa rozzelená)
(Mataj vše kňačiaci, hľadí zadivený)
Čo to? — čo vidím? — či ma oči klamú?
(pretiera si oči)
Či je to pravda, že kyjak zelený?
Neverím očom, opáčim rukama!
Či to výrostky, konár, list zelený,
a či púhy klam smyslov zostarených! (omaká)
Ach ver to v skutku čerstvý, zelený list!
Pozoruj Mataj, že dák neodtrhneš,
to milost božia rostne von z kyjáka.
Chvála ti večný Syn Boha večného,
chvála na veky z úst mojich potečie
Za ten vidomý znak mojho spasenia!
Nie, nehoden som tej velkej milosti,
radost mi pukne serdcom, pomoc, pomoc!
(skryje tvár do dlani na zem, medzi tým kyjak bielo zakvitne) (Mataj hor pohliadne)
Čo? — čo? — už kvitneš? — kvitneš? —
a to bielým?
Bielost nevinny obľúbená šata!
v bielej sú všetky pozrostané farby
a v nevinnosti všetky dobré ctnosti!
Rozptýl hranatý lúč bielý kryštálom,
na sedmoraké rozprchne sa farby,
rozptýl nevinnost hranatým životom,
na sedmoraké rozprchne sa ctnosti.
Červená lásku znamená radostnú
ku Bohu, k ľudom, vždy živú, ochotnú,
bľadorumená je miernost v rozkoši
jedle, nápoju, cti, hnevu, jazyku.
Žlutá slzámi na ztrápených hľadí

miloserdenstva okom dobročinným.
Nádeja kvitne na zelenom listku,
a viera v modrom zrkadlí sa nebu,
belasá kiaže spravedlnost farba
zachovat k bratrom aj k nepriatelovi,
a pokraj dúhy pokorná zavierá
jako syrôtka, fialková stužka.
To všetko dietky bielej nevinnosti!
Kyják môj bielym kvitne, to znamená
že milost božia ma nevinným robí.
Oh, ďakujem ti milosrdný Otče,
večne ďakujem — za túto dobrotu.
Trikrát si svatý, až na veky svatý
a všemohúci, keď v zlosti čiernému
znáš hriech-semenu dat zakvitnut svatým
kvetnevinnosti liliom bielunkým!

(kvet opadne, rostnú červené jablká.)

Čo? — či tak chytro sbližuješ sa Pane?
Už aj červené dujú sa jablká?
Z bielého kveta jablká červené!
A z nevinnosti radost nekonečná.
Oh ja už umriem, tú radost nesnesiem!
Sláva Ti, sláva, Bože dobrotivý!

Siedmy Výstup.

Predešlý. Bohusvat ako kráľ, Milada kráľovna s družinou, (vojsko, panie) Kňaz.

Mataj. O poď Bohusvat, poď poď skorej a vidz,
kyják zelený zakvitnul, obrodil
červen-jablká. Cô sa mi nemožným
zdálo, vidíš ho, už sa rozzelenal!

Bohus. Milý Mataju, milosti Bohovej
žiadna sa priečit nemôže prekážka,
Raduj sa, raduj, že tvoja modlitba
Pohnula nebom a hroznych hriešiskov
Bezodná prepast došla odpustenia!
Strom tento živý znakom viery tvojej,
Vlások tvoj stojí a s ním duša tvoja —
Z večného ohňa vykúpená bude.
Už milost božia k tebe sa skloňuje,
Teraz sa sbližuj ty k milosti božej.
Vyznaj už hriechy tvoje, aj tu stojí
Služobník boží, čo z rozkazu pána
Nazvestuje ti odpuštenie hriechov.

Mataj. Uprimnú vezmi odo mňa povďaku,
že zas prichádzaš navštívit ma kráľu!
Dobrý Bohusvat, ty z milosti božej
až na prejasný vyšvihnul sa prestol,
a z toho blesku i s krásnou Miládou
Počút prichádzaš tvrdú zpoveď moju.
Vďačne vypoviem, ale či spanilé
Tvojej králici neurazí sluchy
Výraz ukrutný duše tak upadlej?!

Bohus. Nedbaj na sluchy, ale hovor všetko,
Čo ti na srdcu.

Mataj. Pristúpte teda, prevelebný otče,
a slyšte zpoved velkého hriešníka.

Kňaz. Hovor už starček, hovor a nezataj
ani najmenší hriech. Otec nebeský,
ktorý nám Syna poslal ku spaseňú,
Vďačňe odpúšťa kajúcim previny.
Hovor.

Mataj. Niekeda v slávnom narodzen Volíne

a nechceš ho dať Bohu k obživeniu,
keď pochybuješ o všemocí Boha!

Mataj. Odpusť, odpusť mi, môj drahý Bohusvat.
Mojej slabosti, to ja viem, že môže
i z tejto skaly Pán stvoriť človeka,
ale či chce, — či chce! — či na mňa pohliadne!
Bo ja nehodný, — ja — Mataj, — Mataj
— Mataj!

Bohus. On chce, večne chce, aby všetci ľudia
spaseni boli uveriac Ježiša
a s ním v nebeskej sláve účasť mali.
Aj tebä priviesť chce ku Ježišovi,
za to ti nahal ten vlások nebeský,
ktorým ťa vyrvem z hriecha, z muky, z pekla,
a jak zakvitnul suchý prút Árona
keď Hospodin ho vyvolil za kňaza,
i tvoj zakvitne zhluzavený kyjak,
keď ťa Hospodin vyvolí k životu!
Posaď, len posaď, daj sa na pokánie,
a ver, pevne ver, viera tvoja spása! —
Ja už odchádzam — nie odísť nemôžem,
však som ti slúbil zápasiť o hlavu!
Slovo som splnil, no Mataj!

Mataj. Neraň, neraň ma, keď si ma potešil,
slúbils zápasiť o hlavu s Matajom.
Ale nie s tímto, nie so mňou, to nie ja!
slúbils starému tomu Matajovi,
čo vlk nesytý, strebal krev baránkov,
jastrab, krahulec, koptapták pažravý,
letom roznášal smrt na všetky strany,
hyena, tiger, vykopával hroby,
aby z pokoja búril kosti spiacich.

Tomu si slúbil hlavu Matajovi.
Lež nie mne, ja som nie ten starý Mataj.
Ja som baránok slabý, krotký, biedny,
môže ma dieťa zahlušit bez zbrani,
ja holúb s krídlom perutov zbaveným,
laňka poslušná, bez žluči, pazúrov.
Neraň ma prosím, nepripomínaj mi
moju ukrutnosť! O by mi svedomie
nepripomínalo moje nepravosti.
Choj šťastne drahý milý Bohusvate!
Choj ku rodičom, poteš jich, ži šťastne
na lone Vily, na lokťach Rusalky,
spávaj na mäkkých perinách a chovaj
štebotné dietky. — Ja tu chcem stonat,
na tvrdých skalách kolená odrývat,
modlit sa, plakat, môj kyják polievat,
suché korienky hrízt a hlad utláčat,
v ustach vodičku z tej doliny nosit
a Boha prosit aj toho Lekára.
Ak sa menuje?

Bohus. — — — Ježiš!

Mataj. — — — Ježiša unúvat,
by prišiel ko mne, uzdravil mi dušu,
a za ten vlások vytiahol von z pekla,
a roztroskotal tú postel ohavnú!
Príď, príď o Jezu!
Nezabudni na mňa
milý Bohusvat, keď sa budeš modlit,
a vôkol tebä nevinné dietočky
ručičky zopnú k oslave Večného,
zpomni i hrozné menisko Mataja,
azdaj keď z jich ust nevinných počuje

Pátriky v ruke, pobožnosť na tvári
Suché hľadajúc k potrave korienky,
Napomínal ma, prosil, modlil, žobral,
Len aby som mu život neodobral,
Pre mňa bez ceny a jemu tak drahý,
Ešte doložil by sa já obrátil
Ku Bohu, ale ja krvožížnivec
Odňal mu život nábožný kyjákom.
Duša pobožná, odpusť mi to, odpusť!
(padne jedno jablko, rozpukne sa a vyletne holúbok)
Už mi odpúšťa!
Išla tadialto požehnaná žena
Pod srdcom nesúc nádeju potomka,
Išla pomáhat chorému mužovi
Čo za potokom rúbal drevo, valný
Klát ho zachvátil a polámal nohu.
I túto ženu — oh ukrutný Mataj —
Navzdor prosenia, kľakania, modlenia
Zbavil života, aby som — o hrúza —
Ani povedat nesmiem,

Kňaz. Len vypovedz všetko!

Mataj. Malé pršťoky z dieťata pod srdcom
Miesto svietočky zapáliti mohol.
Nevinná matko, nevinná dušičko
Dieťata, skorej zbavená života
Ako si život uvidelo! — — —
Odpusť mi Bože, odpusťte vy duše!
(odpadnú dve jablká a z nich holúbky vyletia)

Kňaz. Ďalej, zpovedaj,

Mataj. Bez počtu-ch vylial krve a olúpil
Hlavy, až túžba pekelná ma schytla
Vystaviť si dom z hláv tých ubitencov

A vystavel som, len jedná chybela!
O vy nevinni, čo som vás zavraždil,
Odpusťte ťažkú smrt mne zlostnikovi,
Odpusť ty Bože večne milosrdný!

(odpadnú všetky jablká, len dve zostanú, a holúbky letia do neba)

Kňaz. Či viac už nemáš z čoho sa zpovedat?

Mataj. Ešte, ale to — už nevypoviem.

Kňaz. Či to snád hrúza nad tieto hroznejšia,
Či hanba kryje tvári tvej premenu,
Že tolké vyznav, toto vyznat nechceš?

Mataj. Ach to je hrúza nad tam tie hroznejšia,
aj hanba kryje tvári mej premenu,
a skorej umrem, akoby cez prahy
úst prekročiti malo to, čo trápi
ešte dušu moju!

Kňaz. Už čo je kolvek, len úprimne vyznaj,
bo bez vyznania nemáš odpustenia!

Mataj. Oh ja nešťastný, ja vrah, tiger, satan,
ak to vypoviem, čo len pri zpomienke
zatrasie kostmi, žily trhá, krčí,
hlavu poláme a besný nalieva
vztek do mňa. (vlasy si trhá)
O Bože, Bože!
Nepoviem, nepoviem!

Kňaz. Prečo nepovieš? Azdaj milost božú
v tesných domnievaš hranicách zavrenú,
žeby i hrozné odpustit nemohla
hriechy? — ó Mataj, Mataj máloverný!
Hovor, čo páli dušu poranenú,
von tú pahrebn zo srdca vykydaj,
nach jú zahasí Krystova krev!

Mataj. Pravdu máš, iný nezpomôže človek,
len sám Krystus Pán mne z tejto bolasti,
ale poshovej, kým kus prijdem k sebe.
(utiera si čelo a tvár)
Keď sa chýr celom po svete rozniesol
že zbojník Mataj je najchýrečnejší,
pozde zalkala premilá nado mnou
matka! ach matka! nad nezdarným synom!
a čo za mála zameškala naukou,
modlitbou, prutom priúčat synačka,
pozde už chcela slzámi vykonat.
O — horí vo mne! Tie slzy ma pália,
čo tu, tu kvaply z jej oka smutného!
Nasilu vzala aj Otca so sebou,
ďalekú pešky vykonali cestu,
aby trápením pechoty a vrúcim
modlením Boha uprosili za mňa!
Prišli sem ko mne, nahovárali ma
vrátit sa domov, život viest pobožný
alebo oni že umrú od žialu.
Tu tu padaly slzy, tento kamen
odmäknul od nich, a ja tvrdý Mataj
stal sa kamenným pri slzách matkyných.
Oh matka, matka. matka premilená!
Otec prísnejši chcel mi rozkazovat!
a ja! — nie, nie to — nemuož to povedat!
(zamlkne)

Kňaz. Povedz, len povedz, a snád si aj tomu
odňal život?

Mataj. Ty vravíš, čo prejst nemohlo ústama
mojima! Oh ja otcovrah bezbožný!
Či ma to diabol ponúknul, či zloba

stupeň dosiahla najvyšší, vytýkat
začal mu, že mňa on zle vychovával
necvičil v pravde, netrestal, nekarhal,
ty si príčina mojeho nešťastia,
ty — a kyjákom — oh Bože odpusť mi!
rozštiepil hlavu tú, čo od kolísky
nad losom mojho bedlila života.
a premýšľala mňa šťastným urobit.
Srdce zastavil, čo aj chyby moje
lúbilo; — očiam odňal zrak na veky.
Čo ma strážily a na mne sa páslý
jako ozdobe, krásе, sláve svojej!
To ja ozdoba. krása, sláva? čija?
Ja briď, potupa, ohava, potvora
čo život svojho života zhasila!
Oh Otče, Otče! odpusť, odpusť, odpusť!
i ty Mať drahá, ktorá si bránila
Otca i syna, syna od účinku,
Otca od smrti — ach nechcel, nechcel som,
ale zlý duch ma schytil, a tú ruku
zodvihnul proti dárkyni života!
Oh nesnesiem tú pamäť, čo plamenom
mozgy i črevá i dušu mi páli,
keď už ostatným vydýchnula dychom
milostný na mňa ešte zrak oprúla,
o jiste, jiste si mi odpúšťala.
Aj vidíš Bože, to sú hriechy mojc,
noci černejšie, pekla ohavnejšie!
Život života záhuba. Rodičia
moji, volám vás ja nehodný syn váš,
V ktorom ste kolvek rája postaveni
vidieku, slýšte a odpustite mi!

Nechcete? vidím, — nechcete jablká
vy dve odpadnút! — Neprestanem prosit,
unúvat Boha v slzách neprestanem!
Odpusť mi Bože, smiluj sa nado mnou!
Ešte nechcete odpustiť, odpadnúť?
Oh tak som predcaj nevyslobodzený!
Ešte vás prosím duchové rodičov,
Prosím ťa Bože, odpusť mi, odpusť mi!
pre krev nevinnú, na kríži vyliatu,
Zotri tú vinnu Otca, matky vraha,
Pre Syna tvojho zásluhy bez konca,
Prijmi hriešníka Mataja na milost,
Odpusť mi, odpusť pre to Najsvatejšie
meno Ježiša!

(odpadnú dve jablká, a bieli holubi z nich letia do neba)

Kňaz. Aj milost božia! Vätšia ako všetky
hriechy človeka! Už aj tie ostatné
odpadly jablká! —
Odpustil ti Buoh ťažké hriechy Mataj,
Viera ťa tvoja spasila! Ver stále,
Bôh ti odpúšťa, staň a nehreš viacej!

(Mataj stavá)
a v tom
(Opona padá)

Mená predplatitelóv tým poriadkom, ako jich predplatky podochádzali.

	Výtisky
Stefan Daxner druhý podžupan stolice gemerskej s Malohontom zák. spojenej	5
Daniel Lichard redaktor Pokladnice	3
Karol Jakobey ev. farár v Nandraži	1
Ján Galbavý farár v Jablonove	1
Jozef Hutyra kaplán v Spiš. Podhradí	1
Jakob Jančík farár vo Felke	1
Viktor Sasínek kapucín Moor	1
Matúš Dualský dekán a farár v Csejkő	1
Anton Knopp ceremoniár biskupský v Sv. Križi	3
Ján Francisci redaktor P. B. Vedomosti	1
Vil. Pauliny-Toth redaktor Sokola a Černokňažníka	1
Mik. Ferjenčik pomocnik pri P. B. Vedomostach	1
Ján Kvačala učitel v Petrováci	1
Jozef Országh prísažný v Kláštore	1
Florentin Vagach klerik v Ostrihome	1
Michal Semian ev. farár v Rykynčiciach	2
Adolf Gutwill v Nitre	1
Michael Godra professor v Nov. Verbásu	2
Ján Kršák klerik v Tvrdošine	1
Pavel Roy	1
Ambroz Vekoslav Pieter gymnaziálny žiak v B. Bystrici	1
Gustáv Kellner ev. farár vo V. Polome	1
Samuel Sonntagh ev. farár v Betliari	1
Petor Kellner hlavný služný v Rim. Sobote	50
Ján Končeк ev. farár na Rejdovej	1
Matúš Dulla z Blatnici ziak VII triedy na gymnasiúm ev. a. v. v Rožnave	1

Tlačou vdovy Killyén.

MATAJ,

ČINOHRA V 4 DEJOCH.

SPÍSAL

SAMUEL ORMIS.

Čistý výnos k založení slovenského ev. aug. vyzn. Gymnásium ve V.-Revnci.

V Rožnave, 1863.

MATAJ,

ČINOHRA V 4 DEJOCH.

SPÍSAL

SAMUEL ORMIS.

Čistý výnos k založení slovenského evanj. ang. vyzn.
Gymnásium ve Velkej-Revúci.

Tlačou vdovy Killyén v Rožnave.
1862.

College Library,

horlivému Slovákovi

venuje

Spisovatel.

Milý Priatel.

Plešivský súd a národnie shromaždenie v Svatom Martine získali Ti u ľudu meno horlivého Slováka. Odporníci strachom, my Tvoji priatelia radostne prijali sme toto pomenovanie. Tebe samému nebude milé, lebo Ty nechceš svoju chválu, len blaho národa. Podobáš sa hrdinovi v slovenských povestiach, čo sa neobzre ani na pravo, ani na ľavo, ale prosto ide k cielu, a odkľaje zakliate zámky. Bôh Ti pomáhaj celkom odkliat tisíc rokov spiaceho Slováka.

Prvý pokus, povesti naše v rúcho divadelné obliect, venujem Tebe, ako zosobnenej povesti slovenskej. Súď ho zo stanoviska národnieho, a keď sa neočakávané veci dejú, ja očakávam aj to, že mladý náš národ si aj divadlo stvorí, na ktorom Mataj dôstojné predstavenie dosiahne. Podivná vec, za celých 12 rokov nemohol som jedno divadlo složit, navzdor všetkej usilovnosti, a toto pod dvoma týdnama pri iných prácach bolo hotové. Začal som ho písat tedy, keď ste Vy v Sv. Martine rokovali, dňa 6 Junia, a už 20 Junia bolo pred súdom bratov národovcov.

Čítaj ho a potom sa staraj, že keď ja divadla píšem, Ty divadla buduj, na ktorých sa aj moje hry predstavovat budú. Bôh Ti v krásných činoch pomáhaj. Písal som v Nížnej-Slanej 9 mesiaca Julia 1861.

S. O. Z.

Osoby:

Zlatomil kupec,
Božena, jeho manželka,
Bohusvat jeho syn,
Tekla, Olga } jeho dcery.
Král,
Královna,
Miláda kňahyňa, jích dcéra,
Jelena jej družica,
Trulo jej sluha,
Mataj
Prvý, Druhý, Tretí } Velmož
Starec.
Žobrák.
Kňaz.
Krčmárka.
Krstná Mat.
Krstný Otec.
Čert.
Lucifer.
Kapitán, kaprál, verbunkoši, družice, baba, lud.

MATAJ.

Prvý dej.

PODPIS.

Prvý Výstup.

Zlatomil (kupec. Zelený háj pri ceste)

Krásny háj! keď som minulú jaseň do sveta odchádzal, tvoje listie bolo ožluklo, a zymu si prestal a zase ti nové zelené narostlo. Jedna ozdoba ti spadla, druhá narostla. Nie tak mne! Keď som sa na tomto mieste od milých dietok, a od sladkej duše, mojej ľúbej ženy lúčil, mal som nádeje zelené, že v svete zarobím, zahľadám a s bohatstvom sa domov navrátim. Ale tie nádeje uvädly, ba celkom na zmar prišly! — Ochorel som na ceste, choroba čiastku zedla. Potom ma napadli čudáci zbojníci a odňali druhú čiastku, a tak už nemám nič! Škoda mojej práci, mojho zárobku, mojich nádejí! (prechodí sa) Už ma viac nevolajte Zlatomil, ale radšej Zlatonič, alebo Nemanič, to bude pre mňa dobré meno! Hm! keby som nemal nič, to by dobre bolo, tak bych sa za bohatého pokladal, ale čože, keď mám menej, ako nič! — Tie nešťastné dlužoby! Dobre mi vravela žena, nepožičiavaj od toho Lajzera, choď do cesty s tím čo máš.

Tlačou vdovy Killyén.

MATAJ,

ČINOHRA V 4 DEJOCH.

SPÍSAL

SAMUEL ORMIS.

Čistý výnos k založení slovenského ev. aug. vyzn. Gymnásium ve V.-Revúci.

V Rožnave, 1863.

Zlat. Nezľaknem, len mi ty pakuj preč! (ukiaže mu preč).

Čert. (pre sebā) Šólem odíde a pošle čherta sem! (odide jednou, a príjde druhou stranou, ako Čert oblečený, i hlas čertovský).

Zlat. So židom nič, radšej s čertom. čert len raz dušu vezme, ale žid storáz.

Čert. (z druhej strany) Na rozkaz, Pane!

Zlat. (prefaknutý cúfne tri kroky na zpak, zblādne, akoby rukou chcel odtisknút) Ani na krok blizšie, ani na krok!

Čert. Pane, volal si ma.

Zlat. Áno volal.

Čert. Dávám sa ti do služby!

Zlat. Do služby, ale jakú plácu chceš?

Čert. Najskôr povedz Pane, čo mám vykonat, potom ja poviem plácu.

Zlat. Chcem pomoc v mojej chudobe, utratil som na ceste pre chorobu, obrali ma Čudáci zbojníci, nemám už nič, krem dlužoby u Lajzera, ten mi predá dom, vyžene ma so ženou, s detmi na ulicu na posmech.

Čert. Žiadaš pane peniaze.

Zlat. Ano peniaze.

Čert. Dostaneš.

Zlat. Ale za jakú plácu?

Čert. Za dušu.

Zlat. Tak z jednačky nič nebude! Ja si dušu nedám.

Čert. Ani ja peniaze nedám.

Zlat. (prechodí sa) Ale, — však ti ja peniaze časom vrátim, aj s úrokami.

Čert. Ja peniaze, ani úroky nepotrebujem.

Zlat. Alebo sa ti dajako odslúžim.

Čert. (ryhoce sa) Ty — a mne sa odslúžiš?

Zlat. Prečo nie? — V takej službe, kde svojej duši neublížim, a tebe dobre urobím.

Čert. Taká služba niet.

Zlat. Ja peniaze potrebujem, a dušu si nepredám, ale pítaj dačo inšie!

Čert. Podpíš svoju ženu.

Zlat. Tu nie.

Čert. Tak tú staršú dcéru.

Zlat. Ani staršú, ani mladšú, ani žiadnu dušu.

Čert. Ja za darmo neslúžim (odchádza)

Zlat. (volá za nim) Vráť sa Čerte, zjednáme sa.

Čert. (vráti sa) Čo slúbiš?

Zlat. Ja neznám vymyslet, ale ty vymysli.

Čert. (mihne plecom) Tak podpiš to, o čom doma nevieš!

Zlat. Čo by to bolo, o čom by ja nevedel? Azdaj poklad zakopaný, o ktorom ja neviem, alebo úroda na poľu, alebo iné šťastie? Nuž dobre, vezmi si to, ale moja duša slobodná?

Čert. Tvoju dušu nepítam, len to, o čom doma nevieš.

Zlat. No dobre, to ti dám, ale mi tolko bohatstva nanosíš, kolko budem žiadat až do mojej smrti.

Čert. Nanosím.

Zlat. No tak rušaj a dones mi poklady.

Čert. Drelej daj podpis, pane!

Zlat. Aký podpis?

Čert. Tu papier i pero, napíš vlastnou krvou, že mi oddávaš, o čom doma nevieš.

Zlat. Ale teraz o čom neviem?

Čert. Ano teraz.

Zlat. A bez podpisu nemôže byt.

Čert. Nemôže:

Zlat. Polož tam na pen i papier i pero. (čert položí, oddiali sa, Zlatomil nareže si malý prst nožíkom a krvou napíše podpis, potom oddá čertovi a rekne) Tu máš, a teraz konaj, čo som ti rozkiazal.

Čert. (skryje podpis) Vďačne. Čo rozkiažeš a kde doniest?

Zlat. Tam na ceste nach ma čaká vôz o štyroch koňoch, napakovaný dukátami a druhým továrom vlněnym a hodvabným.

Čert. Na skutku, Pane. (odbehne)

Zlat. (sám stojí zamyslený) Čo ja to podpisal? Veť len o všetkom viem doma, čo by na dač súco bolo, žena nie, deti nie, polo nie, dom nie, tak čo to môže byt. — Ale netráp sa milý Zlatomilu, nach sa on trápi, čo si vyjednal, len si poslúži. Teraz vyplatím dlužoby, pánom susedom závist gágory zatisne a mojí milí budú opatreni. Poďme teda domov. (odide)

Treti Výstup.

(Izba Zlatomilova, stoly prikrytie.)

Božena, Tekla, Olga. (dievčatá)

Božena. Tekluška moja drahá, pokladz sôleničky na stôl, znáš, že chlieb a sôl a voda sú znaky pohostinstva.

Tekla. (klade na stôl) Mamička, len tatika budú chybet pri krstinách.

Božena. Ach Bože môj, všetko smutno bez neho, aj krstiny smutné. Už som ho čakala před mesiacom, ako slúbil, že najďalej po osem mesiacoch sa vráti, a tu sa už aj deviaty ku koncu blíži, a o ňom ani chýru ani slýchu, len Bože ho uchovaj od nešťastia.

Olga. Mamička, tatika príjdú na krstiny, ale smutný.

Bož. Prečo to hovoríš, Olga?

Olga. Snívalo sa mi k ránu, že som videla tatušku, ako prišli na cifrovanom voze, o štyroch koňoch, a prinesli nám krásne šaty aj dukátov, ale boli smutný.

Tekla. Čo by tam smutný, veť sa tvoj sen nemusí vyplnit.

Olga. Mne sa každý vyplní.

Krstná mat nesie dieťa, Krstný otec, baba (vstúpia dnu)

Krstná mat. Pán Bôh požehnaj domu tomuto, odnesli sme pohana, priniesli sme kresťana, nach pán Bôh živí ponajprvé rodičov, matku prítomnu, a zdialeného Otca, i tohoto pokrsteného Synáčka.

Krstný otec. I ja môj vinš k tomu pripojujem, nach mu pán Bôh dá zrastu a zveľadku na duši a na tele, a po tejto časnosti večnú radosť v nebu.

Božena. (vezme dcéru na ruky) Ďakujem vám za tú kresťanskú službu a vinše prijímam.

Olga. Aha, akie kone! to tatika! (beží von)

Tekla. Otec idú, otec idú (von)

Všetci. Chvala pánu Bohu!

Zlatomil. (vedie Teklu a Olgu za ruke) Bože daj šťastie!

Všetci. Bože daj (vítajú ho)

Tekla. Tatika, čože mne doniesli?

Zlat. Vyberaj si dcéra moja, čo ti len srdce zažiada, máš na voze zo zlata, zo striebra, z vlny a z hodvabu, vyberaj si čo len chceš.

Olga. A kde tie kone kúpili?

Zlat. Kde som tie kone kúpil — hm! — to by dalo veľa rozprávat. Vítam pekne, pán kmotor, vítam pekne, pani kmotra, a kdeže moja ľúba žena?

Božena. (predstúpi) Mužik môj drahý, ťažko som ťa domov čakala, a nechodil si, bála som sa, že ťa nešťastie zachvátilo, ale chvála Pánu Bohu, zdravý si. Na, obzriže si syna, čo ti Pán Bôh od tehdy požehnal.

Zlat. (zadivený) Syna?

Bož. (ukázuje mu tvár decka) Áno Syna, prizri sa mu, že je celkom na tebä udaný, ako by ti z oka vypadnul, oči tvoje, obrvy tvoje, čelo tvoje, nos tvoj, briadka, líca, všetko opravdový Otec.

Zlat. (zalomí rukama) O Bože môj!

Bož. Nuž čože? Azdaj sa ti nepáči? Veď si si vše žiadal syna, len syna, nuž tu ho máš!

Zlat. (zalomí rukama) O Bože môj!

Bož. Či sa mu azdaj nepriznávaš? Ale pozri, sama tvár ti ukiaže, že je tvoj.

Zlat. Prečo si mi to nezjavila, keď som odchádzal?

Bož. Sama som nevedela! ani tehdy, keď sme ťa odprevádzaly, som ešte nevedela, a tomu len včera dva týdne deväť mesiacov minulo, ako si ty odišiel, a práve včera dva týdne sa narodil môj a tvoj dávno žiadaný synáčok. Za dva týdne sme s krstom čakali, a keď si nechodil, tak sme ho dnes pokrstili.

Zlat. (zalamuje rukama) Oh ja nešťastný Otec, ja nešťastný človek! Oh Syn môj, Syn môj. O tebe som ja nevedel, že ťa doma mám. (Čert sa zjaví za dvermi) Oj lacnou sa mi zdala byť tá kúpa, ale drahá je, predraháj!

(Čert sa zryhoce a zmizne. Všetci sa obzrú)

Zlat. Hah! vidíte ho? počuli ste ho, ako sa ryhoce?

Všětci. Kto, kto to? tu nikoho niet.

Zlat. On to, on, ryhoce sa mojmu nešťastiu! Oh vrác mi podpis, a ber všecko, nach zostanem chudobným, nach žobrákom, len podpis daj.

(Čert sa za dvermi zryhoce)

Zlat. Oh ja nešťastný nešťastník! Ja o tebe nevedel, syn môj drahý, že ťa doma mám, to moje nešťastie, to moje nešťastie.

Krstný otec. Ale čože vám je pán kmotor, uspokojte sa, vezmite si syna na ruky a tešte sa mu.

Zlat Na tieto ruky, tieto, — čo písať znajú, — podpisovať znajú! Oj nie, na tieto ruky ho nevezmem, to sú nehodné ruky, aby on spočíval na nich, — tá, tá ruka podpísala.

Krstný otec. Čo podpísala?

Zlat. Podpísala, áno podpísala, z tadialto podpísala (ukazuje na malý prst na ľavej ruke) táto dala, a tá podpísala. Nie, na tie ruky ho nevezmem. Ale dajte mi druhé ruky, abych svojho syna k srdcu privinúť mohol! (Čert sa vonku zryhoce) Aha! — slyšíte ho? to je on, to je on!

(Všetci sa obzerajú)

Krstný otec. Ale kto pán kmotor, veď tu nikoho niet?

Zlat. Počuli ste ho, ako sa ryhotal, to on, to on!

Krstný otec. Tu sa nikto neryhotal, to sa vám len tak marí, alebo v ušách hučí od dlúhej cesty, my sme nikoho nepočúli.

Zlat. Oh vy ste nepočúli, vy ste nepočúli, ale ja, ale ja!

Tekla. (k matke) Mamika, pán Otec sú chorý.

Olga. Vidíš Tekla, že sa môj sen vyplnil.

Zlat. Oh keby bol chorý, oh keby bol pomatený, aby to pravda nebola, ale beda mne, to je všetko pravda.

Krstná mat. Pán kmotor, bozkajte si toho synáčka, jeho nevinná tvár zaženie vám všetky zlé myšlienky.

Zlat. Áno, ono je nevinné. Akože ste ho krstit dali?

Krstná mat. Bohusvat!

Zlat. No to je dobre, lebo čo je Bohu svaté, to ten zlý obdržat nesmie. Poď môj zlatý syn Bohusvat (chce ist k nemu, ale zastane) Nie nie, na tieto ruky ťa nevezmem. Ale bez rúk ťa bozkám. Buď Bohu svatý! Bôh ťa opatruj, Bôh ťa sprovádzaj! Svatost tvoja nach odženie toho Zlého. Posvecujem ťa Bohu, jemu slúžit budeš, a tak spasenia dojdeš.

(opona spadne)

Druhý dej.

VÁBEC.

Prvý Výstup.

(krížne cesty, medzi skalinami)

Čert.

(oblečený v čiernych pantalónach, s červeným pásom, kamašne s preckami, červená vesta, šapôdle, frak, vysoký pinč, — s perom v pravej, papier v ľavej ruke)

Už sedemnáct rokov, ako som ten podpis vymohol, a predcaj som posial ani o krok ďalej, ako vtedy. Ten pozlátený Zlatomil zunoval zlato aj poklady, rád by bol chudobným, aby výminky podpisu z mojej strany zrušené boly. Ale sa toho nedožije. Čiernobogovi sluhovia verne zachovávajú svoje sluby. — Hm — len to jedno meno, len to jedno meno, čo my ani počút, ani vyslovit nemôžeme, to ho bráni, či vstáva, či líha, len sa tým menom zakrýva. Hrozné meno! — Tie jeho modlitby odháňajú ma na sto míl, na krížne cesty, na rozpadliny. A moji čierni tovarišove ma vysmievajú aj s mojim podpisom! — Hop, ale poshovenie. Dotial spúšťame vršu do Váhu, kým hlavátku zachytíme. Počkaj hlavatý Zlatomile, ulapím ťa aj s tvojím synom, ako sa volá? — Hm! — mne je podpísaný, a ja ho pojmenovat nesmiem. Nie, to neztrpím, dám mu druhé meno. Ako že ho budem menovat? Čertudan? to jeho pravé meno, ale to by ho odstrašilo! Tak nie, vymyslím mu krásne meno, čo ho vedľa pravdy do čierneho sveta povedie.

Svetorád, Svetapán, Laskomil, ej keby chcel rád vidiet svet, alebo panovat nad ním, alebo lásku milovat. Obkľúčil by ho najkrásnejšími vilami, Rusalkami, panenkami, dal by mu panovat mečom nad pol svetom. aby hodne, hodne krve vycedil, a kniežatom pekelným sa stal. — Pivoda, í to by dobré meno bolo, aby totiž nepil vodu, ale víno, špiritus, rozolku, absynth, likér, rum, arak, krampampulu! — Aj! pi môj drahý Pivoda, pi víno, pi pálenku, pi hodne, potom kochaj hodne, a tak ďalej, to pôjde potom po mojej vôlí. — Ale nechce pit — kochat nechce, — panovat nechce — (prechodí sa) — A predcaj mu meno musím dat, čo by sa i jemu páčilo, i mne poslúžilo. Azdaj Mudroslav! dobre, múdrost sa páči každému, a keď v múdrosti slávu hľadá, už je nemúdry, ergo budeš môj podpísanec Mudroslav.

Sedemnáct rokov! Vek mudrovania! Keď všetko nezvábi k čertovi, zvábi filozofia, ta naša filozofia! Ja celý filozof! Nohavice, frak, pinč! hop! ešte rukavičky, aby mi pazúry nevidel! — Ale jaké rukavičky? Švédska koža — to nie pre čerta. Anglická — tá sa hodí, ale ja ešte lepšú chcem; francúzka, i to dobrá, ale slabá, z tej hned vypáchne, čo je pod ňou. Nemecká, — to najlepšia, tú si vezmem, krem toho sa mi tá k šatám najlepšie hodí. — Tak — už som filozof. Ale z ktorej školy? Zámorský? to pravda bol prvý filozof na Dunaji, od neho sa učil Pythagoras a Gréci. Zámorský tento filozofiu vedel použit, že ho národ v Dácii za kráľa vyvolil a za boha držal! Ale Gréci o ňom zabudli, — lebo ti len svoje chválili. — Pláto — splátaný, — Aristoteles zodraný, — to už starodávne módy, Čert vše musí

nový byť, — jako Epikurus, ten múdry filozof, len že už aj toho meno do podozrenia prichádza. — Pridržal by sa pozdnejších, ale to mená smiešne, Kartáš či Kartes, Deskartes, Lokne, či Locke, v Humne či Hume, — to by ma vysmiali aj deti na ulici. — Kant? — toho nechcem. Fris to len kontrista jeho. Fichte dobrý, ale jednostranný, a kdo len jednou stranou ide, toho ľahko lapja. — Hegel? — ten ho ľahko hegne, jako mnohých hegnul, zvlášte ten jeho vernünftig! — to na náš mlyn! Aj Čert je vernünftig. Nie, Hegela nie! — A ktorého? — Najlepšie zostát v prostriedku, i z toho i z toho, budem eklektikus! to môj istotný pelech, z toho ma nik nevydúri. — Teda som filozof — eklektikus. — Filozofiou napadnem toho mojho podpísanca, a keď syna mám, mám aj Otca. Otec síce nemôže syna zapredat, ale áno sebä, ani syn otca, ale áno sebä, avšak skrze konkatenáciu príčin, — hľa ak to filozoficky zneje — Otec učinkuje na syna, syn na otca; syn padajúci zachytí Otca, a budú obidva moji. — No poďme-že k nemu! — Očakávajte ma skaliny, a kdo tadialto pôjde, len ho na zlú cestu uveďte, na tú širokú, nach víťazí panstvo z temnosti. (odíde)

Druhý Výstup.

Bohusvat, Zlatomil (šedivý, strápený, pri ňom sedí)
Tekla, Olga, Božena.

Bohusvat. Milý otče, povedzte mi, prečo ste tak zarmucený, že sa ničím potešit nedáte?

Božena. Jeho zármutok sa od tvojho narodzenia rozmáha.

Bohus. Od mojho narodzenia?

Bož. Áno, Bohusvat, vlastne len od tvojich krstín, ako ťa z krstu priniesli, práve vtedy prišiel z ďalekej cesty aj tvoj otec, priviezol mnoho bohatstva, ktoré až posial ztrovit neznáme, čo ho ak márnime, ale ak sme mu tebä ukiazali, hned sa ľaknul, blädnul, zúfal, a pomúteno hovoril o dajakom podpisovaniu a na svoje ruke sa hneval.

Tekla. Olgin sen sa na vlas vyplnil.

Olga. Dalby pán Bôh, aby sa náš dobrý otec obveselil.

Zlat. Nikdá, nikdá!

Bohusvat. Ale prečo, otec môj premilený, preč sa neznáte obveselit? Či ma v nenávisti máte, že som z vašej krve, a vaše meno nosím?

Božena. Ah to nie! Však si on vše žiadal syna mat, čoby rod a meno jeho zachoval.

Bohusvat. Alebo mňa azdaj za nehodného držíte svojim synom menovat, azdaj som nie dost poslušný, pilný, alebo snad na nič hodný? povedzte mi v čom chybný a polepším sa. Ako som pilnoval školy s pochvalou, tak aj za tím rozkazy vaše poslúchati chcem.

Božena. Ani to nie, milý Bohusvat. On je s tebou spokojný, on ťa chváli, miluje, ale čím si poriadnejší, hodnejší, tím jeho zármutok priberá.

Bohusvat. Azdaj Vás otče drahý, svedomie páli za dajaký zlý skutok? — — — Ale dúverujte Bohu, Otec môj, vyznajte, čo vás tlačí, a Bôh milostivý dá vám odpuštenie i pokoj.

Zlatomil. Nie to, syn môj.

Božena. Ah, jeho zlý skutok nepáli, ef on

od predku býval nábožný, spravedlivý, trpelivý, nie žeby zlý skutok spáchal.

Tekla } (hládkajú ho, hovoriac) Ach, Otecko náš dobrý.
Olga }

Bohusvat. Tak má tvrdé tajemstvo, a to musíme vyzkúmat, jináč pomoce niet. (k Otcovi) Drahý Otče, čo máte na srdcu, povedzte mi, či je dobré, či je zlé, len vyjavte, budeme spôsoby hľadat, váš nepokoj odstránit.

Zlatomil. Všetko darmo.

Bohusvat. Akby darmo? Na svete nič nemožného. K čomu sa človek s pomocou Boha prichytí, to všetko vykoná.

Zlatomil. hm, hm, toto nie.

Bohusvat. Otec, otec, ak môžete také slovo povedat, že toto nie, veď s pomocou Boha vrchy prenesiem, morá vysuším, slunko, mesiac vyhasím a hviezdy z modriny nebeskej natrhám, ba stúpim aj do priepasti pekelnej a Satana zkormútím, — všetko s pomocou Boha.

Zlatomil. Priepast, priepasť!

Bohusvat. Áno i tú priepast prebrodím, bo kto verí v Boha, ten aj z pekelnej prepasti vymožen bude.

Zlatomil. Myslíš Synku?

Bohusvat. Nie len myslím, ale aj vykonám, len mi oznámte, čo vám na srdcu leží.

Zlatomil. (prostejšie si sadne) No, poslyš Synak, poslyš milá Boženo, poslyšte milé dcéry, čo od 17 rokov, ako žeravý uhel na srdcu nosím, to vám teraz vyjavím. Robte vy, čo za dobré uznáte, a jestli možná rata, ratujte. (utiera si tvár) — Pred sedemnáct rokami vracal som sa z cesty bez groša, chudobný,

ošarpaný, a myslel som na vás opuštené a na dlužobu velku u Žida. Lebo som na ceste bol ochorel, a zvyšok mi čudáci zbojníci odobrali. Bál som sa domov prísť, že ma Žid dá ekskvovat, a ja na posmech z domu i s vámi vynst musím. Bolo mi do zúfania. Prišiel ko mne Čert a sľúbil mi pomoc, keď podpíšem to, o čom doma neviem. Ja o tebe, Syn môj ľúbezný, nevedel, ani že sa narodit máš, bo som už tri čtvrte roka bol na ceste, ani že si sa nanarodil, podpísal som teda tebä za t bohatstvo, ktoré vidíš nä nás, ktorému ani konca kraja nevidíme. (ukonaný ľahne).

Bohusvat. Tak je to príčina vášho zármutku?

Božena. To je ten podpis?

Zlatomil. (sadne si) To! z ľavej z malého prsta som krev nacedil a pravou podpísal, a podpísal to, o čom doma nevedel. Ja nešťastný.

Tekla } Neborák, Otec dobrý!
Olga }

Zlatomil. (stáva) Odpusť, odpusť, syn môj, srdce moje, duša moja, jediný poklad môj! Odpusť, že som ťa tomu zlochovi čiernému podpísal, Oh! radšej bych sebä samého bol podpísal.

Božena. Aha ty nešťastník, syna, syna si podpísal? Nie nie, to nemôže stát, ty si len svoju čiastku môžeš podpísat, ale moju nie. Ten podpis nestojí, — šak nie, syn môj zlatý, jedinký, ja si tebä nedám.

Bohusvat. Keď je táto príčina vášho zármutku, drahý Otec, tak sa nesmúťte, ja verím v Boha, že ma zachráni a posvätí sebe, jako som mu pri krste menom posvatený. Bôh je všemohúci, moc jeho

presahuje aj peklo, v mene a s pomocou jeho pôjdem ja pre ten podpis do pekla.

Božena. Pre pána Boha, dieťa, čo to hovoríš ty do pekla, k tým čertom jezerným? Ani na krok ja ta nepustím, ten podpis nezatracuje tebä, ale Otca, nach Otec bude tomu v moci, komu sa podpísal, ale ty zostaneš boží a môj.

Bohusvat. Ani môj dobrý Otec nebude tomu v moci, komu sa, ani ja, komu ma podpísal, ale aby ste sa uspokojili, drahý Otče, tajdem ja pre ten podpis a donesiem vám ho, aby ste ho vlastnou rukou roztrhali, a tak sa uspokojili.

Božena. To nemožná vec, ty nemôžeš tajst, veď si ty ešte mladý, nezkušený, ani si sveta nezažil, a už by si zahynút mal a s peklom sa za pasy pustil, ani cestu neznáš, upadneš medzi lotrov, čo ťa zabijú, — nejdi, ach nejdi, syn môj.

Bohusvat. Mamko lúba, ja musím ist!

Božena. Ale nejdi, veď sa tomu dá iným zpôsobom pomôct.

Bohusvat. Akým?

Božena. Pôjdem ja k tej strige Ježibabe, čo na Babejgore pod skalinou býva, a tú poprosím, tá mi dá radu, že ťa, syn môj, ochráním.

Bohusvat. Striga, Ježibaba, to sú nájomníci Čertovi. A s Čertom sa do jednačky nepúšťaj, on vše vyhrá. Posial som len ja podpísaný, potom by vyklamal od vás, aby ste aj dcéry, aj sebä podpísaly. Nie! mamičko zlatá, nie, rovná cesta najlepšia býva, ač je aj kluzká, príkra a skalnastá, ale pán Bôh i tam s námi, on ochráni nás.

Božena. Ach ja nešťastná mať, nač som ťa porodila, aby ťa otec prvej lež ťa videl, už predal. O nešťastný syn, nešťastnejší otec, nešťastná matka, nešťastná celá rodina.

Bohusvat. Milý otče, prvej lež sa pustím na cestu, prosím vás, dajte mi otcovské požehnanie. (kľakne pred Zlatomilom)

Zlatomil. Ja tebe požehnanie? Oh syn môj zlatý, vďačne bych ti dal otcovské požehnanie, ale sa bojím, že z mojích úst ani dobré slovo dobrým byť nemôže. Či z jednoho pramena i sladká i kyslá voda vyviera? Či tieto usta, čo ťa zapredaly, prvej lež o tebe znaly, budú v stave ti dat svaté požehnanie? Či táto ruka, čo krev cedila do pera, a táto, čo podpísala tim perom, hodná je, aby skrze ňú požehnanie na tebä vstúpilo?

Bohusvat. Milý otče. Z jednoho pramena nevychádzajú sladká i kyslá voda. Ale ústa ľudské sú taká dvojnatá studnica, hned preklínajú, hned požehnávajú. A ruka ľudská tak je v rozerve so sebou, že dnes bije, zajtra požehnáva. Váš predaj, váš podpis bol len neopatrný, ale nie zo zlého úmysla. Vy ste chceli Čerta prelstit a on prelstil vás, na dosvedčenia toho, že zo zlého nikdy dobré nepošlo ani nebude a že človek skrze zlé ani dobré brati nemá. — Pre mňa sú vaše usta a slova tak svaté, a vaša ruka tak čistá, jakoby ste ma neboli podpísali. Vaše požehnanie bude mi závdavkom bezpečnosti na ceste i v nebezpečenstvách, bude mi podkladom božieho požehnania. Preto prosím vás otče, požehnajte ma.

Zlatomil. Ja tvoj nevedomý zradca, ktorý si mi zorenička života, ja ťa požehnávam požehnaním,

ktoré mám. Sám Hospodin ťa sprovádzaj, kam kolvek pôjdeš, pomedzi ľudí, pomedzi potvory, po horách, po dolách, po starých výmolách. Anjeli Hospodinovi ostríhajte ťa, stupaj smelo, nikomu never, len pánu Bohu, on ťa vychváť z pazúrov pekelných, a pomáhaj ti vyrvat podpis krvavý. Ja ťa budem bolastne očakávat, modlitba moja bude ťa predchádzat i nasledovat, Bože zachovaj ťa od hriecha, od nepravosti, a dovedz ťa šťastne do mojho náručia s Bohom!

(odídu všetci, premení sa scéna)

Treti Výstup.

(Háj, pred nim líška a krížne cesty.)

Čert. Kdeže ustávajú mladý pán?

Bohusvat. Ja som nie mladý pan, ja som Bohusvat, ani mne neonikajú, ale tykajú, a po slovensky len starším zaslúžilým vykajú.

Čert. (pokašle) Tak sa vy pane hneváte na cudzinské onikanie! to krásna ctnost u vás, ale terajšieho veku človek nevyhoveje. Keď vykám, hnevajú sa mnozí, že či jich azdaj za pospolitých sprostákov pokladám, keď zas onikám, hnevajú sa iní, že je to nie národnia slovenská obyčaj. Odpustite prosím, že som sa proti vašim obyčajom prehrešil, a keď sa smiem opýtat, kdeže ustávate?

Bohusvat. Na ďaleků cestu.

Čert. A meno tej cesty inému neslobodno znat?

Bohusvat. Aj áno, slobodno!

Čert. Tak kdeže idete?

Bohusvat. Do pekla!

Čert. Čo? (prekvapený)

Bohusvat. Do pekla!

Čert. Do jakého pekla?

Bohusvat. Do toho jezerného pekla na Sitno, kde čerti so svojim kniežatom bývajú.

Čert. Ale vy? taký mladý! a za živa? (pre sebă) kebysi radšej po smrti ta chcel príjst.

Bohusvat. Áno ja taký mladý idem za živa do pekla, aby som po smrti aj s mojim otcom do neba prišiel.

Čert. (pre sebă) už ja znám, prečo ta ideš, ale ho budem odhovárat (k Bohusvatovi) A čože vás pohlo, tento krásny svet zanahat, mladý vek i radost opustit, a do pekla sa pobrat?

Bohusvat. Idem pre podpis.

Čert. (kašle) Aký podpis?

Bohusvat. Môj otec ma podpísal čertovi skorej ako vedel, že som sa narodil, keď podpísal to, o čom doma nevie. O mne nevedel, tak ma podpísal.

Čert. A vy ten podpis chcete nazpak?

Boh. Áno ten.

Čert. To ťažko pôjde.

Bohusvat. Ja ťažké veci chcem premáhat.

Čert. A či sa tých čertov nebojíte?

Bohusvat. Kým čistým srdcom verím v Boha Otca Syna i Ducha Svatého (Čert poŕád kašle, a nohama prestupuje), dotial sa ani Čerta, ani pekla nebojím.

Čert. (kašlúc) A keď vás do pekla nevpustia?

Bohusvat. Musia.

Čert. A čím jich primusíte?

Bohusvat. Modlitbou!

Čert (kašle, pre sebă) Toto je zle pre mňa, musím ho prehovárat, aby nešiel, alebo mu dajako prekazit. (K Bohusvatovi) A či vy znáte kde je peklo?

Bohusvat. To ja neznám, ale mi ľudia povedia, a keď ľudia nebudú vedieť, privedie ma pán Bôh na dobrú cestu!

Čert. Tá smelosť sa mi u vás páči, tak mladý a do pekla sa vybrať! (pre seba) kolko mladších ešte, ale inou cestou idú do pekla. (k Bohusvatovi) Tolkú rozvahu a múdrosť som ešte nevidel pri mladom človekovi, škoda že vás nepozvali po múdrosti Mudroslavom, lebo vy múdrosť a múdrosť vás oslávi. A čože si na zemi vzácnejšieho žiadať máme, ako múdrosť? Či ste sa vy učil filozofiu, pane Mudroslav?

Bohusvat. Ja som nie Mudroslav, ale Bohusvat.

Čert. Čo by tam také novoreké mená, ja vás len Mudroslavom menovať budem.

Bohusvat. Ale ja nechcem byť Mudroslavom, ani múdrym po svetu, ale po Bohu, ja chcem byť statočný človek a moje meno Bohusvat.

Čert. (kašle) Ach keď sa ja to naučiť nemôžem, nach len bude Mudroslav. Či ste prosím chodili do školy?

Bohusvat. Chodil.

Čert. Akých že ste mali Professorov?

Bohusvat. Ludských.

Čert. (usmieva sa) Ako to prosím mám rozumeť? ľudských? znám že len ľudia boli, ti professorovia.

Bohusvat. To oni znajú najlepšie, či ľudia boli či nie, ale ja to znám o nich, že múdrosť len ľúdskú učili, a nie božskú.

Čert. A čomu že vás učili.

Bohusvat. Všeličomu, učenie by obstálo, ale životom svojim refutovali svoje nauky. Tak jedon z

nich podobal sa horárovi, čo všetky stromy hubí, len Brezinu seje. Jeho slova sme brali za zlato, ale život jeho bolo blato, lebo iné zamlčiac, len to pripomeniem, že bol neverný svojmu národu, ba prenasledoval nás, že sme materinský jazyk svoj jemu podobne zapriet nechceli. My sme si tak mysleli, že nás vo všetkom len mámi, lebo kto môže svoj národ zapredat, zradit, opustit, ten môže aj pravdu, mrav, nevinu, ba samého Boha zapret, zatajit.

Čert. To je ten, čo ho Wunderman nazvali!

Bohusvat. Ten. A druhý mal výrečnost znamenitú a stúdia najkrajšie, ale na tvári ukazoval, aby sme mu neverili, čo vraví. Tak kedy kolvek zpomenul pána Boha, za každým vzdychnul, kolier si potiahnul a zaplul na zem. Či ho poznáte?

Čert. Aj poznám, to z našej kompánii, učená hlava!

Bohusvat. Áno učená, ale som vyzkúmat nemohol jeho vieru.

Čert. Jeho viera krásna, ale len pre vzdelaných. Tak na príklad on neverí, že jesto peklo.

Bohusvat. No keby prišiel so mnou, ja by ho presvedčil, že jesto!

Čert. A kdeže je?

Bohusvat. To ja neviem, ale pán Bôh vie, kde zatratil čertov, aj čerti vedia, kde sú zatraceni.

Čert. (kašle) Vy ste orthodoks. Ale terajšia filozofia dokiazala, že človek len to verit má, čo rozumom pochopí, a čo rozum nepochopí, to je nepravda, to sú len pletky a výmysly kňazov.

Bohusvat. Tak vravia ti, čo neveria v Boha, ti nechápajú peklo, a tak nemôžu pochopit ani nebo,

ani slávu božú; ale ja verím, že jesto Bôh živý na nebu (udrihne klobuk) ktorý odplatí dobrým dobré a zlým zlé, a tak musí byt nebo pre dobrých a peklo pre zlých. A ja idem do toho pekla pre môj podpis.

Čert. (kašle, pre sebä) Toto je hrozný človek, musím ho z inej strany chytat. (k Bohusvatovi) Ale ja nemôžem pochopit, že vy tomu podpisu veríte, však otec syna podpísat nemôže, a čoby aj podpísal, to len dajaký žart bude, veď Plank dokiazal, že ani čertov niet. Akože sa mohol váš otec podpísat?

Bohusvat. Plank sebä tak mámil, ako iných, že čert jesto, dokazuje môj otec, čo ma čertovi podpísal a teraz bez konca je zármucený a potešit sa nedá.

Čert. To bude len duševná choroba.

Bohusvat. Áno duševná, bo dušu trápi, a liek jediný proti nej od Čerta podpis vymôct, a či vy veríte pane, že čert jesto?

Čert. I verím, i neverím.

Bohusvat. To vy akurátne tak odpovedáte, ako naši professorovia. No len ďalej.

Čert. Verím, na kolko to ľudia menujú, neverím nakolko (kašle) ani jednu osobu preukiazat neznajú.

Bohusvat. Šťastný, kdo čerta poznat nemusel, ale ja sa musím s nim pasovat.

Čert. Tvrdé pasy?

Bohusvat. Čo aj tvrdé, ale ja podniknem s pomocou Boha!

Čert. Prosím (kašle) — jakého že vy filozofa nasledujete.

Bohusvat. Žiadneho, ja len Krysta nasledujem.

Čert. (kašle, až sa drhne) Tak vy celkom zatracujete filozofiu?

Bohusvat. Nezatracujem, ale jej to nepripisujem, čo nemá! Filozofia je tuoňa pravdy, obraz ohraničený a predcaj bez konca, ona je chládok pred úpekom svetla božieho, kde si od bójov oddychujeme, nie aby sme novú silu nabrali, bo chládok to nedá, ale sa uchránili pred strovením od úpeku života!

Čert. Zmúteno hovoríte, čo ja nerozumiem! A či sa vám nepáči veda alebo krásouma? Mohol by ste krásne skladat zpevy, ako Lumír čo pohýnal Velehrad, moholby ste zpievat slávu viťazov slovenských, Rostislava, Svatopluka, Matúša trenčianského, alebo spisovat historiu, jaké zásluhy ma národ slovenský o spoločnú vlasť!

Bohusvat. Nach iní zpievajú a spisujú, ja budem radšej slávne veci robit.

Čert. I to pekne. Tak by ste mohol práva študovat, a na rákoši porážajúcim hlasom rokovat o blahých zákonoch národa, ku spravedlivosti pomáhat ukrivdenému, a pri jasnom trúne kráľovskom jako radca, jako minister millionom sladké dni pripravovat.

Bohusvat. Tak vraví naše národnie porekadlo, aby človek najskorej pred svojím domom zametal, a tak susedovi šiel zametat. Mne treba najskôr dušu vymôct z podpisu, a Otcovi pokoj urobit zármucenému. Nie menšia práca, jednu, ako tisící duší šťastnou urobit! Nach iní rokujú, nach rozkazujú, ja budem konat moju povinnost!

Čert. Chápem už vášho orlolety ducha. Čo jiným ťažkost, to pre vás len hračka. Mysel hlboká všepreníkajúca krášli kvetavý veniec vaších ctností. Staňte medzi nás. čo ku blahu ľudstva svatej zkumáme pravdy pôvod, základ, zjavy na svete, a tých prabyt-

ností podstaty, diela, pomery. A z toho všetkého mravy, osvetu, spravedlnost vytáčame pre ľudstvo. Staňte medzi nás, myseľ vaša tú pravdu jistotne vyzkúma, a tím spasíte národy, bránu blaženstva millionom otvoríte, a sám večitej na vďak pamiatky v historii sveta ligotat sa budete, jako slunce múdrosti, učenosti a slávy.

Bohusvat. Neznám, kto ste vy, ani vašich spolumudrcov, — ale divná vec, že hľadáte, čo dávno na bielom dni svieti, — pravdu božú, tú devicu nebeskú, čo každému Adama potomkovi hned od narodenia v srdci, v svedomí kraľuje, len slova a hlas jej poslúchat a nesledovat treba, a blaženost hotová.

Čert. Hm — ale to ťažká vec vyslovit.

Bohusvat. Ťažká? — Však je dávno vyslovená: Miluj pána Boha z celej duše, a bližnieho, jako sebä samého, — to je všetka múdrost.

Čert. Pri takéj mudrosti zostanete bez slávy, bez mena, bez pamiatky!

Bohusvat. Moja sláva je u Boha, a moje meno dost velkú pamiatku bude mat, čo aj ľudia ho nezpomnú, keď ho len Všemohúci pán Bôh v pamäti bude mat.

Čert. (kašle) Porúčám sa, moja cesta ide na ľavo — do videnia (odide)

Bohusvat. (sám) Divný filozof, všetko tají, a božie meno nechce zpomenút, — a za každým kašle, keď svaté meno počuje! Bože zachovaj ma verného slovu tvojmu, až do smrti! — A teraz stupajte nožky moje ďalej, — ďaleká cesta má — ale nebude „márné volání“, verím verím v Pána Boha. No ale ktorou že sa cestou pustit, na pravo po skalách, po-

medzi trnia a bodliaky, po zlomgrgoch a priepadiskách, pomedzi pelechy divých zverov? — či na ľavo cestou ubitou? — Poznať, že na ľavo viacej chodia! — Ja síce idem do pekla, ale nie pekelnou cestou, cesta moja musí nebom zprevádzaná byť, aby z pekla podpis doniesol a do neba prišiel! — Stupaj tedy na pravo! — Ja pravdu hľadám, pravá cesta musí istotne ku pravde viesť, a keď hrúzy a návaly prijdú na mňa, neboj sa, — nič ti nezpravia, kto v Boha verí, tomu neuškodia ani divé zvery! (odíde na pravo)

Štvrtý Výstup.

(Krčma, prijdu Cigáni s hudbou a cimbalom, posadajú do kúta a hrajú, za nimi vystúpia tancujúci verbunkoši dvanácti husári, v prostriedku kaprál, každý fľašku v ruke tancujú a zpievajú)

To je život, to je svet,
To sú chlapci, jako kvet! (tlapkajú rukama do taktu, krčmár vysluhuje, mládenci sa na dverech dívajú, na stole čákov a sklenice vínom plné)

Kaprál. (zpieva) Sem sa chlapci do kola
Husárom dobrá vôľa,
Dajú koňa i šaty,
I klobúčok pernatý,
Na klobúku pantličku,
A ku boku šabličku,
K tomu ješte karabín,
Už ťa milá zochabím. hip! hop!

Cert. (jako filozof vstúpi dnu, klania sa) slúžebník, slúžebník, (sadne k stolu)

Kaprál. Sem sa pane Čiernokňažník medzi nás, otraste ten prach múdrosti a budzte husárom.

Čert. Učený človek, jako ja, nesúci za husára, skorej z husára budem ja, ako zo mňa husár.

Kaprál. To by čert rozumel, čo vravíte. Z husára statočného nebude Čiernokňažník, čo by v knihách sedel, a na drakoch lietal. Husárovi len kôň miláčok, a šablička verná žena. Napíte sa.

Čert. Ďakujem. Prosím, pán kaprál, či prijdú ti páni?

Kaprál. Len z tolko, že sú nie tu. (stúpi medzi verbunkošov)

Čert. Keď ho filozofia nechytila, chytí ho ctižiadosť. Dám ho tu za kráľa vyvolit, tak len odstúpi od ťažkej cesty do pekla.

Kapitán. (vstúpi dnu) Áči more! (cigáni prestanú hrat, husári pozdravujú kapitána a kaprál predstúpi pred neho) Kaprál, každému chlapovi po holbe vína a tajdite hore dolu ulicami verbujúc. Pozor! V pravo v bok! Rušaj! (verbunk odíde, cigáni za ním hrajú, kapitán a ľud odíde)

Čert. (samotný) Divný ten môj podpísanec! Mudroslavom nechcel byt, na filozofiu a slávu mena učeného nedal nič. Pochybovat tiež nechcel, o Pochyba, Pochyba, len teraz si ma zklamala. — Čo mám robit? (dupne nohou) — hm — (prechodiac myslí) — Čo zvádza človeka? — pýcha múdrosti! — na to sa nedal lapit. — Druhá ctižiadosť, panovitosť — hm — to podpísanča moje nechce žiadnej chvály ani panovania. No ale probujme dačo hodne mu ponúknut! Dobre! Dám ho zvolit za kráľa. Azdaj ho blesk trónu a koruny zvábi. Práve teráz z krajiny tejto vyhnali kráľa a druhého si volit chcejú, a sem sa majú zíst najprednejši na poradu. Dám jim mojho Mudroslava vyvolit!

[redacted]

ľud. — Jakéže mu teda meno dám? — Svetobor? to pekné meno! Ale on nechce bojit, bárby boril, búral, rúcal všetko! — Pravobran? čo bude právo bránit? to zase ja nechcem. On nach svetom vládne, svet celý podmaní, potlačí a panuje nad nim. Nach bude Svetovlad! — Akože ho odporúčat? Musím sa preobliect za súsedného kráľa a s celým zástupom prist. Ale tie rožky, tie rožky musím vencami poprikrývat (odíde)

Piaty Výstup.

Traja Velmoži, potom Čert a Krčmárka.

Prvý Velmož. Pánove, kráľa sme šťastne vyhnali, ale koho teraz na jeho miesto?

Druhý Velmož. Krajina bez spravy nemôže byt.

Prvý Velmož. Tak je, a ľud kričí, larmuje, aby sme volili nového kráľa.

Tretí Velmož. Všeobecné blaho žiada, aby sa čim skorej volba diala, aby snad ľud obanujúc, nepokoril sa starému panovníkovi.

Druhý Velmož. To by bola smrť naša.

Prvý Velmož. Ale komu ponúknuť korunu?

Druhý Velmož. Stránkam a rozervám ani času ku zrastu nedajme, nevoliac z domácich, ponúknime niektorému zo súsednych kráľov korunu.

Prvý Velmož. Dobre. Čo Vy na to pane?

Treti Velmož. Pristávam.

Prvý } Velmož. Dobre, dobre.
Druhý }

Krčmárka. (vstúpi) Páni Velkomožní, kráľ z Achantu ide s celým dvorom, a u mňa zastaví sa.

Prvý Velmož. Čo vravíte?

Krčmárka. To vravím, že kráľ z

Achantu ide cestou s celým dvorom, a tu je štácia od hranici. Tak páni Velkomožní, aby nehľadeli len tak zpol pleca na úbohú krčmárku, u mňa sa aj kráľ staví. (von)

Tretí Velmož. To velké šťastie pre nás, hned mu prednesme úmysel náš, a keď prisľúbi, tim ľahšie u ľudu vykonáme, keď je sám kráľ tu, môže hned trún zaujat.

(slyšet trúbit general marš.)

Čert. (vstúpi, jako kráľ z Achantu, rožky si vencom zakrývajúc, za nim dvaja zbrojnoši.) Dobrý den, Pánove.

Prvý Velmož. Vaša Jasnost, kráľ z Achantu slávny a mocný, ráčte preslyšat moju poníženú reč, ktorú menom Velmožov krajiny tejto, a menom celej krajiny prerečiem. Ráčite znat zmatky v krajine našej. Trún i koruna je prázdna. A my jednomyslne chceme Vašu Jasnost za svojho kráľa.

Čert. Milí Velmožovia! Vaše slová ma prekvapujú a dôvera mi radost pôsobí. Ale ja som už starý pre tolké bremeno, dve krajiny zpravovat. Vám treba mladý, rezký kráľ, čo Vás aj do bója povedie a meno Vášho národa oslávi a takého vám ja chcem odporúčat, mládenca, ktorého i ja, jako bezdetný za nástupca svojho vymenovat chcem. Ten práve teraz cestuje cez vašu krajinu pod vymysleným menom, ale vlastne sa menuje Svetovlad, a hned prijde sem na hospodu.

Tretí Velmoz. Ak vaša Jasnost nepríjme korunu, tak my prijmeme Vašu radu a Svetovlada, jako Vášho nástupca vyvolíme.

(Bohusvat vstupuje)

Čert. Hľa, práve dnu ide.

Bohusvat. Božc daj šťastie pánovc. (Čert kašle)

Velmoži. Bože daj!

Druhý Velmož. Nám neznámy a predcaj známy pane, slávny mládenče, skorej, ako sem prišiel si, predbehla povesť na brkách vetra o tvojej sláve k nám, jako žiare ranajšie predzvestujú blesk a moc slunka, kráľa oblohy. Ale povesť je len tien, a tien lhárom pravdy. Tvoj pohľad, tvoja postava zvestujú nám, že si ty k velkým vecíam stvorený a súci nad jinými panovat. Vitaj tedy v našej krajine, požehnaná hodina, v ktorú si k nám vkročil, my sa tebe koríme, a za kráľa svojho ťa volíme.

Bohusvst. To je právda, že som k velkým veciam stvorený, pasovat sa s peklom a nájomnikami jeho. A práve preto kým peklo a diabla nepremôžem, jinú povinnost na sebä nevezmem, ani kráľovstvo vaše!

Prvý Velmož. Azdaj myslíš, slávny mládenče, že to len žiadost naša a nie celého ľudu, aj poďme a doveďme ľud sem (Velmoži odídu)

Čert. (k Bohusvatovi) Prijmite vinš môj, slávny mládenče, ku tak neslýchanému šťastiu. Vítam vás, ako brata a spolupanovníka, priatelstvo a vzájomnú pomoc ponúkajúc, aby naše krajiny v blahom míru a jednosti zkvétaly, vaša tunajšia, a moja susedná Achantská. A že ja žiadných deti nemám, a od mojej vôli očakáva ľud vymenovanie nástupca, preto vás, samú krásu, zmužilost a šlechetnost, chcem za syna a dediča prijat. Podajte mi ruku na znak priatelstva. (podává ruku)

Bohusvat. (ruku nepodá) Teší ma slávny králu z Achantu, vás vidiet, ale jako som poklonu a moc mi núkanú od velmožov neprijal, tak ani od vás

nástupníctvo neprijímam, za dôveru sa slušne poďakujúc.

Čert. To nemožné, svehlavý mládenče, to nemožné, by ste odeprel! Alebo azdaj za žart berete moje slova, aj prisahám na slunko, mesiac, a zem ktorú nohami tlačím, na môj život, moju česť, na na všetky poklady zeme, že pravdu hovorím, a to môj pevný úmysel.

Šiesty Výstup.

Predešlí. Traja Velmoži, pozdejši Starec (Tam vonku hudba, bubny, strelba, ľud volá: sláva nášmu královi Svetovládovi)

Prvý Velmož. Jako vlny morské, valia sa zástupy ľudstva, sám hlas jich slyšíte, slávny panovníče náš vyvolený. Nieto jednej duše v celom kráľovstve, ktorá by vás nechcela, vás neprosila: buďte naším kráľom, naplňte žiadosti, nádeje naše, voďte na pole bojovnej slávy, alebo k palmám pokoja, všadial za vami pôjdeme, vás poslúchat budeme, za vás krev svoju vycedíme, a keď chcete, celý svet podmaníme, aby ste vladáril nad nim, jako prvý král na svete, nepremožený Svetovlad, prijmite korunu (kľakne pred nim, podávajúc mu korunu, ľud z vonku volá: Sláva, ať žije Svetovlad!)

Bohusvat. Slávne Vyslanstvo! Nezaslúženú korunu, čo jako vábivá a stkvelých klenótov plná je, prijat nemôžem, staňte hore a preslyšte moju výmluvu (velmož stane) — Pokial som v dome otcovskom rostnul a po školách chodil, horelo srdce moje za slávou a bohatstvom. Víťazstva krvavé, vence vavrínové, hlučné triumfy a národov poklona ligotali sa v dúhových farbách na obzore nádej mojich, tehdy bych

sa bol za šťastného pokladal, korunu túto z ruky vašej prijat a na hlavu svoju položit. Ale teraz ťažší, trpkejši úkon mi je naložen, slyšte ho národy!

Velmoži. Slyšme! (ľud z venka: slyšme, slyšme!)

Bohusvat. Otec môj v krajine Slávii bývajúci menuje sa Zlatomil, mňa svojho syna krstil Bohusvatom a nie, jako vy chcete, Svetovládom. Ale ješte pred krstom potkalo nešťastie i mňa i mojho Otca. V pokušaňú diabelskom podpísal ma Otec Čertovi vlastnou krvou! (ľud volá: slyšme, slyšme!) Otec môj z ďalekej cesty sa vracajúc v biede, olúpený, podpísal Čertovi to, o čom doma nevie. O mne nevedel, že som sa mu narodil, a tak mňa syna svojho podpísal. Od tých čias v bohatstve a rozkošiach nemá pokoja, ale v zúfalstve hynie a trápi sa. Zbavit ho zúfalstva, vybral som sa, moji milí, do pekla pre ten podpis, abych čerta premohol a podpis odňal. — Teraz som na ceste — a Vy mi korunu ponúkáte! — (pauza ticho) — Nemôžem teda korunu túto prijat, dajte ju hodnejšiemu. A mne radšej ukiažte cestu, ktorá vedie k bránam pekelným.

(Ľud volá: neznáme!)

Jedon Starec. (z ľudu vystúpi) Podivný mládenče! Velký úkon na sebä berieš. Nach ti bude pán Bôh na pomoci. Z nás ani jedon pri tých bránach nebol, ale povesť stará, jako tie hory dávna, vypravuje, že k pekelným bránam cesta vedie dolu k juhu, cez velkú pustatinu, kde velký zbojník Mataj z ľudských hláv palotu stavia. Tuto pustatinu prejst musíš a bojovat s tým Matajom, ale kdeže tvoja mladost proti jeho ukrutnej sile. Zostaň radšej s námi a kraľuj nad námi, a my sa všetci za tebä, i za tvojho

Otca modlit budeme, nejdi istej smrti v ústretia.

(Ľud volá: nejdi, nejdi)

Bohusvat. Ďakujem ti, veľazkúsený Starče, za povesť sdelenú a za radu dobrú. Bója sa nebojím, keď mi pán Bôh pomôže, tak zvíťazím, jako pevne verím, že ani voda, ani divá zver, ani divejší človek neublíži mne, ktorý s pomocou božou putujem. Bôh vás požehnaj a modlite sa za mňa, modlitba vaša ma posilní na ceste, v bóji, víťazstve. (odchádza, ľud volá: Sláva mu! Velmoži i ľud odchádza)

Čert. (sám, pokašľáva) Tak som zas prehral, ani pochyba ani ctižiadost ho nezvábi. — Nezúfaj — ešte jesto zpôsob, ktorému ani mládenec, ani muž, ani starec neujde. A to bude: láska. Krajšie nad krásnejšie dievča k nemu pošlem, že sa mu oči rozlejú, srdce upeče, a stoj čo stoj, v láske zahynie. A keď by aj z toho vyviaznul, tak ho Mataj zabije a pre podpis nepustí. — (pokašle) Čuri a Muri (k svojim zbrojnošom) oblečiete sa za vážne matróny, znáte? (zbrojnoši odpovedia: (Ahal) i ja sa tak oblečiem, a rozchýrime jeho krásu pred paničkami, že sa drelej do neho zalúbia, nežli ho uvidia. Rozumiete? (zbrojnoši pokývajú, on si vence a rožky napravuje) No teraz stupaj!

(odídu)

Siedmy Výstup.

(Izba kráľovej dcery, kvety, kužel pozlátená, stolík k šitiu)

Jelena (kňahynina komorna upratuje po izbe, pozdejšie) Trulo a Miláda.

Jelena. Našej kňahne sa každú noc sníva o mládencovi. Za včasu! ešte len 15 rokov má, na šestnácty a už o mládencoch sní! Keby to ja, čo mi už

od Mateja na devetnácty rok ide. Mne by sa už nedivili, ale takej mladej, ako naša kňahna. A čert nespí. — Ozaj, čože sa jej snívalo? — Ona mne všetko vyrozprávia, — že vraj pletla venčok z nezábudkov pri potôčku, a druhou stranou šiel pustovník mladý, jako dnešný puk na ruži, sivé oči, rusie vlasy, čelo nevinné, ako polročného dieťata, — no veď ho náš Trulo má to čelo, samá vráska, samý fígel! — a že mal líčka červené, jako zralá čerešňa! — A že sa na ňu obzrel a chcel hovorit, ale sa v tom prebudila. — Šťastná kňahina, keď sa jej tak sníva. Mne sa jinak sníva. Mňa naháňajú a ja utekám a kričím, tak že ma často aj na ulicu počujú. — (utiera stolce) Šťastná kňahina, už ona len dostane muža, a mne kdo zná, či sa dôjde, aj to len kasnár, pisár alebo výsluha kráľova! — Ach prečo sme nie všetky kňahne

Trulo. (vstúpi) Kde mladá kňahyna?

Jelena. Aha ty Trulo, či sa to tak prihovárajú komornej?

Trulo. Akože?

Jelena. Máš povedat: Slúžebník ponížený vaša milost panna Jelena!

Trulo. Slúžebník ponížený moja panna milost Jelena.

Jelena. Nie moja panna, ale vaša milost, alebo ak chceš: Moja milost panna Jelena! No povedz ešte raz.

Trulo. Nie vera ja.

Jelena. Musíš.

Trulo. Moja panna milost duša Jelena.

Jelena. Ty si celý Trulo, načo si doložil duša.

Trulo. Nuž takto lepšie bude: Moja milá duša panna Jelena!

Jelena. Hľadže tiho, jako prekrúca moju reč.

Trulo. Veď som len tvoje slová opakoval.

Jelena. Štýri kúty, dva vrzúty! Nuž či mne ty budeš tykat?

Trulo. Veď si mi sama kázala, aby ti medzi štýrma očima len tykal.

Jelena. Ani medzi štýrma očima, len keď pekne hovoríš.

Trulo. Nuž jakože mám krajšie hovorit?

Jelena. Sám vymysli!

Trulo. No takto: Moja sladká duša krásna Jelena! (bazká jú)

Jelena. Hľa hľa, ja ti bozkávat nedozvolila, ty Jelenčok!

Trulo. S Jelenou Jelenčok!

(z druhej izby volá Miláda: Jelena.)

Jelena. No ty Trulo, už som sa zapozdila, a kňahna ma volá (pacne ho)

Trulo. Ale prijdi zas.

Jelena. Neprijdem, tam ostanem.

Trulo. Pôjdem za tebou oznámit.

Jelena. Čo oznámit? (počút zas: Jelena!)

Miláda. (kňahina vstúpi dnu) Čože robí moja milá Jelena, že môj hlas nepočuje?

Jelena. Milost kňahyna, počula som váš krásny hlas, ale od tohoto Trula nemôžem vyzvediet, čo chce vašej milosti oznámit.

Miláda. Mne chceš čo oznámit?

Trulo. Áno milost kňahyna.

Miláda. Či je dobré, či je zlé.

Trulo. Ja neviem. Azdaj ani dobré, ani zlé.

Jelena. Tak si ho mohol ani nedoniest.

Trulo. Ale keď ma poslaly.

Miláda. Kdo ťa poslal?

Trulo. Nuž čo tam dolu stoja.

Miláda. A kdože stojí?

Jelena. (sa smeje) Vaša milosť ani do večera nevyzviete z neho.

Trulo. Čo by nevyzvedely, vyzvedia!

Miláda. Tak povedz.

Trulo. Tak prosím ponížene, poslaly ma, že či sa bude páčit dačo kúpit.

Jelena. (sa smeje) Ach Trulo, Trulo, beda tej, čo sa za tebä dostane.

Trulo. Bä beda tomu, čo tento jazyčok do vena dostane.

Miládo. Takže povedz, kdo ťa poslál?

Trulo. Tri ženy.

Miláda. Aké ženy!

Trulo. S batohami.

Miláda. A čo predávajú?

Trulo. Rozmajríny!

Miláda. Ah! to pukančianky, no zavolaj jich hore (Trulo odchádza)

Jelena. O ty rozmajrín (na Trula ukazajúc)

Osmý Výstup.

Predešlí. Čert. jako žena a s nim dve čertice, v košiarach rozmajríny a iné kvety nesú.

Čert. (vstupujúc dnu) Ponížená služebkyna Vašej Jasnosty (ukloňuje sa a za ňou obe čertice) Keby sa lúbylo z tychto kvyetkov nyečo vybrat, máme krásne rozmajríny,

tulýpánove cibule, hyacinty, štepenye ruže, klynce, fialke (všetko to hovorí štyavnickým podrečím, n d a t všadiaľ tvrdo vyslovujúc, a kde i e príjde, to vypovie ako y e tvrdo, ako dve hlásky, i a nie ako diphtong i e) aj všetky chýrečnye sorty, či myrtu rozkyažu (vykladá kvety), myrta dobrá do svadobnej párty, to vraj muža dobrého robí, — hla nach sa lúbi, — Alebo tuto „Netýkaj sa ma", tú by každuo dyevča malo chovat, lebo má tú dobrú vlastnost, — čo aj vlasy nemá — že ak sa jej mládenec dotkne, hned sa zalúbi do toho dyevčata.

Jelena. Pozoruj Trulo, že sa nedotkneš, boby si sa do tej starej zalúbil, kým sú ešte kvety jej.

Čert. Mám aj takú, čo vyžene lásku zo srdca, volá sa Myšý piepor, ináč u ludý Všivec. Ale mám aj takú zelinu, čo prezradý tajnye myšlyenky druhyeho a volá sa Vševed, hla tu je, ked sa mládenec dotkne alebo popácha tuto zelinu, a potom ju dyevča popácha, tak uhádne, čo si myslý mládenec.

Jelena. To len pre múdrych mládencov. Ja Trulovi uhádnem na tvári, čo myslí, a keď aj sám nechce, vytáre svoje tajnosti.

Trulo. A či to aj mládenec uhádne, čo myslí dievča?

Čert. Na to je druhá zelyna, volá sa Záraza, ale tú práve teraz nemám, bo som len pre Osvyetenú milost kvety hotovila.

Jelena. A či aj takú zelinu máte, čo je od nej dobrý muž?

Čert. Áno, na službu.

Miláda. To bych rada vidiet, žeby muž od zeliny dobrý bol.

Čert. Áno Vaša Osvyetena krásna Milost, to je

Vstávač, táto zelina sa menuje Vstávač, z tej treba každý večer jedon lýstok mužovi do postely položit, a z jej práška na konec noža mu do jedla večer dat, lebo je to zelina vstávač. Ale žena any dýe vča nesmie z toho jest.

Jelena. To aby včasne stával z posteli!

Cert. Áno aby vstával.

Miláda. A tá druhá?

Čert. Toto je všedobr, lebo robí všetko dobre, z tej treba mužovi ráno do kávy ako mak hodyt, ale žena nach nepije, lebo by aj ona musela dobrá byt.

Trulo. No to by dievčatá maly píjat, aby boly dobré, aj ženy!

Miláda. (sa smeje) Ašak Jelenu rozumieš?

Jelena. A takú zelinu máte, čo sa od nej pekne sníva?

Čert. Áno, ukáž sem (hovorí k druhej čertici) ten kuoš. Tu je hla, volá sa dobrámysel, inde ju aj červenou lebedkou menujú, tu musi panyčka večer zapáchnut, aby červenye líčka mala, tak sa jej bude snývat o samých krásnych mládencoch, akyeho sme aj my videly, šak? (spitujúc sa druhých čertic)

Oba čertice. (odrazu) Áno, áno.

Miláda. Čo ste to videly?

Čert. Ah krásna hnahyno, krásneho mládenca sme videly. My už deset týžnov ideme z domu, už do tretej krajiny vstupujeme, ale sme takyého krásneho mládenca nevidely, ako včera.

Miláda. Kde?

Čert. Práve vchádzal do vašej krajiny, tam na hranyci pri ryeke stal zadumený, akoby oddychoval, oči má sivye, vlasy rusye, čelo nevinnuo ako polroč-

nuo dyeta, líca červenye, ako zralá čerešna krupinská tá najvybranejšia, a mladušký, ako čo by sa dnes bol na ružovom púčku narodyl.

Jelena. Akurátne taký, ako sa Milost kňahyne snívalo.

Miláda. (hanblivo zapálená) A kdože je to? zkadial je?

Čert. To musí byt zkrálovskyeho rodu (zakašle), lebo ho v susednej krajine, vet znajú, kde toho krála vyhnali, tý ho na silu za krála zvolili, aj král z Achantu ho za svojho nástupca vymenoval. Šak znáte vaša Jasnost, že ten král nemá dety od svojej ženy, any syna, čo by za nym kraloval, ale tá knahyna z Beskyda, to vraj jeho dyevka, tyež mladuo dyevča, to by chcel král z Achantu vydat za toho krásneho.

Miláda. A on prijal to kráľovstvo a sľúbil jú vziat?

Čert. Oj nye, Vaša osvyetenost, bezpochyby sa mu dyevča nepáčilo, — a malo by sa aj čo páčit — chi chi chi! (smeje sa a za ňou obe čertice)

Miláda. Čože má za chybu?

Čert. Ja nevidela, ale ludia vravia, že má pod kolenom hostec.

Miláda. Hostec?

Čert. Áno hostec, čo sa vše otvára, a gamby naduté, a hlas hrubý, ako basy.

Miláda. A ďalej?

Čert. Tak on zadakoval aj za korunu, a cestuje dalej krásnu ženu hladat. Aj k vám prijde, tak sa mi zdá, bo ked chce najkrajšú, musí k vám príst.

Jelena. Keby chcel príst na dnešný sviatok rusalky.

Čert. Istotne prijde. Bude sa lúbit z tych kvietkov?

Miláda. Jelena odber a cenu odnes komorníkovi, nech vyplatí. (odide)

Jelena. Vy ste opravdová čertica, tak ošialit moju kňahyňu.

Čert. (sa chychoce) To bude dobrý pán, dobrý král a bohatý!

Jelena. Bohatý? A jak že sa volá?

Čert. Ludia ho volajú Svetovlad, ale on si inakšie čudnye meno dáva! (pre seba) čo ja nemuožem vyslovit.

Trulo. Dajte že mne takú zelinu, čo ma od nej dievča milovat bude.

Čert. Na tu máš, to sa menuje Dukátnýk, to kým si mládenec, tak ty postačí, ale ked už budeš ženatý, tak si musiš z tohó dvojnásobne v priečinku držat a k tomu tretú zelinu Dehyl priložit, hla tu je lebo od Dukátnyka a Dehylu sú ženy dobrye.

Trulo. Ďakujem.

Jelena. A mne čo dáte, aby som nad mužom panovala?

Čert. Tu je jazyčnýk, zapáchny aj vonya, od toho je muž, ako hlina mekky, a dá sa i tak i tak zhybovat, a musíš aj takú so žlutým kvetom brat, aby mužovi vždy neverila, ale nye dlho, aby nezunoval. A potom pozoruj, či tato zelina (ukazuje) nerastye po dvore, tú vykaz do ostatnyeho stebla, lebo to najhoršia pre ženy.

Jelena. Akože sa menuje?

Čert. Menuje sa Lomihnát!

Trulo. Hahaha! to je dobré pre ženy!

Jelena. A chlapom dobrý Mátonoh a Rozchodník a Pupkovica a Rožec, vieš Trulo!

Trulo. (k čertici) Ako sa menuje ta zelina, ak?

Čert. Lomihnát ináč aj kvet svatého Jakuba.

Trulo. Oho! hnáty lámu nie len o Jakube, ale od Jakuba do Jakuba.

Jelena. Budeš ticho, ty Trulo! (ženie ho a bije, Trulo a Jelena odbehnú)

Čert. (odšmarí ženské šaty, a za nim aj druhí dvaja) Už je kňahyna zaľúbená, teraz poďme jeho do sieti nahnat.

Čerti dvaja. Poďme, poďme (odbehnú, za nim tresk, škrek)

Deviaty Výstup.

(Zelený háj) Bohusvat. (prichádza)

Bohusvat. Úpek hrozný od rána, ješte slunko nevystúpilo na vrch neba, a už páli nesnesitelne, ľakoby dnes celú moc vydat chcelo, a na zajtra si nič nahat. Starší hovorievali, že po takom úpeku búrka a príval prichodí. Ale ja sa nebojím ani búrky, ani prívalu, mne vätšie búrky očakávajú. Oj keby už len skorej došiel na tú pustatinu Matajovu, a z tadial k bránam tých zlých duchov, nach začnem ten bôj, podpis odnínem, Otca uspokojím. (sadne si do chládku na skalu) Oddýchnem si, blízko už mesto, azdaj mi tu budú znat povedat, kadial vede cesta k Matajovi, a od Mataja do pekla. I tu kráľ býva — ale čo mňa do kráľa! Žiadosť moja, účel muoj; podpis!

Desiaty Výstup.

Predešlý. Miláda s Jelenou za ňou chór zpievajúci dievčat: zpievajú:

Roj roj roj vychádza k májovinám zo školy
Raj, raj, raj sa zjavil dneska žiačkam na poli,
A vy milé dievčence
Pre vence
Hop hop!
Po trávniku
Po hájiku
Poskakujme hop hop!

(zastanú a rozdelia sa na dve retaze, a ihrajú)

1 Chor. Hoja Ďunďa hoja
Poslala nás kráľovna
Hoja Ďunďa hoja,
2-hý Chor. Hoja Ďunďa hoja
Načože vás poslala,
Hoja Ďunďa hoja,
1-vý Chor. Hoja Ďunďa hoja
Zlatie mosty stavati,
Hoja Ďunďa hoja,
2-hý Chor. Hoja Ďunďa hoja

(kým toto hrajú, príjde kráľ, kráľovna a dvorstvo, dj včatá zastanú)

Bohusvat. (pre sebă) O krása anjelská!
Prvé dievča. (zavolá) Čo budeme hrat?
Miláda. Prepeľa.

(polapajú sa dievčatá za ruky do retaze, a krutiace sa zpievajú, Miláda kolovodí)

Sial Petor proso i pšeničku
Našli sme my v ňom prepeličku,
Prepelička peje
Novuo proso seje

Hraj s námi;
Kdo nebude hráti
Budeme ho kvákati,
Prepeličku máme,
Prepela nemáme
Málo nás vela nás
Choď ty Lépa het od nás.

(Lépa dievča odíde ku hájiku a chtiac sadnúť na skalu, sadne Bohusvatovi do lona, zhýkne, skočí, dievčatá sa obzrú a skríknu Čo to? Miláda odbehne k matke kráľovnej.)

Bohusvat. (stane a vystúpi) Prosím, odpustite slečinky! (chce odísť)

Král. Aha prepel! Neznámy mládenče nevzďaluj sa od nás, právom pohostinstva si medzi námi tak doma, jako ktorý kolvek z nás. Pristúp bližšie k nám a zabávaj sa s námi. Tvoje meno a vlasť nám bude milo poznať, ale to nežiadáme od tebä, abys nám oznámil, len keď ti vďaka bude.

Bohusvat. Jasný kráľ, tak ťa musím pozvať. lebo na prvý pohľad dôstojnosť tvojho zraku prezradzuje hodnosť kráľovskú, odpusť, že prítomnosť moja krásnu hru týchto Anjelov prekazila. Pocestný som a pred úpekom odpočinok hľadám v tomto radostnom háju, netušiac že tak krásna společnosť čarovný život v ňom zobudí.

Král. Buď nám vítaný, spanilý mládenče, odkial si, kdo si kolvek, my ťa srdečne vítame. Toto moja společnica trónu, kráľovna (Bohusvat poklonu urobí), toto moja jediná dcera kňahyna Miláda (Bohusvat sa hanblivo ukloní a zapáli.)

Miláda. (prikloniac sa ku kráľovnej rekne) Mamička!

Kráľovna. (pohláska Miládu) Duša moja.

Kráľ. A toto sú spoločnice kňahynine a moje dvoranstvo.

Bohusvat. Najjasnejšia kráľovno, hodná aby ti závidelo Slunko aj Mesiac, krásna matko najkrásnejšej kňahyni prijmi moju hlbokú poklonu.

Kráľovna. Teší ma, teší, ťa vidieť.

Bohusvat. I ty najjasnejšia hviezdo medzi hviezdami, najspanilejšia ružo medzi ružami, prenajspanilejšia kňahyno, prijmi mojú hlbokú srdečnú poklonu.

Miláda. (sa zapáli a ukloní)

Kráľovna. Spanilý miládenče, milý náš hosti, vezmi ruku mojej kňahyni a ihraj spolu májove plesy. (podá Miládinu ruku Bohusvatovi, Bohusvat a Miláda vstupia v kolo a hrajú „k á č o r a“ pár za párom ihrá (tancuje), čo prvý pár zpraví figúru, to každý nasledujúci, zprvu zvolna, potom chytro, z lúky odbehnú do háju, odtiaľ sa vrátia, preskakujú skalu na ktorej Bohusvat sedel, ručník vystretý preskakujú atd. Hudba prehúda.)

Kráľ. Utešená hra.

Kráľovna. Utešený hráč.

(hrmí)

Kráľ. Moje dietky, hrmí, bude dážď padať, aby ste nezmokly, podte za mnou do blízkeho letohrádku, tam budete ihrať, kým búrka prejde (odíde, za ním všetci.)

Jedenásty Výstup.

Ten istý háj. Čert a jeho dva pomocníci.

Čert. Hah! už sa chytil ptáčok na lep, ty zprepadený podpísanec! (hrmí, blíska sa, hrmí) Čertudan, Čertudan, tak ťa budem volať, — a tvojho Otca krvopísal! (bliskne udre, hrmí) len sa tam postískajte a popáchajte tie zeliny, že sa rozpálite jedon do druhého. Keď všetko nepomôže, láska pomôže!

2-hý Čert. Už zapáchnul na tej zlej zeline.

3-tý Čert. Videl si ho?

2-hý Čert. Videl, podala mu pierco ružové a pri ruži sme vstrčili Čertkus, jak ten zapáchne, tak sa do zbláznenia zaľúbi.

Čert. Podpis, podpis, drahý podpis, za ktorý ja už 17 rokov slúžim jeho Otcovi, on chce na silu vyvrat. Tu máš kňahynu, to ti bude podpis i nápis, i zápis, tu písaj, hlivej, hni, a na svojho Otca zapomní.

Oba Čerti. Tak je, tak je (všetci odbehnú, škrek za nimi.)

Dvanáctý Výstup.

Miláda a Bohusvat, vedú sa za ruke.

Bohusvat. O krásna kňahyna Miláda! Anjel mojej duše! nevymyslená myšlienka mojej mysle! Skôr ak som ťa tu zazrel, maľoval som ťa v mysli, obliekal ťa do závojov dúhových, kúpal ťa v moru raňajšej zory; a večer, keď sadalo slunko za hory, vídal ťa brodit po zlatých oblakoch. Tie hviezdy iskrosypné v tvojích očiach, ten háj hodvabný zlatých vláskov tvojich, ten jasný blankyt tvojho nevinného čela, ktorý zármutok ešte nepoznal, ani sa hnevom zamračil, ale jako Cherub hľadí v tvár Hospodina, tak ty hľadíš anjel môj, a kde hľadíš, radost, veselia ztvoruješ. Jako ten Ural báječný predeluje východ a západ bez konca Slávie, tak puky ružové tvojích líc majú hrdú priehradu nošťoka od medziočia po nektarovonné vereje pýšťoka, kde jahodové gamby a plot perlový sňehobielych zúbkov utrimujú serafinské hlasy duše tvojej, jako prahy Dnepra, čo zpenené

vluny odrážajú na pravo na ľavo! — Všetká, všetká si mi anjelom! — Nie neverím že si na zemi, aj teraz sa bojím, že sa mi to len sníva, ty si nie zemská obyvatelkyňa, ale nebešťanka. O! prerieč, prerieč slovo ko mne, prvej lež ma spáli oheň v srdcu dútnajúci! — Keď som ťa tu na tej skale oddychujúc prvýraz zhliadnul, radosť, strach prehánali srdce moje, jako vichor studený prchá̋a sňah po teplých bleskoch slunkových. Oh poteš Miláda, poteš ma a preriekmi slovo, Anjel môj!

Miláda. Z neba poslaný mládenče, krásnejší nad všetky tulipány, hyacinty i ľalije, padnul si do túživeho srdca mojho, jako rosa nebeská do žížnivej zeme. Prvej nežli som ťa zazrela a zjavu tvojho sa uľakla, tu na tomto mieste, už som ťa vídela vo snách tam dolu u potôčka chodit, už som ťa milovala, už za tebou horela! Odpusť, že som ťa vlídnejšie neprijala, bola som uľakaná, že sa sen v život, túžba v skutočnosť, nádeja v pravdu obrátila. Na znak mojej lásky prijmi ružový puk, nevinný jako moje srdce, ktoré len za tebou bije a biť bude na veky.

Bohusvat. Oh Anjel boží, oh holúbku nebeský, keď ma nikto, ty si ma premohla, ja som tvoj oddanec, nakladaj so mňou, jako chceš! O hlava moja, srdce moje! — Puk tento bude mi zálohom tvojej milosti, ochranou, posilou v nešťastí, a pomník toho, čo som ti povinnen! Prijmi aj ty tieto dva kvietky odo mňa, myrtu večnej oddanosti a vernosti, že len pri tebe veselosť mám a stokrásu nevadnúcu, ktorá ti dokiaže, že v storakých najhorších smrtiach za tebă hotový som život položit, a vždy ten istý ostanem!

Miláda. Tvoja na veky!

Bohusvat. Tvoj na veky! (objíme sa)

(Zahrmí, Čerti sa z hája rihocú)

(Opona spadne)

Tretí Dej.

MATAJ.

Prvý Výstup.

Král, a Bohusvat (sedia za stolom pri víne a fajčia) Královna a Miláda (šijú) potom Žobrák.

Král. Milý synu, tak ťa už budem menovat, lebo syna vlastného nemajúc, tebä za syna prijímam, a dávam ti dcéru moju jedinu za choť, ktorej si tak chytro lásku získal, jako aj nás rodičov. L'ud celý ťa schvaluje a vyvyšuje a túžobne očakáva den slávny, v ktorom ťa verejne vyhlásim za nástupca svojho a sňatok s dcerou mojou uzavreš.

Bohusvat. Najjasnejší králi, keď milost tvoja mňa nie len jako hosťa laskavo prijat, ale najšlechetnejšou rukou najkrásnejšej kňahyni obdarovat, a synostva svaté meno mi udelit ráčí, za to ja v hlubokej pokore predcaj nikdy sa dost poďakovat nebudem môct. Neznám, čo sa to so mňou stalo! Vybral som sa pre podpis do pekla, neznali ma filozofi do pochybnosti, neznal král Achantu za syna získat, a u tebä všetko šťastie v láske nalezám.

Král. Nezpomínaj námahy mladosti nezkušenej. Živý človek ani do pekla, ani z pekla nepríšiel, aspon jako svetskí mudrci hovoria. Ale teš sa tu, osláv

sa na zemi, a keď s dobrým svedomím umreš, Bohu poruč budúci svet.

Žobrák. (vstúpi dnu a začne zpievat:)

Bul to bohač bars bohatý
Ej bul to Lazar nobožátko bars hudobný
Pošol Lazár do boháča
Ej pítac sebie vody i hľeba.
Oj boháču bratre muoj
Ej nademnú še rozmiluoj.
Daj mi vody i hľeba,
Ej zaplací ci milý pán Boh z ňeba.
Načo ty mne bratom zveš,
Ej však ty si horší, jak muoj pes.
Boháčovo psi lepše buli
Ej Lazárovi kuorky hľeba nošeli
Jeho rany lízali.
Neminula temu hodzina ani dva,
Ej prišli po Lazára Anďeli z ňeba.
No Lazáru ber še, bo ci čas,
Ej bo ci prišol z ňeba hlas.
Jak oni ho vžiali široko,
Ej tak ho niesli až do ňeba vysoko.

Neminula temu hodzina ani dva,
Ej prišli po boháča czerňe ďabli z pekla.

No boháču ber še, bo ci čas,
Ej bo ci prišol z pekla hlas.
Jak ja še mam pobirac,
Ej jak ja mam strebro zlato zanahac?
Len ty strebro zlato zanahaj
Ej a s nami še posbiraj.
Jak oni ho vžiali široko
Ej tak ho niesli až do pekla hliboko.
Posadzeli ho za stoly
Ej naľali mu pohár smoly.
Pi bohaču to víno,
Ej nepil ši ho jak živo
Čo by to bulo za víno,
Ej čo by ho ja nepil jak živo
Vypil bohač smolu z pohara.
Ej volá on še na Lazára.
Oj Lazaru bratre muoj
Ej nademnú še rozmiluoj!
Zamoč palec do moria,
Ej ochladz jazyk muoj, bo mi čreva horia.
Načo ty mne bratrom zveš
Ej šak ja horši bul, jak tvoj pes.
Hodz by ja ci spuščel i morio
Ej to už cebie ňeskoro.
Pohvalen pan Ježiš Krystus!

Král. Z kadial si?

Žobrák. Od Košíc, proším poníženě.

Král. Čo myslíš, či každý, čo Lazárovi nedá vody i chleba do pekla príjde?

Žobrak. Každy, bo chto povinnosci nevykona, do pekla prijdze.

Miláda. (ide ku královi, vezme poniaze od neho a dá žobrákovi)

Na pomodli sa za mojích milých rodičov, i za jejích deti.

Žobrák. Dzenkujem ponižene.

Bohusvat. (dá žobrákovi peniaze) Na, modli sa i za mňa, i za mojich rodičov.

Žobrák. Nech pan Boh zaplatí, požehna a poceši i tu i na veky (odide)

Bohusvat. O hlava moja, hlava!

(kráľovna a Miláda priskočia k nemu)

Kráľovna. Čo ti je syn môj!

Miláda. Čo ti je anjel môj!

Kráľovna. To mu iste z očí prišlo od toho žobráka. Jelena! Jelena!

Jelena. (pribehne dnu) Na rozkaz, Jasnosť!

Kráľovna. Prines vody studenej na mise a žeravé uhlie na lopate. (Jelena preč) z očí mu prišlo, musíme ho umyt žeravým uhlím.

Miláda. Oh duša moja!

Bohusvat. Ďakujem, ďakujem Jasná kráľovno, milostivá matko, ďakujem anjelská kňahyno milá moja!

Král. (bere ho za ruku) Ale čo sa ti stalo?

Bohusvat. Ten zpev, ten zpev — pripomenul mi sľub, povinnosť, úlohu, ktorú som mal vykonat a nevykonal.

Král. Zase ten podpis!

Kráľovna. Podpis! ľutuje neborák za Otcom;

Miláda. Vysvetli mi milý môj, čo ťa trápi, čo ťa sužuje! Tu máš srdce moje verne, ktoré ťa miluje čisto, svate! Neboj sa, netaj predomnou nič, ja pre tebä všetko obetujem, len to jedno nepovedz, že ma neľúbiš.

Bohusvat. Oj ľúbim, ľúbim nad všetko, nad

poklady, nad slávu, nad život. Ale jedno jest, čo ma usmrtí, čo je mocnejšie nad život i nad lásku — to je povinnost! Počuj, Anjel môj, pozri do srdca mojho, že je čisté, jako ten éter nebeský, že krem lásky k tebe, tam nič niet, — ale i tá láska zkameneje, keď povinnost opustím. Počuj, skôr, nežli som dokonal úlohu, očarila ma láska tvoja, ach a jak sladká blaženost pre mňa! Ale hromový hlas povinnosti volá ma: stupaj ďalej! A tak sa mi zdá, že ja umrem, jestli od tebă na krok odídem! Život môj, duša moja! (položí si hlavu do jej rúk)

Kráľ. Veť mu to prejde! Smädná zem slábne na rose nebeskej, i po dlúhej zime slunko ostrejši opáli, nežli v drieku leta. Čas, čas zahojí rany srdca jeho.

(Jelena donese vody na mise a veľký žeravý uhel na pokryvke)

Kráľovna. Sem tú vodu (hodí uheľ do vody) sem milý syn, daj tú bolavú hlávku, umyjem ti ju žeravým uhlím, to ti z očí prišlo, a to ho vytiahne. (umýva mu čelo a utierakom utiera)

Bohusvat. Ďakujem Jasná kráľovnо! (k Miláde) — Anjel môj, panovnica moja, nebeská Miládo, čoch ti sľúbil, to splním, tvojej moci sa korím, nalož so mňou, jak ráčiš, slovo dané nezruším, ale dovoľ mi vykonat povinnost. Slyš koren bolasti mojej, a myslou nad dech boží čistejšou, a láskou nad modlitbu svätejšou súď, raď, pomahaj! — Znaj, že mňa Otec podpísal čertovi, podpisujúc to, o čom doma nevie. Otec môj drahý nad tím sa do smrti rmúti. Ja sa vydal na cestu do pekla podpis ten vybojovat. Neodstrašily ma hrozby, nie pochyby mudrcov, nie ponúkaná dvojkoruna, ale jako sa priptútal sám, sám v tej najčistejšej láske k tebe, zabudnul som na Otca, na plač,

na očakávanie jeho, na peklo, na podpis. Tu slyším žobráka o Boháčovi a Lazárovi. Otec muoj Lazár, ja boháč. Otec volá na mňa: Synu muoj nadomnou sa rozmiluoj! A ja tu sa bavím, tu stojím, jako zakliaty, jakoby žiadnej povinnosti nemal! Povinnost a láska bój vedú na život i smrt. Láska radostná, pri tebe bych zostal, ale mi Lazár v nebu po predku zpieva tie hrozné slová: Načo ty mňa Otcom zveš! — (pauza) — Odpusť odpusť Miláda, ja ťa ľúbim, ja ti verným zostanem až do smrti — ale ja tajdem do bója, do pekla pre podpis! Bôh mi pomôže, pevne verím, jako víťaz k tebe sa navrátim a potom celý tvoj budem!

Miláda. (objíme ho) Vždycky vznešenejší mládenče! Syn dobrý, milenec lepší! Znám, cítim bolasti tvoje! Jakžeby sme sa my radovati mohli, kým Otec tvoj a tak náš Otec v zúfalstve sa rmúti. Nach vravia čo ľudia chcú, že to len duševná choroba, ale on trpí a treba mu zpomôcť! Slyš teda majmilejší priatel môj! Ač horí, ač mrie srdce moje za tebou, a jedno okamženie bez tebä je pre mňa večnost bolastí a žialov, predcaj radšej tie horkie žiale pit budem, nežliby si ty pre mňa povinnost svoju zanedbat, na svojom srdcu hryzy a trapy svedomia cítit a vo večnosti od Otca, odo mňa, od Krysta odlúčen byt mal! Povinnost je pani, láska jej slúžka! Láska v povinnostiach neverná je zrada, samovražda, hriech, pitvor do pekla! Choď a vykonaj povinnost svoju, splň najprú Otcovi dané slovo, a tak priď, aby mne dané vyplnil. Vezmi aj mňa so sebou (plačlivo) pôjdem, pôjdem na kraj světa, do prepastí, do vlun morských s tebou, len si spolu umreme, milý môj!

Bohusvat. O duša vznešenejšia nad zemských duchov vznešenosti! V tebe duch boží prebýva! Ukrývaš trpké srdca tvojho bóle a povinnostiam obetuješ svatý plamen lásky. I mňa tak bolí, a ľadový stíska strach rozervané srdce, že jak z tialto na vlas odložím nohy, raj, veselosť, šťastie, život môj na veky ztracený. Ale povinnosť volá! Já tedy pôjdem, tajdem! a ty milá modli sa za mňa vzdialeného!

Miláda. Budem sa modlit. Choď ty do strašného boja, vykonaj povinnosť. Ja dotial v samotnosti na tebä mysliet, selzy ronit a za tebä sa modlievat budem. Ak sa vrátiš, začne sa z novu sľub tvoj, — ach já (klesá)

Bohusvat. (zachytí ju) Nezúfaj, nezúfaj Anjel môj! Živ je Bôh! neopustí veriacich!

Kráľovna. Ale dietky, majte rozum! Či vám obom z očí prišlo?

Jelena. To od toho Čertkusa.

Král. Milý syn, milá dcero! Šlechetnejšie duše nemohly z neba prísť na zem, ako vaše! Božia moc toto priviedla, Boha poslúchajme. Hlasom svedomia volá sa Bôh k výkonu ťažkej povinnosti. Choď tedy a osláv sa, a tak príjď kralovať s dcerou mojou! Neboj sa ani ty Anjel môj, dcero moja! Nezhynie milý tvoj, lebo ho Bôh volá, Bôh ho aj ochráni. Niet rozdiel či s ľudmí, či s čertami bojovat, ješte čert lahši k zmoženú, lebo nesmie prestúpit hranice jemu vymerané. A tak choď milý synu, vybojuj peklo a dones podpis, potom zavoláme aj tvojho Otca na svatbu a budete šťastni! Moje požehnanie na cestu!

Miláda. (klakne a zopne ruke) Všemohúci Hospodine! Moc tvoja aj peklo pokorí! Ochraňuj milenca

mojho na pravo i na ľavo, vo dne i v noci, na zemi i na vode, nad zemou i pod zemou! Zaviaž usta divej zveri, aby ho nehryzla, zapchaj brány škodným vetrom, aby ho nezviali, obmekč srdcá zlostným ľadom, by ho neranili. Zpravuj ty sám jeho kroky, hovor, srdco, vieru, a priveď ho víťazného do mojho náručia! Ja sa k tebe modlím, Otče môj nebeský, a verím že mi to urobíš!

Král a Kráľovna. Usłyš Bôh!

Bohusvat. S Bohom tedy do videnia! (podáva jim ruku)

Král. Pojdeme ťa odprevadit až na hranicu! (odídu)

Jelena. (sama) Krátka láska. To znamená mäd v sklemici lízat, — ja by na tom nepristála (odbehne)

Druhý Výstup.

(Skaliny pusté, bez zeliny, bez stroma)

Čert. Nikdy som takú ženu nevidel, muža si prepustit! Pravda, ješte nebol muž, to bola chyba! Od muža by tak ľahko neodvikla! — hm! — aj v tej som sa zklamal. Druhá nepustí milenca ani na krok od sebä, aby jej vždy na rúbku sedel, — a hľadí za ním všadial, či sa inde neobzre, — a táto — sama ho pošle do pekla! — Veť keby do pekla! s ňou by ho rád prijal, — ale proti peklu!

Čože ješte za zpôsob? — Nič, len Mataj! Ale tak málo vyhrám, len Mataja, ktorý je krem toho už tam, chyma jedon vlások muz kačky ešte tuvon! Ak ješte jednoho zabije, klesne i ten vlások do pekla, a bude celý celučičký Mataj náš. — Ten Otec podpísaný aj skalu roztopí svojím modlením. — (dupne nohou) modlením — neznal radšej hrat, pit, ľúbit,

harovat! — A tento Čertudan mi ujde, lebo ješte vše nemám moc nad ním. Ale už aspoň dačo získam. Nach Mataj zabije Čertudana, a podpis zostane! tak, tak (zvrtne sa na päte trikrát a odchádza)

Tretí Výstup.

Mataj (s hrubým veľkým kyjakom, opasok pod pazuchy, vlasy rozjažené) pozdejšie Bohusvat.

Mataj. (sám) Dakto tu bol? — Smrad! — pekelný smrad! — Azdaj už Čert pre mňa prišiel. A tento kyjak! (buchne kyjakom o zem) pol pekla jednym razom zabijem, sto hrmených jasných okovaných v jich pekelnú Matera! — Toto už tridciaty rok zbíjam, — hodný čas! dlúhy čas! ozaj či je tomu nábožnému mníchovi kratší? — Ale mu nemusí byť kratší, veď mi rozprával tam ten, hľa čo mu hlava na rohu, kým som ho nezabil, rozprával mi, jako sa unujú. — To bola hlava, trista prabohov! ješte mi taká jedna trebat — Prvý rok, keď som začal zbíjat, len sa tak mleli tadialto ľudia, jako mravce, hláv tolko bolo, že ma chuť napadla, z nich dom vystavet, a v tom dome napokom sebä zabit! — Kolko jich bolo? Ja počty neviem! — Nach číta čert randavý z pekla, mne dost, keď mu jich nabijem (buchne kyjakom o zem) Milvon krivých hromov do neho! — Ver to pekný dom, Nach obzre, kdo chce, či je nie dobre stavaný. Fundamenty z ľudských hláv, steny z ľudských hláv, dach z ľudských hláv, — ješte mi jedna chybí na hálku, tak bude už dokončený, — potom len sebä! — Ale toho jednoho nemôžem dočkat! — Už sedem rokov čakám na neho!

a čert ho nevie dovliect! (zem sa trasie) Čo to, peklo sa búri? (bucme kyjakom na zem) ticho Čerti, že mi nezvalíte dom, bo vás všetkých na kolimaž pomlátim (zase trasenie zeme) — Či sám Lucifer ide? — Azdaj pre mňa? — Nemá právo, kým ješte jednoho nedobijem. A ten jedon, jedon, keby už taký prišiel, čo by sa pasovat vedel (zeme trasenie)

Bohusvat. (vystúpi) Bože daj šťastie.

Mataj. Bože daj i tebe! predcaj si už raz prišiel, už ťa sedem rokov čakám.

Bohusvat. Ale mňa?

Mataj. Áno tebä.

Bohusvat. Ako to myslíte? Ja vás neznám, ani vy mňa neznáte, a predcaj ma čakáte.

Mataj. Neznám ťa, ani ty mňa, a predcej ťa čakám.

Bohusvat. A kdo ste Vy?

Mataj. Ja som Mataj, hrmen bohov prabohov (dupne)

Bohusvat. Ten chýrečný zbojník?

Mataj. Ten, sto bohov. Šak si slyšel o mne?

Bohusvat. Slyšel, a teším ša, že som vás našiel, lebo vás hľadám.

Mataj. Mňa?

Bohusvat. Ano vás!

Mataj. Ako to mám rozumieť.

Bohusvat. Ja hľadám cestu do pekla.

Mataj. Tu je pod nama, počuješ ak hurtujú ti čierni psi? (zemo trasenie)

Bohusvat. Počujem, a tomu sa radujem, že som už blížko ciela. Lebo mi tak povedali ľudia, že musím ísť cez jednu pustatinu, kde chýrečný zbojník

Mataj býva, a za tou pustatinou že prijdem, ak mi Mataj ukiaže, ku bránam pekelným.

Mataj. Áno ja znám, kde sú brány do pekla.

Bohusvát. Prosím ťa tedy, ukiaž mi cestu k nim, bo ja idem bojovat s peklom.

Mataj. Hahaha! Ale ty chlapčisko? bojovat? a s peklom? Vidíš, ja som chlap, ako buk! Mňa sa celý svet bojí, ale pekla sa aj ja bojím.

Bohusvat. A ja sa nebojím.

Mataj. Tak čo mu zpravíš?

Bohusvat. Znaj, že som ja podpísaný Čertovi!

Mataj. Tak ako ja?

Bohusvat. To neznám, ako si ty zapísaný, ale ja som! Môj otec raz vo velikej núdzi volal Čerta na pomoc, ten prišiel, ale pomoc len tak sľuboval, keď otec môj podpíše to, o čom doma nevie. O mne nevedel, že som sa mu narodil, a tak podpísal mňa. Ja teda tajdem pre ten podpis!

Mataj. Ty sa mi páčiš! ty budeš chýrečnejši odo mňa, — ja premohol svet, ty premôžeš peklo, — ale to zas moja sláva, keď tak slávneho mládencovou hlavou dokončím svoj dom.

Bohusvat. Myslíš mňa zabit?

Mataj. Áno! Za to čakám už sedem rokov, že človeka dochytím a zabijem, a jeho hlavu na hálku položím.

Bohusvat. Na akú hálku?

Mataj. Ja staviam dom z ľudských hláv, pozri ho, tam stojí na tom vrchu. Čo nikdo nevystavel, žiadon výbojný mocnár, to ja vystavel, ješte jedna hlava na vrch chybí, a to bude tvoja.

Bohusvat. Dobre, ja ti ju vďačne dám, keď ma premôžeš, ale ma najprú preveď k peklu, nach čerta premôžem ja a podpis donesiem, potom sa dáme za pasy, keď budeš chciet, a keď ja padnem, ty podpis odošleš alebo odnesieš mojmu Otcovi, a chýr tvoj veliký bude.

Mataj. Pristávam, keď mi na tvoju statočnost sľúbiš, že sa z pekla sem navrátiš.

Bohúsvat. Sľubujem.

Mataj. Hm! — hm!

Bohusvat. Čo žiadaš ešte?

Mataj. Ah! to len zvedavosť. Prišlo mi na um, aby si sa zpýtal v tom pekle, čo mne tam prihotovili, a či by sa ja mohol z tadial ešte vyslobodit?

Bohusvat. Dobre opítam sa. Ale kým sa ja vrátim, viacej ľudí nezabí, aby si na moje miesto iného nepoložil!

Mataj. Dobre, pristávam.

Bohusvat. No a teraz ve jmeno Boha, ukiaž mi cestu do pekla!

Mataj. Poď, zašikujem ťa na hranicu, ale za hranicu neprekročím, lebo sa ja velmi bojím tých černochov! Aj tebe tú radu dávam, keď pôjdeš k peklu alebo do pekla, neobzri sa, lebo zostaneš zakliaty! To si zamerkuj!

(odídu)

Štvrtý Výstup.

(Predpeklie, v zadu očadené skaliny, na pravom boku biny brány pekelné, škárami plamen vyblkuje. Pred bránami cesta široká, pustá, bez zelinky a stroma.)

Čert. (vystúpi z pomedzi skalín a za ním viacej čertí kráčajú)

Čert. Už sa blíži, už je hned tu! O prekliaty podpísanec! ješte nám aj Mataja obmekčil, Mataja, čo nám samým hrúzu naháňa. Kamaráti, čo zpravíme? Aspon mu tu predpalácom naších temností prekážku položme! Oh to meno, to meno, ktorým nás aj to najslabšie dieťa porazí. — Ale znáte čo, neztracme nádeju do konca, ješte je nie tu, ješte nás netrápi svojim modlením a tým menom! ješte nemá podpis krvavý, — ješte ho môžeme vše odstrašit, odohnat, alebo opravdove do pekla vovliect! — oj takých ptáčkov my nechceme, čo dobrovolne idú za živá k nám, aby nás trápili, ale takých čo jich po smrti na silu dnu taháme. — Ešte aj tento môže od toho hroznéhо mena odpadnút a náš byt! Náš, naš! — Ale čo nám je z jednej duše? — A predcaj, jaká to radost jednoho odtrhnút od toho mena! Ako ten lakomec má plné stodoly zbožia, a ješte zodvihne klások na susedovej roli! A dukátov má plné skryne, a ješte otrovi si brata, aby jeho zlato zdedil, a zultán má čriedu krások, a predcaj pukajúce sa ruže pannenské skupuje! O peklo nenasytné! ty sitno bez sýtosti! Azdaj by ťa zasýtil tento mládenec! — hah! — už sa blíži! — Ty (na prvého Čerta) premeníš sa na draka, a plamenom sypiac, predbehneš mu cestu, — ty zas (na druhého Čerta) premeň sa na ropuchu a lez pred nim, — ty zas (na tretieho Čerta) buď jelenom so zlatýma rohama, a pobežíš pred nim cez cestu,

— a ty (na štvrtého Čerta) budeš kopta ptákom a rozháňat sa budeš do neho. — A ty (na piateho) premeň sa na Lazára ranavého, zbitého a stonaj volajúc o pomoc, a keď by sa predcaj neobzrel, tak zaspievaj

O bohaču bratre muoj
Oj nademnú še rozmiluoj!

Na ten zpev sa istotne obzre! — každý na svoje mesto a každý konaj svoje, na mňa sa neobzerajte, čo ja budem robit. (Čerti odídu)

Ak ho to nepohne, tak mu ja za hrbtom pôjdem a blýskat, hrmet budem, jako s vozom a volat Vystup! A hlasom jeho Otca, a keď sa na to neobzre, hlasom jeho Milády naň zavolám. Oj na to sa istotne obzre a ja zavolám Viktoria!

(odbehne)

Piaty Výstup.

Bohusvat (vystúpi od ľavého boka, bokom k divadlu, tvárou k bráne)

Tu má už peklo byt, jako mi vysvetloval Mataj! hľa tam sú brány, tam vyblkuje plamen mučiaci. (kľakne a modli sa)

Chvála Tebe Bože trojjediný
Chvála Tvojej večnej dobrote,
Tys ma vodil v tejto pravote,
Ty uchránil úpadku a viny.
Bože Otče pomahaj mi nyní,
Proti zlého duha vzteklote,
Bože Synu, mrtvých živote
Ty ztrotkotal pekla rozpadliny,
Pomáhaj mi premôct toho vraha
Tvojim svatým menom Ježiši!
Čo i nebo i peklo premáha.

Bože Duchu Tešiteli Svatý
Milost tvoja bóle utíší,
Pomáhaj mi podpis vymáhati! Amen.

Modlitba (stane) posilňuje srdco. Smelo, smelo Bohusvate! Veríš v toho Ukrižovaného, ktorý premohol čerta a moc jeho znivočil! Ten povedal, kdo verí vo mne, bude čertov vyháňat, hady brat, a keďby aj dačo jedovatého vypil, ani to mu nezaškodí. Smelo tedy v menu Ježiša! (kročí ďalej)

Starec. (vystúpi) Kdeže sa ponáhlaš, poctivý mládenče, lebo ti poctivosť už na tvári poznat.

Bohusvat. Velebný starče, ďakujem za opýtanie, aj za pochvalu, ač to i žiadna pochvala, len povinnosť, poctivým byt, lebo bez poctivosti mládencom byt nemožno.

Starec. Tak by malo byt, ale krivé nauky sveta mnohých otrovujú, tak že duchom sú mládenci a telom nie.

Bohusvat. Telo vše slabé, keby ho duch netrímal, dávno by zhnilo.

Starec. Pravdu máš, aj duch tvoj musí byt silný, keď sa nebojíš po týchto stranách chodit, či vieš kde si?

Bohusvat. Viem, na ceste do pekla, ale nie aby čertovi do moci padnul, lež od neho podpis vymohol, ktorým som od Otca zaviazaný.

Starec. Znám umysel tvoj. Chýr už ďaleký behajúci po krajinách, i mojich uší sa dotknul. Preto prichádzam, aby ťa videl hrdého a smelého mládenca, jakých málo jesto, a krem vinša i dobrú radu ti dal na cestu!

Bohusvat. Oh dobrý starče, nezaslúžil som

taký chýr, ale prosím vás dajte mi dobrú radu, ak zvíťazit nad peklom?

Starec. Jediný zpôsob zvíťazit je: smelo choď na pred a neobzri sa, čo kolvek by sa pred tobou, za tobou, okolo tebä robilo! sila telesná nezvíťazí, keď nemá silu duchovnú, čo sa neobzrie. Tam ťa budú strašit. vábit, klamat, volat, známe hlasy napodobnovat, a jestli sa ohliadneš, tak alebo hned zkameneješ, alebo ťa povedú do hriecha a z hriecha na silu do pekla. Oj milý mládenče! Veľa storokov preletelo nad touto hlavou! Pamätám veky! A znám, jak mnozí nádejní mládenci zkämeneli na ceste slávy preto, že sa obzreli. Jednomu sľuboval svet bohatstvo, on si myslel, že skrze bohatstvo ľahšie prijde do slávy, — obzrel sa, — a zkämenel aj s bohatstvom! — Druhému sľubovali pohodlný život a vysmievali ho, že za márnym chýrom utráca istotu. Obzrel sa a z kamenel i s jedlom a nápojom. — Tretiemu priviedli krásno dievča, zaľubil sa mysliac, že so ženou ešte ľahšie pobeží do slávy. Ovšem dobrá žena posilní muža k veľkým činom, — ale takú len Bôh dá, — čo svet dá, taká ťa priviaže, jako orla na reťaz, a tam zkämeneješ. — Neobzri sa teda, ani na hrozby, ani na prosby, ani čoby ťa otec, maf, alebo snúbenica tvoja volala, — a keďby ťa slabost podchytávala, volaj Boha na pomoc. — Putuj šťastne — cieľ krásny ťa neminie. — A po trpkom víťazstve, viac nežli očakávaš nahrnie sa ti pokladov, pohodlnosti, lásky a hodnosti — a sláva dá korunu. S Bohom! (odíde preč)

Bohusvat. Kdo si o starče! Ty si ten duch dobrý, od Boha poslaný, by si ma potešil a posilnil!

Tvoju radu zachovám: Neobzri sa! — Raz som sa obzrel na Miládu, a už som kämenel a keby mi Bôh zpev žobrákov nebol poslal a zo sladkých dúm lásky nezobudil, tam bych bol ztracený, teda neobzri sa!

(V tom vybehne chlapec z boku jajkajúci a volajúci: rata rata! a za nim sa vali drak plamen z dvanáctych hlav sypajúci)

Bohusvat. Potvoro odstup sa (drak frkne na neho plamen a odbehne na druhý bok a zmizne) Už sa počínajú zjavy pekelné — Pozor Bohusvat, aby sa neobzrel! Lebo osúdna rečba, ak sa obzreš, ciela nodosiahneš. Aj spasitel povedal, kdo stane ku pluhu a obzerá sa, nie súci do kráľovstva božieho. Ach už som aj ja uviaznul. Raz v mojom živote obzrel som sa, a hynul, kamenel! Miláda, Miláda moja!

(Leze ropucha a frkajúc naň zostane)

Hah kdo si, čo si? Ropucha pekelná, otrovy tvojej sa nebojím, vystúp z cesty! Nevystúpiš? (tahá šablu) (Ropucha brizgne a odleze) Utroby sa mi zbúrily nad hnusotou Ropuchou, vravia, že zuby začituje! Ale pozor! Nesmie sa ti hnusit, ani strach ťa prekvapit, ani slabost, nevera nijako sa zmocnit. Peklo má tisicoraké nástroje, aby zviedlo nevinného a odviedlo veriaceho. Jedlo, nápoj, čest, poklady, pýcha, múdrosť sloboda, vlastenectvo, priatelstvo, a láska, to všecko zodrané nástroje, ktorými peklo verbuje. Aj náboženstvo za nástroj chce užit, neveru pochybu doňho vnášajúc. Učinkuje na miloserdenstvo, aby od vätších úkonov odviedlo.

(mladý lovec flintu na pleci beží cez cestu, za ním boriac jelen so zlatýma rohama, lovec volá: rata, rata!)

Hop, neobzri sa! neobzri sa ani za zlatým jelenom! Darobné tvoje úklady, zlostný Rárochu! Neobzrem sa, neobzrem! O Ježiši pomahaj mi!

(Ztrepoce koptapták na skaline a zobákom seká do Bohusvata)

Ty pekelný ptáku, odletni do bahien večitých a zhor tam a mne sa vystúp, a keď nechceš vystúpit — (šabľu tahá — koptapták odletí.) Už odletel, tak teraz smelo až ku bránam a tluč kým neotvoria! (pokročí dakolko krokov, za hrbtom mu spieva žobrák

Oj bohaču bratre muoj
Ej nademnú še rozmiluoj!)

(Bohusvat sa zľakne) Kde som, či i pred peklom jesto žobráci? Či sa obzriet? Či žobráka opustit? Nie neobzrem sa! Kdo si?

Žobrák. Ja šem Lazar ňebožatko, prošim ponižeňe alamužnu!

Bohusvat. (hodí peniaze za seba) tu máš.

Žobrák. Ach ale keby doniešli vody, bo ja polamany nemožem stac, ani hodzic, a od šmedu mušim umirac.

Bohusvat. Obzriet? — Nie neobzrem sa! i to bude len mámenie Čertovo. — Pozor — Bohusvat, — Bože pomáhaj!

(Čert letí za ním na voze o 4 koňoch a volá: Vystúp, vystúp!

Nie, nevystúpim, ani sa neobzriem! Už samé nešťastie naučí nešťastím povrhovat. Keď som sa na Lazára neobzrel, tvojim koňom sa iste nevystúpim.

(Čert podľa neho preletí a zmizne)

No, čím viacej váham, tim viac pokušenia! Smelo, Bohusvat, pristúp ku bránam (kročí ďalej)

(Čert zpoza hrbta premenený na Zlatomila, o palici ide a volá: Postoj synu môj, postoj, postoj!)

Kdo to? to mojho Otcov hlas? Čo chce tu? — Nie neobzrem sa! keď on bol slabý Čertovi sa podpísat, slabý je aj teraz, Čertovi sa dat naviest, aby za mnou bežal a mňa odvolal! Mlč zrádny hlasu, pre tebä stúpam do týchto prepastí!

(čert volá: Syn môj, Syn môj!)

Mlč, utíchni, ak si mi Otec, ták ma neodvolávaj od najťažšieho úkona, ak si šalba pekelná, v ménu Ježiša prepadni sa!

(čert v podobe Zlatomilovej sa prepadne)

Otvor teda brány ruko junácka. Ale či sa ozaj tak horúce jako sa zdajú? — Horúce nevernému, ale vernému ani oheň nie horúci. — Udri teda na bránu (sažene sa päsťou).

(V tom za hrbtom vystúpi Miláda a volá: Počkaj, milý môj počkaj, počkaj, to ja tvoja Miláda. idem ti na pomoc!)

(Bohusvat sa trhne) Kdo to? to hlas Miládin! O duša moja jediná, potešenie moje, poď, poď mi na pomoc! kde si, pristúp bližej, vidíš, ja sa obzriet nesmiem.

Čert. (v podobe Milády) Ach ale ja bojím sa ďalej isť, poď ma ulapit.

Bohusvat. — Ja sa obzret nesmiem!

Čert. (v podobe Milády) Tak aspoň pozri na mňa!

Bohusvat. Ty si čert a nie Miláda, keď sa mi kážeš obzriet! Miláda by ma utvrdila na ceste, ona modlí sa za mňa a ty len pokúšaš! — Už už málo chybelo, že som sa neobzrel! pokušenie — ve jmeno Ježiša — prepadni sa (Miláda se prepadne)

Šiesty Výstup.

Bohusvat, Lucifer.

Bohusvat. (pristúpi k brane a buchne päsťou na ňu) Otvor starý čert to peklo! (lomoz a hrmot v pekle, otvorí sa malý obločok, plamen vybĺkne a Lucifer hlavu ukiaže)

Lucifer. (hrubým hlasom) Kdo si?

Bohusvat. Ja som Bohusvat Zlatomilov syn, ktorého ma Otec Čertovi podpísal, nevediac o mne a podpísajúc to, o čom doma nevedel, a podpísal dušu nevinnú, vlastnú krev vlastnou krvou svojou!

Lucifer. Čo chceš?

Bohusvat. Chcem, aby si mi, či si to ty ten zlý duch, ktorému som predaný, či nie, ale iste si pekelný duch, chcem aby si mi vydal ten podpis.

Lucifer. Ja ťa neznám, ani tvoj podpis, ani ja ťa kúpil, hľadaj si toho, komu si predaný (zatvorí oblok, v pekle ryhot veliký)

Bohusvat. Pre živého Boha! otvor! (buchne na bránu až sa strasie, tam dnu lomoz a hrmot)

Lucifer. (otvorí oblôčok, plamen vybuchne) Čo chceš?

Bohusvat. Zaklínam ťa na Boha živého a na jeho jednorozeného Syna Ježiša Krysta, vydaj mi ten podpis! (v pekle jajkot a stonanie)

Lucifer. Nezpomínaj to meno, to my nechceme počúť, a keď cheš podpis, musíš čakať, kým ten prijde, čo ho má.

Bohusvat. Ja nebudem čakať, ani ten zvoditel dušokupec nečakal, kým o mne Otec zvie, alebo kým ja narostnem, vydaj ho hned!

Lucifer. Doveď svedkov, čo podpíšu pojistenie, že si ho prijal!

Bohusvat. Tu pojistenie netreba, ani svedkove, on nevolal svedkov, keď moju dušu kupoval, ale habal, a bral, a chytal a krvou dal podpísať, preto ješte raz ti rozkazujem, vydaj mi podpis!

Lucifer. Nevydám (zatvorí oblok)

Bohusvat. (kľakne) O ty všemohúci a všudyprítomný Bože Otče, stvoritel neba i zemi, Bože Synu rozboritel pekla a vykupitel náš z múk týchto, Bože Duchu Svatý posvetitel k životu večnému, Bože v Trojici jediný, smiluj sa nado mnou, znivoč ten podpis, aby duša moja len bola tvoja, o Bože, a nie

jného, obráť tú krev na tom podpisu na rieku žeravú aby pálila satana i holomkov jeho! Bože Bože môj!

Lucifer. (otvorí oblok) Aváj! (bolestne) tu máš podpis, utekaj, utekaj a nezpomínaj to hrozné meno, čo my počut nechceme, nemôžeme, nesmieme! (šmarí podpis a zavre oblok, v pekle lomoz, jajkot, hrmenie)

Bohusvat. (zodvihne podpis a stane) Tak si to ty, to písmo, pre ktoré môj drahý Otec už osemnáct rokov bolestí a zármutok znáša? pre ktoré ja koniec sveta putovat, a tolké strachy preniest musel? — Čítaj Bohusvat, či je opravdový ten Otcov podpis, lebo Čert je lhár a klamár od počiatku. (číta)

Ja nižepodpísaný vlastnou krvou podpisujem Čertovi Raráchovi to, o čom doma neviem, a dávam mu všetku moc a právo k tomu od dnešká na potom, aby celkom celkom vládal nad nim, a za to mne z núdzi spomohol. Dáno v Háju na krížnych cestách na den Lucii roku 7

Zlatomil.

On je, to je Otcova ruka, to jeho krev! poznat ak sa mu ruka triasla. (zapáchne) Ono je, i vôňa jeho, tej poctivej dobrej duše!

(kľakne)

Ďakujem ti milosrdný Bože, Otče Synu Duchu Svatý! až posial si mi pomohol! pomáhaj mi za tím, verným byt až do smrti, aby svojou vinou neztratil tvoju milost, a neprišiel do tohoto mesta múk. Pre Ježiša Krysta. Amen.

Lucifer. (s hrmotom otvorí oblok) Utekaj a nezpomínaj to hrozné meno, už si dostal podpis, netráp nás.

Bohusvat. Podpis som dostal z pomocou Boha, preto som jemu ďakoval. Modlitba je pokrm a

posila moja! O by ste sa aj vy modlili! (v pekle jajkot, hrmot) Ale ještě neodídem, kým mi jedno nepovieš.

Lucifer. Čo chceš?

Bohusvat. Znáš Mataja, čo dom vystavel z ľudských hláv, ještě moju chce na hálku položit.

Lucifer. Mohol ju už dávno položit.

Bohusvat. Nemohol, bo mňa Bôh nebeský chránil (Lucifer zjajkne) tento Mataj chce zvedieť, čo ho čaká tu v pekle, a jakoby sa mohol ještě z tadialto vyslobodit!

Lucifer. Jedno pítaš, a už sú dve, aj čo aj ako!

Bohusvat. Nach budú dve jedno.

Lucifer. Darmo sa ustávaš za Matajom, tomu už len jedon vlások von trčí z pekla, ostatné všetko je naše. Aby si nás dlúho netrápil tým menom a modlitbámi, tam pozri na pravo, tam sa hned otvorí, čo je Matajovi pripravené! (zrúkne do pekla) Mataja von! (zrazu sa v pravo od brány z bíny otvor zpraví, a tam v plamenu stojí postel so štyr hadov zpravená, ktorým z driekov zpravené sú štyry nohy postelí, a hlavámi sypia nad postel, spájace žerdky a krížne palice sú hadmi opletené, ktoré všetky hlavami nad postel sa sklánajú, jazykami sypot vydávajú, a miesto priečných dasok britvy sa hýbajúce, a všetko v plameni horí) pozri, to je Matajova postel, ještě jedna hlava padne rukou jeho a hned je tu.

Bohusvat. Hrúza, hrúza, a z toho výkupa niet?

Lucifer. Tedy sa on vykúpi odtialto, keď ten tridcaťročný kyjak na ten suchý vrch zasadí, kde ten hlavový dom vystavil, a v ústoch bude naň vodu kolenačky nosit, a keď sa ten kyjak príjme, zazelená a ovocia donese, tedy bude Mataj slobodný! (zmizne postel, Lucifer oblok zatvorí)

Bohusvat. Bože milostivý! (Opona padne)

Štvrtý Dej.

POKÁNIE.

Motto: Väčšia milosť božia, nežli naše hriechy!

Prvý Výstup.

Mataj (na pustatine) pozdejšie Bohusvat.

Mataj. (podopretý na svoj kyjak stojí) Kdeže môj mládenčok! Ostatná hlava! — Jeho meno — Bohusvat! pekné meno, to znamená, že je Bohu posvätený. — A moje meno Mataj! či já mátam, či mňa mátajú? mňa, mňa! — hrmen do nebo! — Ak to chlapčisko odišlo, každú moc ma mátajú — kdo? — hah! — ti čo mi to meno dali — otec — mat — juj — (bolestne) — načo ste mi také meno dali, mali ste ma menovat Bohusvat, tak by azdaj ť ja bol svatý býval — a teraz, teraz! — (buchne kyjakom) — Nedaj sa Mataj, čo si aj zbojník, ale najchýrečnejší! Radšej prvý medzi zlými, ako — no! — všetko to chlapčisko vo mne zbúrilo. — Ozaj kde je (vyzerá) ani ptáčka, ani letáčka! tam ten zahynul, i moja hlava! škoda, že som mu nešiel na pomoc! — ale ja sa čertov bojím, — a to chlapčisko taký smelý. Neborák, tam ho zagniavili! kdeže by nie, celé peklo jednoho mládenca! No máte za víťazstvo (dupne) sto bohov do vás zprepadení! mne pokonú hlavu odňat, a to svatu hlavu, to by pekne bolo bývalo, dom z hláv ľudských zavŕšit hlavou z Bohu-svata. (prechodí sa)

Bohusvat. (vystúpi) Bože daj šťastie!

Mataj. (zadivený vyvalí oči, usta otvorí a hľadí)

Bohusvat. Či ma nepoznáš, Mataj!

Mataj. Ale si to ty Bohusvat?

Bohusvat. Ja s dušou aj s telom! Obzri ma, keď neveríš. Ale čože ti tak divno, že ani k sebe prísť nemôžeš?

Mataj. O Bože môj! Ale si to ty opravdivý? A nezedli ťa Čerti?

Bohusvat. Bohusvat je nie pre čertov žalúdok, čert sa trasie, keď len počuje svaté meno, jako list na osike. Zpomeň Boha, zpomeň Krysta, a blädne celé peklo, jajkot neslýchaný a ohéň nesmesítedlný rozrýva tých zatracencov!

Mataj. Ale si bol skutočne v pekle!

Bohusvat. V pekle nie, len pri pekle, či pred peklom!

Mataj. Bál si sa!

Bohusvat. Nebál, ale ma nechceli pustit, znáš do pekla len toho pustia, čo zaslúži, nezaslúženému neotvoria.

Mataj. Tak si nevidel, čo mne pripravili?

Bohusvat. Videl, to mi museli ukiazat.

Mataj. Rozprávaj!

Bohusvat. Keď som už môj podpis dostal — s velkou biedou — len spomocou Svatosvatého mena Ježiša, buď jemu večná sláva na nebu aj na zemi! — keď som sa poďakoval všemohúcemu za pomoc, vykuknul Lucifer odháňajúc ma preč, — lebo znaj Mataj, že Čert modlitbu pravdivú vystát nemôže, — vykuknúl, jako vravím a odháňal ma preč. Ale ja sa pohnút nechcel, kým mi neukiaže muky, jaké Matajovi pripravila pekelná rôta. Oj to ti vďačne

ukiažeme, odvetil Lucifer, Mataja nám neodmodlíš, lebo ten je celý v pekle, chyma jedon vlások mu ešte von trčí! — Jedon vlások? myslím si, aj jedon vlások veľa robí. A čože, keby ho za ten vlások ulapil a vytiahnul z bahna toho večného ohňa? — No dobre, tu myšlienku pre sebä zadržiac, žiadal som vidiet hostinu pre tebä, chýrečný Mataj, pripravenú.

Mataj. No len ďalej!

Bohusvat. Z razu sa otvorí jedon bok pekla, jako dnu ideš, na ľavom, a keď von ideš z pekla, tak na pravom boku. Aha myslím si, pravý bok, šťastný bok, môže z Mataja dačo byt!

Mataj. A čo si videl?

Bohusvat. Ako sa bok pekla otvoril, plamen jezerný vyplanúl, že červenost jeho až k tebe zažiarit mohla!

Mataj. Zbadal som dač takého, a bolo mi úzko na srdcu!

Bohusvat. A v tom plamenu postel, nohy má z driekov hadových, ktorým hlavy nad posteľou prehnuté visia, sypiac dvojnatýma jazykama, žltý jed kvapkajúc na prúhy plamenné. Spájace dasky sú ohnivé britvy hadmi prepletané, jakoby listím hroznovým a hlavy hadacie, jako hroznové strapce okrášlujú boky aj ohlavia. Priečne dasky nieto, ale miesto nich britvy sem i tam sa mikajúce, od ohňa žeravé, nad postelou jako baldachyn zhybujú sa hadové hlavami sypiaci a jed frkajúci. Okolo postele v plameni stojacej vystavené sú steny zo samých ľudských hláv, pri samej ale posteli dve hlavy ustavične očima krútia, jakoby hľadaly toho Mataja, kedy už prijde. Len samým vrchom ešte vetrík chladný veje,

ochladzujúc muky, ale čert povedal, že ta ještе chybí jedna hlava! — Na tú postel ukiazal Lucifer a zrúknul: tu bude ležat Mataj:

Mataj. (vypadne mu kyjak) Bože, Bože môj!

Bohusvat. Potom sa zpýtam, či by sa ozaj Mataj mohol ešte vyslobodit z týchto múk?

Mataj. (trasúcima rukama k nemu) No a čo?

Bohusvat. S ryhotom odvetil Lucifer, že áno!

Mataj. (oddýchne) Áno!

Bohusvat. Áno, môže sa vyslobodit, keď tridcat ročný kyjak na tom suchom vrchu zasadí, kde najviac ľudí pobil, a na ten kyjak bude vodu nosit kolenačky v ústach z potoka z doliny a keď sa ten kyjak prijme, zazelená a ovocia prinese, tedy sa Mataj vyslobodí!

Mataj. (kľakne na kolena) O Bože Bože môj! už som ja večne, večne zatracený, ani som inšie, inšie nezaslúžil. Oh ja nešťastník, nešťastná hodina, v ktorú ma — huh! (trasie sa) — matka (trasie sa) — matka — porodila! — Oh matka! (padne tvárou na zem, — po chvili skočí, dupne nohou) to nepravda, povedz, to nepravda? ty ma klameš! — povedz, povedz, povedz! (zakryje si tvár rukama) — Oh! a prečo by to nebola pravda! — Ja, ja, já! — ja som sa nazdal, že nebo, peklo to len vábce kňazské, také osídla, čo vrabcov lapajú, háčky s červíčkom, by ryba zahryzla. — Oh ja zahryznul! — skleněné perly dievčatá oklamat, mädový koláč, slabé deti vábit — a ty vravíš, že to pravda? že peklo jesto a v ňom moja postel? — postel? — pre mňa? (schytí kyjak) Podte za pasy, všetci Čertovia! Poď, čierny Lucifer, poď krivý Tasan, kdo je mocnejši, tu vás podrúzgam na

prach! Já Mataj, a pre mňa postel? Vy červi podlé, vy zmije hnusné, vy blato, sadze, smrad pekelný, vy mňa na tú postel položíte, mňa Mataja?! — (zamyslí sa) Oh ja nešťastný, povedz Bohusvat, šak jesto aj nebo!

Bohusvat. Jesto!

Mataj. Oh a to ja ztratil, (vlasy si trhá) ztratil, — ztratil! O Bože môj, Bože môj! — (strasie sa a zubami klepoce) — huh! (ruky vytahuje) — čo si mi nevbila do hlavy, že jesto nebo! teraz by mi tam postel pripravovali, (tichšie) pravda a spravedlnost boly by za nohy, viera bočnýma daskama, láska a milosrdenstvo, jako mäkké city, mäkšie nad peria, nad moh, nad hmlu mäkkejšie, boly ky duchnami, nado mnou by sa vznášali anjeli, zvestujúc pochvalu Hospodina (ruke sopne) oh Hospodina! — a kvety blahovonné sypali by na mňa. Okolo postele stáliby svedkovia mojej almužny a vetríkom by previevali žalmy a modlitby moje! O Bože Bože, čo som ja neveril, že si ty Bôh! a že máš nebo! Bože, Bože! (padne na zem tvárou).

Bohusvat. Mataj! — (a keď sa Mataj nepohne) — Mataj, — Mataj — (potrasie ho) žiješ snad?

Mataj. (slzavý zodvihne hlavu) to si ty?

Bohusvat. Mataj, pomysli na ten vlások.

Mataj. Ach vlások, jedon vlások! pohľadaj mi ho milý Bohusvat, ktorý je to ten vlások, — ach keby aspoň jedon vlások zo mňa do neba prišiel! — Hľadaj, hľadaj môj Anjel Bohusvat, hľadaj ten vlások, — a potom chyc ho, oddel od tých druhých — bo je to boží, a tie sú (zdrhne sa) čertove! —

Oddel h ; oddel, nach ho nezačadí
Smrad tých bezbožných, by aspon ten jedon —
Aspon ten jedon — oh prečo nie viacej! —
Videl tú krásu, čo v nebi utratil.
Pohľadaj mi ho, že si ho omakám,
Pritisnem k srdcu — k srdcu bolavému.
Bože Bože môj (skryje si tvár k zemi)

Bohus. Mataj, ten vlások, ten koren nebeský,
Môže obživit celého Mataja.
Jako zkrehnutý na sibirskej stepe
Verný v kybitke leží v mrazu kozák,
podošva, hlava, dlaň i hrdlo zmrzlé,
nehne, nekyvne, nepoddá sa tlaku,
len v stredu srdca jedna kvapka krve
hýbe sa, jako iskra pod popelom,
žeravá, živá, a z tej jednej kvapky
keď prijde lekár, zahreje, nakrmí,
nápoj kriesivý vleje do žalúdka,
do celučičkej údov pokrevnosti —
rozleje život a verný zo sna
skočí do zbroja službu konat kozák.
Tvoj vlások práve je tá kvapka živá,
Tá živá iskra, zavolaj lekára,
aby cit svatý i vôľu dal duši
a zpekla mocným ťahal ťa ramenom.

Mataj. (stane) Kde je, oh kde je ten všemocný lekár,
menuj ho, menuj, že pobežím k nemu,
hory preskočím, velmorá preplávam,
letom orlovým postavím sa k nemu,
a prosit budem, slúžit budem verne
či boj, či tryzeň, či do ohňa skákat —
všetko vykonám, len nach ma uzdraví.

Bohus. Mataj, já poznám takého lekára,
čo ťa za vlások ten ticho vytiahne
a vyslobodí z pazúrov Černocha.
Mataj. Ale já ťažký, — a jediný vlások
či sa mu v rukách ťahom neodtrhne,
a já by spadnul do bahna ohniva,
a môj by viacej už nevidel vlások!
A znáš ten vlások? — to som ja, to som ja!
ten vlások!
Bohus. Čo bys tisíc raz viac vážil, ak vážiš,
preťažil Holu královu aj Kriván,
aj Biele Hory a Beskydami spolu,
všetka tá ťarcha v jednej sbitá hluze
len na tom vlásku viselaby v rukách
toho kriešivých Lekára lekárov:
Ešte sa vlások tento neodtrhne,
keď ho on zmocní, obživí, obtúži.
Nebeský vlások! Čo nebu určeno,
By storáz tenšie pavučiny bolo
a zatracencov čiernych zakvačila
i s jich kniežatom naň celá sa rúta,
Neotrhnú to!
Mataj. Ach povedz, povedz, kde je už ten lekár,
Dárca života, pekla premáhatel,
nach mi ulapí ten vlások jediný,
a nach ma ťahá z tej, tej — o hrúza! —
z tej tam posteli — k sebe — k Bohu —
k nebu!
Bohus. Lekár ten boží hojí bez bolasti,
on nalomenú od vetra trstinu
nedolomí, — ale pevným stĺpom
mocne podopre a lykom priviaže,

slzou pokropí a k zdraviu privedie!
On jedom hriecha otrovenú dušu,
čo nad prepasťou zúfalstva už stojí
a jednu dvíha ku skočeniu nohu,
aby sa vrhla večnej do hrdla
zkáze, zachytí, slovom potešuje,
svým telom krmí, svojou krvou pojí. —
Odrazu stichne hrom a búrka duše,
obloha čelom jasná roztiahne sa,
dvojslnce žiari očima veselosť,
a viera srdcu ku zpevu, modlitbe
mocne pohýna. Duch svatý lká v nej,
a z pekla vedie do nebies radosti.

Mataj. Oh ten, oh ten mne želaný je lekár!
prijď o lékaru! — menuj ho, volaj ho!
povedz, kde býva, povedz, v ktorú stranu
letet mám, abych už pozde neprišiel,
kým ten jediný vlások svojim zovriem.

Bohus. Lekár ten mocný jestiť sám Syn boží,
jednorodzený Syn Boha živého,
ktorého Otec dobrý, milostivý
poslal na ten svet, aby spasil hriešných,
z pazúrov čertom vyrval holubicu,
roztrieskal strojby múk pekla hotové
a verné duše niesol do radostí!
svatý Syn boží, ktorý umrel za nás,
za naše hriechy, a z mrtvých vzkriesený
peklo premohol, a vstúpil na nebo,
Otcu večnému sedí na pravici.
Presvatého mena, pred ktorým klakáme
anjel i človek, a čerti sa trasú,
presvaté toto Jméno — abyš — jest Ježiš!

Mataj. (křikne) O Ježišu! smiluj sa nado mnou!
Bohus. Ver v toho Ježiša, a on ťa vykúpi,
chytí ten vlások dobrý, nezkazený,
a ťahat bude, pokým ťa vytiahne
z pekla, z posteli tam ti pripravenej,
Postel tu zničí, hady tie rozšliape,
britvy zatupí, a zabitých hlavy
ukrotí, smierí, by ti odpustily.
Ver v toho Ježiša, a čiň pokánie,
zasaď ten kyjak na ten vrch skalnatý,
a polievaj ho vodámi, slzámi.
Pros, volaj k Bohu, modli sa bez konca,
volaj Ježiša na pomoc ku sebe!
volaj len, volaj, pros len a pros vždycky,
on ťa uslyší, zpomôže, poteší,
kyják zeleným urobí, a tebä
vezme ku sebe! —
Mataj. Nemožno, nemožno!
kyják ten hrozný schne rokov už tridcat,
ak som ho vyťal od zpodku koreňa. (ukazuje kyjak)
Kôra na hlavách ľudských obdrvená,
puky vyschnuté, — nemožno, nemožno!
Bohus. Biedný Mataju, posiaľ si len zlý bol,
teraz si biedny, keď už pochybuješ
o všemocnosti Boha nebeského.
Pozri, svet tento z ničoho on stvoril,
aj tvoju dušu z ničoho vyviedol,
a ty, ty predcaj o tom pochybuješ,
žeby suchého listím, kvet, ovocím
ozdobit mohol Hospodin kyjáka!
Dobre sa mávaj, ubohý Mataju
mals jedon vlások, i ten sám si trháš,

a nechceš ho dat Bohu k obživeniú,
keď pochybuješ o všemoci Boha!

Mataj. Odpusť, odpusť mi, môj drahý Bohusvat.
Mojej slabosti, to ja viem, že môže
i z tejto skaly Pán stvoriť človeka,
ale či chce, — či chce! — či na mňa pohliadne!
Bo ja nehodný, — ja — Mataj, — Mataj
— Mataj!

Bohus. On chce, večne chce, aby všetci ľudia
spaseni boli uveriac Ježiša
a s nim v nebeskej sláve účast mali.
Aj tebä priviest chce ku Ježišovi,
za to ti nahal ten vlások nebeský,
ktorým ťa vyrve z hriecha, z muky, z pekla,
a jak zakvitnul suchý prút Árona
keď Hospodin ho vyvolil za kňaza,
i tvoj zakvitne zhluzavený kyjak,
keď ťa Hospodin vyvolí k životu!
Posaď, len posaď, daj sa na pokánie,
a ver, pevne ver, viera tvoja spása! —
Ja už odchádzam — nie odíst nemôžem,
však som ti slúbil zápasit o hlavu!
Slovo som splnil, no Mataj!

Mataj. Neraň, neraň ma, keď si ma potešil,
slúbils zápasit o hlavu s Matajom.
Ale nie s tímto, nie so mňou, to nie ja!
slúbils starému tomu Matajovi;
čo vlk nesytý, strebal krev baránkov,
jastrab, krahulec, koptapták pažravý,
letom roznášal smrt na všetky strany,
hyena, tiger, vykopával hroby,
aby z pokoja búril kosti spiacich.

Tomu si slúbil hlavu Matajovi.
Lež nie mne, ja som nie ten starý Mataj.
Ja som baránok slabý, krotký, biedny,
môže ma dieťa zahlušit bez zbrani,
ja holub s krídlom perutov zbaveným,
laňka poslušná, bez žluči, pazúrov.
Neraň ma prosím, nepripomínaj mi
moju ukrutnost! O by mi svedomie
nepripomínalo moje nepravosti.
Choj šťastne drahý milý Bohusvate!
Choj ku rodičom, poteš jich, ži šťastne
na lone Vily, na lokťach Rusalky,
spávaj na mäkkých perinách a chovaj
štebotné dietky. — Ja tu chcem stonat,
na tvrdých skalách kolená odrvat,
modlit sa, plakat, môj kyják polievat,
suché korienky hrízt a hlad utláčat,
v ustach vodičku z tej doliny nosit
a Boha prosit aj toho Lekára.
Ak sa menuje?

Bohus. — — — Ježiš!

Mataj. — — — Ježiša unúvat,
by prišiel ko mne, uzdravil mi dušu,
a za ten vlások vytiahol von z pekla,
a roztroskotal tú postel ohavnú!
Príď, príď o Jezu!
Nezabudni na mňa
milý Bohusvat, keď sa budeš módlit,
a vôkol tebä nevinné dietočky
ručičky zopnú k oslave Večného,
zpomni i hrozné menisko Mataja,
azdaj keď z jich ust nevinných počuje

Pán Bôh, tak skorej odpusti mé vinny!
Čuješ Bohusvat! Tridcat rokov zbíjam,
a tridcat rokov Bohu protivím sa,
ale pred tebou teraz ten sľub robím,
čo tisíc od dnes rokov dyčiat budem,
neoddialim sa od toho kyjáka,
kým sa nezjaví na ňom milost božia,
list, kvet, ovocia na ňom neobrodí!
Ale sám — sám — sám, — na tom širom svete!
O príjď ma niekdy navštívit!

Bohus. Bôh ti pomáhaj v tomto predsavzatú,
ja nezabudnem nikdy na Mataja,
a kým budem žit, modlím sa za tebä.
Aj prijdem k tebe, čas ale neurčím,
bo človek nezná, čo ho kde zachváti.
Ale ťa prijdem istotne navštívit.
A teraz s Bohom! ver, kájaj sa, modli.
Bôh ti spomôže! (odide)

Mataj. (sám) Tak už odišiel ten môj anjel dobrý,
a ja sám, — čo sám? — a pán Boh nie so mnou?
So mnou je, — so mnou! On ma neopustí!
Poď môj kyjáku, ty za to nemôžeš,
čo si porobil, teraz sa navrátiš
do zeme nazpak. Poď že ťa zasadím,
zrostaj, zelenaj, zakvitni, ty buď môj
družba pokánia, jako si vše býval
pri hriechu. Vedno čakajme spasenie!
V tom menu svatém Ježiš Ježiš Ježiš!
(odide kolenáčky)

Druhý výstup.

(Záhrada)

Miláda, Jelena.

Miláda. (kvet-kráľkovie lupene obtrháva rýchlejšie)

Živ, neživ, živ, neživ, živ!
Chvala Pánu Bohu, len si mi je živý,
že na kluk pekla tvrdý nezkamenel
ako premnozí odvážní kamenom
keď sa obzreli zostáli junáci.
Neobzri že sa Bohusvat môj milý,
len sa neobzri, čo ak budú kričat,
strašit, preklínat, prosit, lásku dávat,
krásy, obludy pred oči prevádzat.
Ty sa neobzri, ni v pravo, ni v ľavo,
lež kráčaj cestou zrakom vymeranou,
a k cielu ťažkým vzdialenému losom
chvátaj Bohusvat, nezmožený víťaz!
Nuž ak sa obzre? — O ja nešťastná,
trikrát nešťastná! Jedno že som v slunko
jeho krdinskej veleby pozrela,
a tým jediným najsladším pozorom
ztratila rozum, pamät, mysel, srdco!
O sladká ztrata! Vrác mi ju a sama
pôjdem druhýraz zase ju utratit!
Druhé, že som ho — o hlavo súžená —
sama, sama ja — pustila od sebä
neborák cítil povinnost i lásku,
láska, povinnost! povinnost je vätšia.
putuj mi s Bohom, Radost mojej duše!
a vráť sa, vráť sa na krídlach orlových. —

Tretie, — ach ale to nemôž, nesmie byt!
Aby sa obzrel a večne večne tam
usnul — o nie, nie, on žije, on žije!

Jelena. Istotne žije, spanilá kňahino!
Žije a rýchlym sem ponáhľa krokom.
To ja znám, ó znám, tušenie neklame!

Miláda. Aké tušenie? Z čoho to zavieraš?

Jelena. Straka prilietla hned z rána ku dvoru,
sadla na vráta, a radostným hlasom
zarapotala do tretieho razu,
hlavou kývajúc na kňahyninm oblok,
a z vrát vyletnúc sadla na vrch dachu
na všetky strany obtáčajúc zraky,
v posled radostným odletela rapotom! —
Potom tej noci už pred samým svitom
snívalo sa mi, že kňahyná v ružiach
v zelenom stála viganu a párik
bielych krmila holúbkov ručkama.
I z toho starká veštila veselost
a blízke šťastie!

Miláda. Pre mňa najvätšie,
zo všetkých šťastí je šťastie Bohusvat.
O prijdi prijdi jediný mládenče!
(k Jelene) Podaj mi kvietok!

Jelena. Aký rozkiažeté?

Miláda. Daj mi červený — to je znak radosti.
(podá jej ružu)
Keď vravíš, radost že sa mi približuje.
Radost bez neho je oddych bez spania,
jedenie vo sne, sen popretrhaný,
huk vody v dialke dumne šumejúci,
slyší ho smädný, napne sluch a leti

kým vládze letet, za šumom, až prijde
najde bystrého v doline tok Váhu
u tvrdej päty nezlomnej Margity.
Nie, neskoč tadnu zížnivče, zahynieš,
to nie pre tebä vluna rozzlobená,
i zbehlých hádže na mohutnej plti
Tatier junákov do hroba mokrého:
Nie nechcem, nechcem z tej farby čiervenej
(odmarí)
i krú červená, o Bože zachovaj
aby krev jeho cedená byt mala.
Daj mi zelenú ratolest, zelená
farba tá budí kriesivú nádeju,
čo v nedohľadných mrakoch obzorníka
meňavé rúcho na sebä oblieka,
postavu mení a miesto premiena,
a vše tá istá zostáva.
Hned dúhu vypne stropami blankytu,
hned hrady stavia z čiernych mrákav hrozné,
a zas tenunkým, ako tá myšlienka
zaobalená závojom si pláva.
Daj mi zelenú, tú farbu nádeje,
nach mi pošepce: už ide, už ide.
Ide? — (obzerá sa) klamná nádeja, bez tela,
bez kosti.
Lákaš, nadávaš ľahkoverné deti,
zahasíš smädy, aby zas prudkejším
storaz obživli k bolasti zápalom,
tešíš a krotíš žiale zapozdilé,
ale keď prejde klam tvojich obrazov
znovu sa kľuje žial storozmnožený,
jak peň zoťatý z boku a koreňkov
tisíc na silu pňov vyháňa nových.

Preč tú zelenú — (odšmárí) — ja z klamu
nežijem,
Ani z láskotných vábenia obrazov.
Daj mi kvet modrý s belasým lupenkom,
modré je nebo, tá istota naša,
modrá znamená farba i dôveru.
Dôvera v Boha to je môj hrad pevný,
Bôh ťa nezklame, Bôh ťa neopustí,
v neho samého dúfaj vše Miláda.
On štítom chráni gulám neprebitným
v ohňu, v zápasu — a čo toho horšie —
v zlom pokušeňú mojho Bohusvata.
Ty modrá farba, farba mojho rodu,
môj rod slovenský v Bohu všetko skladá,
zmizlú minulost, čest, panstvo, majetok,
i tú potupu, čo závist neľudská
v podlejšej žluči na neho kydáva.
Bôh zpravuje svet, zpravuje národy,
i nás zpravuje a vedie ku sláve.
My nestaviame na bludných nádejach,
naša vec jistá, ako Bôh na nebu!
Zostaň dôvero, ty božská devico,
mojou družicou, mojou sestrou, matkou! —
Podaj mi ešte k nej bielu ľaluju,
znak nevinnosti, ako ten sňah bielu.
Biela pristane ku modrej; bá asdaj
jedna bez druhej ani byt nemôže,
dôvera v Boha keď nevinnost nemá,
je strom v koreňu už ranu majúci.
Nevinnost pevnej bez dôvery v Boha,
je stofarbový sem tam lietajúci,
bez strachu, ciela, rozkoší dychtivý

motýl. Až príjde nelútostný strakoš
ten pánsky, devet čo najprvé zopchne
na suchý trník premožencov, kým si
sadne k večeri, a zchytí motýla.
Božia dôvera a nevinnosť svatá
ty buď môj poklad, má koruna zlatá.

Tretí Výstup.

Predošlé. Kráľ, Kráľovna, potom Bohusvat.

Kráľ. Už tak zavčasu, premilená dcero
nad všetky perly vzácnejšia kňahyno,
nevinný kvietok s krásnymi kvietkami
sa bavíš? Dobré ráno! či sú toto
sestry či milé chovanice tvoje,
tie líbovonné ruže a ľaluje?
Miláda. Ďakujem Otče!
Kráľovna. Bolí ťa hlavička
radostná Dcerko? Pod nach ťa pobozkám
sladká útecho! V žialoch dlhých čákach
Pozdných nádejach celá mi uvadneš!
Miláda. Žiaľ môj verný brat, túžba mi sestrica,
solza mi nápoj, a čáka korenie,
nádeje sladké myšlienok herkyne.
Ale nevädnem, ňak nevädnem mamko?
ohliadla som sa v kamennej studničke,
a tá mi rekla, že som nie uvadlá,
len bladá. Ťažko síce očakávat
ale zhrešila by som proti Bohu
kebych dôveru v neho utratila.
Kráľ. Netrať ju dieťa, Pán Bôh nám je verný,

on neopustí svojho veriaceho.
Poslovia prišli z poza hraníc, divý
kde vzdoru tropil bez pomstenia Mataj
a mužných k temnej slal nežitia noci
junákov, — vojská ba celé uvádzal
v púšte žížnivé a tak hrozne hubil.
O ňom už viacej, ak zaniklej búrke
chýru, ni slýchu. Lud vraví že jiste
Chrabrý Bohusvat pokoril dívocha.

Bohus. (vstúpi dnu) Pokoril divocha — ale nie Bohusvat,
lež sám Hospodin!

Všetcí. Bohusvat!

Miláda. Drahý Bohusvat, či si ty sám živý
a či len tvoj Duch smutnú mi prichádza
o tvém záhynu zvestovat novinu?
Aby aj moje hned uvädlo srdce
a s tebou v krásnom nebu sa shliedalo?
Mluv, mluv Bohusvat!

Bohus. Prekrásna kňahyno!
Na púti tvrdej, jedná mi útecho!
Ja som, ja živý, tu s dušou i s telom,
víťaz nad peklom, vymáhač podpisu!
Tu je ten podpis, pokoj duše mojej
i mojho Otcov! Však tebe víťazstva
čiastka náleží, spanilá Miládo.
Ty sladkým lásky spútanému vencom
tvrdú nastúpit velela si cestu
ctnej Povinnosti. Ty čistých súzvukom
rtov požehnanie vydala na cestu,
ty v nebezpečiach, pokúšaňú, v búre
sladkých myšlienok ohňom silnovala
k vytrvalosti ducha mojho sama!

Už som naplnil podané octovi
slovo, prichádzam naplniť i Ťebe!
Vďaku víťazstva k nohám tvojim skladám
rozkazuj ďalej vernému sluhovi (klakne pred ňou na jedno koleno)

Miláda. (objíme ho klačiac) Mlč, mlč, rekovský nad všetky mládenče,
nepripisuj mne, čo tvoja zásluha.
Ty obdiv, sila, krása, moc, spanilosť,
ty vzor mladosti, spanilý jonáku,
ja šťastná, nebo že ťa k nám poslalo,
Pádám ti k nohám, tvoja služobkyňa,
ty môj pán!

Král. Dietky premilé, sebä šlehetnejšie
pokoj tym rečiam, žehnané manželstvo,
kde sa muž ženě, a žena mužovi
vďačne pokorí, a jeden druhého
vzáctnejšim robí. Nach vás Bôh požehná
(položí ruke na nich)
a dá i rozkvet rodu, vlasti k sláve! (stane hore)
Teraz poďme dnu, víťazný Bohusvat
strápený bojom žiada si oddychu.
A potom nach nám príhody a bóje
svoje vypráva.

(odíde)

Štvrtý výstup.

(chudobná izba)

Zlatomil. (mizerně oblečený) Božena, Tekla, Olga (blädé a mizerno oblečené)

Olga. Mamička, čože budeme jiest?

Božena. Odnesem toto šitie, dajú mi plácu, kúpim dačo na vingu.

Olga. Ale ja by jedla!

Tekla. Hanbi sa.

Zlatomil. Nehreš ju, dcéro, ťažký je hlad, radšej ju poteš, obvesel v dobrej nádeji.

Božena. Ale mužu, či to všetko tak musí prepadnút!

Zlatomil. Manželko moja, trpelive snášajme núdzu tuto, ja verím v Pána Boha že nám k dobrému poslúži a ztratu našu vynahradí.

Božena. Ale tu treba žit, a my nevládzeme tolko vyrobit, kolko potrebujeme. Tych dlužníkov by si mal pohľadávat.

Zlatomil. K chudobe ťažko privykat, ale ja sa tomu velmi radujem, že sme schudobneli, lebo mi to pojistenie dáva, že náš milý Bohusvat je pri živote a podpis vymohol.

Tekla. Oh keby sa už navrátil.

Olga. Môj dobrý brat.

Zlatomil. Kaštiel ten ozdobný, v ktorom ste vychované boly, vystavil som z bohatstva za podpis dostalého, a keď sme prešli do neho bývat, na šťastie chalupu tuto starodedovskú nedovolila mi predat úcta naproti dedom. Všetko mi šlo podľa vôli, kaž-

dý podnik, každá kúpa, každý predaj užitok storaký prinášal, na poli sme mávali najväčšie úrody aj tedy, keď susedom pochybilo. To všetko bola cena podpisu, a kým slúžilo šťastie, videl som, že Bohusvat ciela nedošiel. Ale ak náhle nad hlavou nám zblikhul kaštiel, poklady zbojníci ukradli, dlužnici moji poutekali, a veritelia mä napadli od razu, už som citil, že Bohusvat premáha čerta. Nádeju o výživu našu skladal som v úrodách polných. Ale znáte, aká hrúza prišla na ne, oblak sa nad nimi roztrhnul, odvliekol nie len úrodu, ale aj zem, holý štrk a kamenec zanáhal! Nám všetko popredali, len deďovský dóm nám zostal. Nič za to, myslel som si, chudobní sme, ale Bohu milí, a Bohusvat zvíťazil, ja pracovat budem, a dvoma rukama hľadat chlieb každodenný. Ale prišla na mňa nemoc, ktorá ma posiaľ trápi, pracovat nemôžem, a to mi najväčšmi ľúto, že som vám na ťarchu.

Tekla. Nie tatíka, nie ste nám na ťarchu, ja rada pracujem, len si ste pokojný a veselý, a ten podpis vám hlavu nemúti.

Olga. Ale kedy ten brat príjde.

Božena. Veru sa už mohol navrátit, od troch rokov celý svet prechodit mohol.

Tekla. A či tomu už tri roky?

Božena. No tri dlúhe dlúhe roky!

Tekla. A mne sa tak krátkymi zdajú, to pre tú robotu, lebo človek robotný nemá dlúhu chvíľu.

Božena. No len sa nechvál svojou prácou, to aj druhá zná pracovat a nechvastá sa. Dost potupa, že ty necítiš našu poníženosť, kde sme pred tým prvši boli v pät chotároch, teraz poslední v meste. Ach

ja biedna!

Tekla. Ale tedy Otec bol nespokojný, chorý a bál sa večného zatratenia. A teraz je už pokojný.

Božena. To len jeho fantázie.

Trulo. (vkročí dnu) Dobrý deň! — Či tu býva pán Zlatomil?

Zlatomil. Tu.

Božena. Kdo že ste vy?

Trulo. Ja som sluha kráľa mladého z krajiny Veneda, posiela ma kráľ náš mladý, lebo musíte znať, že aj starého máme, teda ten mladý ma posiela, sa zpytať, či tu býva pán Zlatomil.

Zlatomil. Áno ja som Zlatomil, ale čo že to znamená, či dobré či zlé, že ma slávny kráľ hľadať dá?

Trulo. Azdaj len dobré, lebo prichádza aj s kňahynou — ba už kráľovnou bude po otcovej smrti, — ale za života jeho nechcela jej-mat prepustit titul kráľovny. Ale odpustite, musím sa ponáhlat.

Božena. Prosím, Pane, ešte za slovo, jakže sa volá ten váš kráľ?

Trulo. Bohusvat (odíde)

Všetci. Bohusvat?!

Piaty Výstup.

Predešlí. Bohusvat, Miláda, Jelena, Trulo.

Bohus. Pokoj, spasenie dnes domu tomuto
premilý Otče, aj vaších bolastí
pôvod, pričinu, ťažko vymožený

prinášam tu to — vezmite váš podpis. (oddá mu podpis)
Slobodný ste vy, slobodný som i ja
od krvavého k zátrate na veky
v rukách Zloducha podpisu tohoto.
Najprvšia vďaka Bohu Hospodinu,
a vzkríšenému buď jeho Synovi,
ktorého menom zatriaslo sa peklo,
vydalo korist dvadcat liet hájenú.
Druhejšia vďaka tu najspanilejšej
v kráse i ctnosti anjelskej pannence,
kňahni Miláde, slávneho z Venedy
krála jedinej Dcere, a od teraz
mojej budúcej manželke.

Miláda. Prijmite mojú milovaný Otče
úprimým srdcom podanú poklonu!
Šťastná ja tohto pri boku hrdiny,
šťastná vás nazvat milovaným Otcom!

Zlatomil. Odpust milý Syn, prejasná kňahyno,
v tak ošarpanom že musím príbytku
prijat vás slávy a skvosu vladárov.
Pokial ten podpis mal nepriatel v rukách
môj dom oplíval slávou a pokladmi,
teraz v rozpustlej trváme hladoví
chalupe tejto starých dedov práci:
lež Bohu vďaka, že podpis vymožen,
Duše slobodné i moja, i tvoja.
Vďaka premilý Synu druhá tebe,
tretia prejasnej knahyni! Akže vás
uvítat zlatí blaženej radosti
zvestovatelia? — Budte mi vítani!

Bohus. To moja matka! — to moje sestričky!

Miléda. Prijmite i mňa milená matička
za dceru! (bozká Boženu) — Milé prijmite tiez vy
za svoju sestru. (bozká Teklu a Olgu)

Bohus. Po ťažkom boji s duchy odpornými
Bôh ma oblažil kňahyni Milády
vznešenou láskou! Svatý nás manželstva
svazok má spojit, ku ktorému od vás
jak poslušný syn pítam dovolenie,
spolu k radosti viem že vám poslúži,
že mňa jasný král za svojho dediča
k vôli národa verejne vyvolil,
abych s Miládou blažene panoval!
Podte, Otec môj z chudoby a núdzi
do pokojného kráľovstva Venedy,
hybajte ku nám s vašími dietkami,
a mieru slasti doplnte v radosti
u nás bývaním.

Zlatomil. Ja ťa mal Synu, bohatým urobit,
a ty mňa robíš. Lež lepšie od syna
ak od zloducha prijímat podporu.
Poberte dietky, čo máte so sebou,
nahajme toto smútku biedy mesto,
a s milým podme ďalej Bohusvatom.
(odídu všetci)

Šiesty Výstup.

(kyjak suchý zasadený)

Mataj. (šedivý, starý, vlasy šedivé mu visia a zakrívajú hrbat, brada tiež šedivá, dlúha, kolenačky pri kyjáku)
Kyják môj drahý, zazelenaj sa mi,
pusť tie konáre, pust zelené listy,
listy nádeje o mojom spaseňú.

Veť už tridciaty ak tuto kľačím rok,
v ústach z ďalekej nosím rieky vodu,
a k Ježišovi dobrému sa modlím,
aby ma vykúpil — z pekelnej posteli!
Jezu! kdeže si? — či si tak ďaleko
že plač a kvíle neuslyšíš moje?
Ach ale slyšíš, slyšíš Boží Synu,
slyšíš volanie velkého hriešníka,
čo tridcat rokov odpadlý od Boha
nevinných bratov krev cedil červenú.
I tú, čo z nej vzal život svoj, rodičov! —
Nehodnýs Mataj, by hlas tvoj siného,
krásni kde slávu zpievajú duchové,
kde pravda, láska panuje, do neba
preniknul. — a zlým trasavením hubil
milé cherubov pred trúnom súzvuky.
Horší ja onej hriešnici, čo sedem
v svojom chovala bruchu pekelníkov,
horši, na krížu čo si mu odpustil,
lotra, a v krásny hned ho ráj povolal.
Tým si odpustil, odpusť i mně pane! —
Ovšem nehodné nohy tieto, aby
kľakaly tebe k úcte presvatého,
nehodné ruky, aby jich pozdvihnul
žialný sprevádzat nima hlas modlitby,
nehodné oči zpatrit tvoju slávu
ani tie uši hlas tvoj uslyšeti.
A predcaj sa modlím, — predcaj ruky zpínam,
na tebä volám, Ježišu smiluj sa!
smiluj sa, smiluj, a odpusť mi! —
Oh ja to verím, pevne verím tomu,
žes mi odpustil už — —!

Však si ty hriešnym najsladkejšie ráčil
sám prereknúti slova: Viera tvoja
uzdravila ťa! Áno uzdravila
i mňa tá viera! Ale prosím ešte,
daj znak milosti tvojej oku zrejmý!
Ty stvoril mocne nebesá i tú zem,
čo nám storaké k životu, zábave
úrody plodí, a my ju prznime
den po dni hriechom, — len kde tu Bohusvat
a jemu rovní česť ratujú našu
poctivých mravov milovní jonáci.
Ty rozmanité urostil zeliny,
sladkým zhýbané ovocím konáre
i tento kyják na tej rostnul zemi,
majúc donášat červené jablčká,
aby jich chlapci ráňali kančúrmi,
a suché šťavou zvlažovali ústa.
Ja som ho vyťal s hluzou od koreňa,
a miesto jablk červených, červené
hlavy krvavým výbrizgom maľoval.
O ja nešťastný! Rozmiluj sa pane,
a pretrhnutý daj zrost kyjákovi,
nech zase rostne, zelená sa, kvitne
a červenuškė dozrieva jablka.
Ty môžeš, ty chceš — oh prosím ťa vrúcne,
pre tvoje svaté Hospodina ménb
pre najsvatejšie za nás trpelého
Ježiša meno, smiluj sa nado mnou!
O Jezu, Jezu, pastýru ztrácených,
aj já zblúdilá ovca, pohľadaj ma,
pohľadaj, vezmi na svoje ramená,
a nes ku spáse! — Zelenaj, zelenaj

už raz sa kyják, Pán Ježiš ti káže!
(kyjak sa rozzelená)
(Mataj vše kľačiaci, hľadí zadivený)
Čo to? — čo vidím? — či ma oči klamú?
(pretiera si oči)
Či je to pravda, že kyjak zelený?
Neverím očom, opáčim rukama!
Či to výrostky, konár, list zelený,
a či púhy klam smyslov zostarených! (omaká)
Ach ver to v skutku čerstvý, zelený list!
Pozoruj Mataj, že dák neodtrhneš,
to milost božia rostne von z kyjáka.
Chvála ti večný Syn Boha večného,
chvála na veky z úst mojich potečie
Za ten vidomý znak mojho spasenia!
Nie, nehoden som tej velkej milosti,
radosť mi pukne serdcom, pomoc, pomoc!
(skryje tvár do dlani na zem, medzi tým kyjak bielo zakvitne) (Mataj hor pohliadne)
Čo? — čo? — už kvitneš? — kvitneš? —
a to bielým?
Bielosť nevinny obľúbená šata!
v bielej sú všetky pozrostané farby
a v nevinnosti všetky dobré ctnosti!
Rozptýl hranatý lúč bielý kryštálom,
na sedmoraké rozprchne sa farby,
rozptýl nevinnosť hranatým životom,
na sedmoraké rozprchne sa ctnosti.
Červená lásku znamená radostnú
ku Bohu, k ľudom, vždy živú, ochotnú,
hľadorumená je miernosť v rozkoši
jedle, nápoju, cti, hnevu, jazyku.
Žlutá slzámi na ztrápených hľadí

on neopustí svojho veriaceho.
Poslovia prišli z poza hraníc, divý
kde vzdoru tropil bez pomstenia Mataj
a mužných k temnej slal nežitia noci
junákov, — vojská ba celé uvádzal
v púšte žížnivé a tak hrozne hubil.
O ňom už viacej, ak zaniklej búrke
chýru, ni slýchu. Lud vraví že jiste
Chrabrý Bohusvat pokoril divocha.

Bohus. (vstúpi dnu) Pokoril divocha — ale nie Bohusvat,
lež sám Hospodin!

Všetcí. Bohusvat!

Miláda. Drahý Bohusvat, či si ty sám živý
a či len tvoj Duch smutnú mi prichádza
o tvém záhynu zvestovat novinu?
Aby aj moje hned uvädlo srdce
a s tebou v krásnom nebu sa ahliedalo?
Mluv, mluv Bohusvat!

Bohus. Prekrásna kňahyno!
Na púti tvrdej, jedná mi útecho!
Ja som, ja živý, tu s dušou i s telom,
víťaz nad peklom, vymáhač podpisu!
Tu je ten podpis, pokoj duše mojej
i mojho Otcov! Však tebe víťazstva
čiastka náleží, spanilá Miládo.
Ty sladkým lásky spútanému vencom
tvrdú nastúpit velela si cestu
ctnej Povinnosti. Ty čistých súzvukom
rtov požehnanie vydala na cestu,
ty v nebezpečiach, pokúšaňú, v búre
sladkých myšlienok ohňom silnovala
k vytrvalosti ducha mojho sama!

Už som naplnil podané octovi
slovo, prichádzam naplniť i Tebe!
Vďaku víťazstva k nohám tvojim skladám
rozkazuj ďalej vernému sluhovi (klakne pred ňou na jedno koleno)

Miláda. (objíme ho kľačiac) Mlč, mlč, rekovský nad všetky mládenče,
nepripisuj mne, čo tvoja zásluha.
Ty obdiv, sila, krása, moc, spanilosť,
ty vzor mladosti, spanilý jonáku,
ja šťastná, nebo že ťa k nám poslalo,
Padám ti k nohám, tvoja služobkyňa,
ty môj pán!

Kráľ. Dietky premilé, sebä šľachetnejšie
pokoj tym rečiam, žehnané manželstvo,
kde sa muž žene, a žena mužovi
vďačne pokorí, a jeden druhého
vzáctnejším robí. Nach vás Bôh požehná
(položí ruke na nich)
a dá i rozkvet rodu, vlasti k sláve! (stane hore)
Teraz poďme dnu, víťazný Bohusvat
strápený bojom žiada si oddychu.
A potom nach nám príhody a bóje
svoje vypráva.

(odíde)

Štvrtý výstup.

(chudobná izba)

Zlatomil. (mizerne oblečený) Božena, Tekla, Olga (bledé a mizerne oblečené)

Olga. Mamička, čože budeme jiest?

Božena. Odnesem toto šitie, dajú mi plácu, kúpim dačo na vingu.

Olga. Ale ja by jedla!

Tekla. Hanbi sa.

Zlatomil. Nehreš ju, dcéro, ťažký je hlad, radšej ju poteš, obvesel v dobrej nádeji.

Božena. Ale mužu, či to všetko tak musí prepadnút!

Zlatomil. Manželko moja, trpelive snášajme núdzu tuto, ja verím v Pána Boha že nám k dobrému poslúži a ztratu našu vynahradí.

Božena. Ale tu treba žit, a my nevládzeme tolko vyrobit, kolko potrebujeme. Tych dlužníkov by si mal pohľadávat.

Zlatomil. K chudobe ťažko privykat, ale ja sa tomu velmi radujem, že sme schudobneli, lebo mi to pojistenie dáva, že náš milý Bohusvat je pri živote a podpis vymohol.

Tekla. Oh keby sa už navrátil.

Olga. Môj dobrý brat.

Zlatomil. Kaštieľ ten ozdobný, v ktorom ste vychované boly, vystavil som z bohatstva za podpis dostalého, a keď sme prešli do neho bývat, na šťastie chalupu tuto starodedovskú nedovolila mi predat úcta naproti dedom. Všetko mi šlo podľa vôli, kaž-

dý podnik, každá kúpa, každý predaj užitok starý prinášal, na polu sme mávali najväčšie úrody aj tedy, keď susedom pochybilo. To všetko bola cena podpisu, a kým slúžilo šťastie, videl som, že Bohusvat ciela nedošiel. Ale ak náhle nad hlavou nám zblikhul kaštiel, poklady zbojníci ukradli, dlužnici moji poutekali, a veritelia mä napadli od razu, už som citil, že Bohusvat premáha čerta. Nádeju o výživu našu skladal som v úrodách polných. Ale znáte, aká hrúza prišla na ne, oblak sa nad nimi roztrhnul, odvliekol nie len úrodu, ale aj zem, holý štrk a kamenec zanáhal! Nám všetko popredali, len deďovský dóm nám zostal. Nič za to, myslel som si, chudobní sme, ale Bohu milí, a Bohusvat zvíťazil, ja pracovat budem, a dvoma rukama hladat chlieb každodenný. Ale prišla na mňa nemoc, ktorá ma posiaľ trápi, pracovat nemôžem, a to mi najväčšmi líto, že som vám na ťarchu.

Tekla. Nie tatika, nie ste nám na ťarchu, ja rada pracujem, len si ste pokojný a veselý, a ten podpis vám hlavu nemúti.

Olga. Ale kedy ten brat príjde.

Božena. Veru sa už mohol navrátit, od troch rokov celý svet prechodit mohol.

Tekla. A či tomu už tri roky?

Božena. No tri dlúhe dlúhe roky!

Tekla. A mne sa tak krátkymi zdajú, to pre tú robotu, lebo človek robotný nemá dlúhu chvíľu.

Božena. No len sa nechvál svojou prácou, to aj druhá zná pracovat a nechvastá sa. Dosť potupa, že ty necítiš našu poníženosť, kde sme pred tím prvši boli v pät chotároch, teraz poslední v meste. Ach

Pátriky v ruke, pobožnosť na tvári
Suché hľadajúc k potrave korienky,
Napomínal ma, prosil, modlil, žobral,
Len aby som mu život neodobral,
Pre mňa bez ceny a jemu tak drahý,
Ešte doložil by sa já obrátil
Ku Bohu, ale ja krvožížnivec
Odňal mu život nábožný kyjákom.
Duša pobožná, odpusť mi to, odpusť!
(padne jedno jablko, rozpukne sa a vyletne holúbok)
Už mi odpúšťa!
Išla tadialto požehnaná žena
Pod srdcom nesúc nádeju potomka,
Išla pomáhat chorému mužovi
Čo za potokom rúbal drevo, valný
Klát ho zachvátil a polámal nohu.
I túto ženu — oh ukrutný Mataj —
Navzdor prosenia, kľakania, modlenia
Zbavil života, aby som — o hrúza —
Ani povedat nesmiem,

Kňaz. Len vypovedz všetko!

Mataj. Malé pršťoky z dieťata pod srdcom
Miesto svietočky zapáliti mohol.
Nevinná matko, nevinná dušičko
Dieťata, skorej zbavená života
Ako si život uvidelo! — — —
Odpusť mi Bože, odpusťte vy duše!
(odpadnú dve jablká a z nich holúbky vyletia)

Kňaz. Ďalej, zpovedaj,

Mataj. Bez počtu-ch vylial krve a olúpil
Hlavy, až túžba pekelná ma schytla
Vystaviť si dom z hláv tých ubitencov

A vystavel som, len jedná chybela!
O vy nevinni, čo som vás zavraždil,
Odpusťte ťážkú smrt mne zlostnikovi,
Odpusť ty Bože večne milosrdný!
(odpadnú všetky jablká. len dve zostanú, a holúbky letia do neba)

Kňaz. Či viac už nemáš z čoho sa zpovedat?

Mataj. Ešte, ale to — už nevypoviem.

Kňaz. Či to snád hrúza nad tieto hroznejšia,
Či hanba kryje tvári tvej premenu,
Že tolké vyznav, toto vyznat nechceš?

Mataj. Ach to je hrúza nad tam tie hroznejšia,
aj hanba kryje tvári mej premenu,
a skorej umrem, akoby cez prahy
úst prekročiti malo to, čo trápi
ešte dušu moju!

Kňaz. Už čo je kolvek, len úprimne vyznaj,
bo bez vyznania nemáš odpuštenia!

Mataj. Oh ja nešťastný, ja vrah, tiger, satan,
ak to vypoviem, čo len pri zpomienke
zatrasie kostmi, žily trhá, krčí,
hlavu poláme a besný nalieva
vztek do mňa. (vlasy si trhá)
O Bože, Bože!
Nepoviem, nepoviem!

Kňaz. Prečo nepovieš? Azdaj milost božú
v tesných domnievaš hranicách zavrenú,
žeby i hrozné odpustit nemohla
hriechy? — ó Mataj, Mataj máloverný!
Hovor, čo páli dušu poranenú,
von tú pahrebu zo srdca vykydaj,
nach jú zahasí Krystova krev!

Mataj. Pravdu máš, iný nezpomôže človek,
len sám Krystus Pán mne z tejto bolasti,
ale poshovej, kým kus prijdem k sebe.
(utiera si čelo a tvár)
Keď sa chýr celom po svete rozniesol
že zbojník Mataj je najchýrečnejší,
pozde zalkala premilá nado mnou
matka! ach matka! nad nezdarným synom!
a čo za mála zameškala naukou,
modlitbou, prútom priúčat synačka,
pozde už chcela slzámi vykonat.
O — horí vo mne! Tie slzy ma pália,
čo tu, tu kvaply z jej oka smutného!
Nasilu vzala aj Otca so sebou,
ďalekú pešky vykonali cestu,
aby trápením pechoty a vrúcim
modlením Boha uprosili za mňa!
Prišli sem ko mne, nahovárali ma
vrátit sa domov, život viest pobožný
alebo oni že umrú od žialu.
Tu tu padaly slzy, tento kamen
odmäknul od nich, a ja tvrdý Mataj
stal sa kamenným pri slzách matkyných.
Oh matka, matka. matka premilená!
Otec prísnejši chcel mi rozkazovat!
a ja! — nie, nie to — nemuož to povedat!
(zamlkne)

Kňaz. Povedz, len povedz, a snád si aj tomu
odňal život?

Mataj. Ty vravíš, čo prejst nemohlo ústama
mojima! Oh ja otcovrah bezbožný!
Či ma to diabol ponúknul, či zloba

stupeň dosiahla najvyšší, vytýkat
začal mu, že mňa on zle vychovával
necvičil v pravde, netrestal, nekarhal,
ty si príčina mojeho nešťastia,
ty — a kyjákom — oh Bože odpusť mi!
rozštiepil hlavu tú, čo od kolísky
nad losom mojho bedlila života.
a premýšľala mňa šťastným urobit.
Srdce zastavil, čo aj chyby moje
lúbilo; — očiam odňal zrak na veky.
Čo ma strážily a na mne sa páslý
jako ozdobe, kráse, sláve svojej!
To ja ozdoba. krása, sláva? čija?
Ja briď, potupa, ohava, potvora
čo život svojho života zhasila!
Oh Otče, Otče! odpusť, odpusť, odpusť!
i ty Mať drahá, ktorá si bránila
Otca i syna, syna od účinku,
Otca od smrti — ach nechcel, nechcel som,
ale zlý duch ma schytil, a tú ruku
zodvihnul proti dárkyni života!
Oh nesnesiem tú pamäť, čo plamenom
mozgy i črevá i dušu mi páli,
keď už ostatným vydýchnula dychom
milostný na mňa ešte zrak oprúla,
o jiste, jiste si mi odpúšťala.
Aj vidíš Bože, to sú hriechy moje,
noci černejšie, pekla ohavnejšie!
Život života záhuba. Rodičia
moji, volám vás ja nehodný syn váš,
V ktorom ste kolvek rája postaveni
vidieku, slyšte a odpustite mi!

Nechcete? vidím, — nechcete jablká
vy dve odpadnút! — Neprestanem prosit,
unúvat Boha v slzách neprestanem!
Odpusť mi Bože, smiluj sa nado mnou!
Ešte nechcete odpustit, odpadnúť?
Oh tak som predcaj nevyslobodzený!
Ešte vás prosím duchové rodičov,
Prosím ťa Bože, odpusť mi, odpusť mi!
pre krev nevinnú, na kríži vyliatu,
Zotri tú vinnu Otca, matky vraha,
Pre Syna tvojho zásluhy bez konca,
Prijmi hriešníka Mataja na milost,
Odpusť mi, odpusť pre to Najsvatejšie
meno Ježiša!

(odpadnú dve jablká, a bieli holubi z nich letia do neba)

Kňaz. Aj milost božia! Vätšia ako všetky
hriechy človeka! Už aj tie ostatné
odpadly jablká! —
Odpustil ti Buoh ťažké hriechy Mataj,
Viera ťa tvoja spasila! Ver stále,
Bôh ti odpúšťa, staň a nehreš viacej!

(Mataj stavá)

a v tom

(Opona padá)

Mená predplatitelóv tým poriadkom, ako jich predplatky podochádzali.

	Výtisky
Stefan Daxner druhý podžupan stolice gemerskej s Malohontom zák. spojenej	5
Daniel Lichard redaktor Pokladnice	3
Karol Jakobey ev. farár v Nandraži	1
Ján Galbavý farár v Jablonove	1
Jozef Hutyra kaplán v Spiš. Podhradí	1
Jakob Jančík farár vo Felke	1
Viktor Sasínek kapucín Moor	1
Matúš Dualský dekán a farár v Csejkő	1
Anton Knopp ceremoniár biskupský v Sv. Križi . .	3
Ján Francisci redaktor P. B. Vedomosti	1
Vil. Pauliny-Toth redaktor Sokola a Černokňažníka .	1
Mik. Ferjenčik pomocnik pri P. B. Vedomostach .	1
Ján Kvačala učitel v Petrováci	1
Jozef Országh prísažný v Kláštore	1
Florentin Vagach klerik v Ostrihome	1
Michal Semian ev. farár v Rykynčiciach	2
Adolf Gutwill v Nitre	1
Michael Godra professor v Nov. Verbásu	2
Ján Kršák klerik v Tvrdošine	1
Pavel Roy	1
Ambroz Vekoslav Pieter gymnaziálny žiak v B. Bystrici	1
Gustáv Kellner ev. farár vo V. Polome	1
Samuel Sonntagh ev. farár v Betliari	1
Petor Kellner hlavný služný v Rim. Sobote . . .	50
Ján Končck ev. farár na Rejdovej	1
Matúš Dulla z Blatnici ziak VII triedy na gymnasium ev. a. v. v Rožnave	1

Tlačou vdovy Killyén.